

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
Valtio-opin opintosuunta

Kansalaisvapaudet ja valtion turvallisuus – tasapainoilua demokratiassa

Diskurssianalyttinen tutkielma tasavallan suojelulaista käydystä eduskuntakeskustelusta vuonna
1939

Suvi Lammi
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja: Kaisa Herne
Huhtikuu 2015

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

LAMMI, SUVI: Kansalaisvapaudet ja valtion turvallisuus – tasapainoilua demokratiassa.
Diskurssianalyttinen tutkielma tasavallan suojelulaista käydystä eduskuntakeskustelusta vuonna 1939.

Pro gradu -tutkielma, 82 sivua.
Valtio-oppi
Huhtikuu 2015

Tutkielmassani tarkastelen eduskunnassa käytyä keskustelua hallituksen esityksestä n:o 109 tasavallan suojelulaiksi vuonna 1939. Lakia ajoi pääministeri Cajanderin johtama punamultahallitus. Tasavallan suojelulaki oli poikkeuslaki, jolla rajoitettiin perustuslain turvaamia kansalaisoikeuksia ja -vapauksia, muun muassa henkilökohtaista vapautta. Suojelulain tarpeellisuuteen vedottiin ennen kaikkea ulkopoliittisen tilanteen vuoksi, mutta sen väljät sanamuodot antoivat mahdollisuuden soveltaa lakia tarpeen vaatiessa myös sisäpoliittisiin ongelmiin. Laki astui voimaan 6.10.1939. Tasavallan suojelulaki oli samansisältöisenä voimassa vuosina 1939–1947 vaikuttaen melkein vuosikymmenen ajan suomalaiseen yhteiskuntaan.

Keskusteluun tasavallan suojelulaista osallistuivat kaikki silloiset eduskuntapuolueet ja puheenvuoroja kertyi yhteensä 101. Aineiston laajuuden vuoksi jätin analyysin ulkopuolelle valiokunnissa käydyt keskustelut ja valiokuntien laatimat mietinnöt. Pääasiassa hallituspuolueiden edustajat, maalaisliitto, edistyspuolue ja SDP, kannattivat suojelulakiesitystä. Lakiesitystä vastustavia tai sitä epäileviä kansanedustajia löytyi myös hallituspuolueissa, vaikka he olivatkin selkeä vähemmistö. Oppositioapuolueet KOK, IKL, RKP ja PMP eli pienviljelijäin ja maalaiskansan puolue vastustivat esitystä.

Tutkielmassa sovellan metodina diskurssianalyysiä, jossa kielenkäyttö nähdään todellisuutta ylläpitävänä tai muuttavana toimintana. Merkitykset eli diskurssit rakentuvat, pysyvät yllä ja muuntuvat vain ihmisten välisessä toiminnassa. Diskurssin tehtävänä on rakentaa tietynlaista todellisuutta, jota pidetään totena. Analyysissä tarkastelen diskurssianalyysin avulla millaisia kategorioita puheissa luodaan ja miten asioita merkityksellistetään.

Teoreettisena viitekehyksenä käytän tutkielmassa Kirsi Juhilan faktuaalistamisstrategioita, jotka hän kehitti 1990-luvulla vaihtoehdottomana pidetyn viranomaispuheen tutkimiseen. Strategioissa keskitytään niihin tapoihin, joilla puhuttavasta asiasta muodostetaan fakta tai itsestäänselvyys. Kyse on tällöin erilaisista vakuuttamisen keinoista, joiden avulla puheesta saadaan tehtyä ehdottoman varman eli faktuaalisen vaikutelman antavaa puhetta. Strategioita on kaiken kaikkiaan viisi: itse todettuun vetoava strategia, vaihtoehdottomuusstrategia, kvantifioiva strategia, sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia ja asiantuntijuusstrategia. Tutkielmassa testaan Juhilan strategioiden käyttöä teoreettisena viitekehyksenä tutkiessani politiikkojen puheenvuoroja.

Tutkimuskysymykseni ovat: 1) Millaisia määrittäviä tai kuvailevia diskursseja puheenvuoroista hahmottuu sekä suojelulakia kannattavien että sitä vastustavien kansanedustajien osalta? 2) Millaisia asiointiloja ja tapahtumia (itsestäänselvyksiä) faktuaalistavia strategioita politiikkojen puheenvuoroissa käytetään? 3) Mitä asiointiloja ja tapahtumia näillä strategioilla pyritään

faktuaalistamaan? Tutkielmassa on kyse kvalitatiivisesta tutkimuksesta. Valtio-opissa tasavallan suojelulasta käytyä eduskuntakeskustelua ei ole tutkittu, joten tutkielma tuonee myös uutta politiikan tutkimukseen.

Diskurssianalyysin avulla löysin aineistosta kaksi diskurssia sekä lakia kannattaneiden että suojelulakia vastustaneiden edustajien puheista. Suojelulakia kannattaneet hallituspuolueet turvautuivat puheenvuoroissaan vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen puolustamisen ja suurimpien oppositiopuolueiden vastustamisen diskursseihin. Lakia vastustaneet oppositiopuolueiden ja muutamien hallituspuolueiden kansanedustajien käyttämät diskurssit nimesin diktatoriset pyrkimykset ja hallituksen kyseenalainen toiminta diskursseiksi.

Hallituspuolueet pyrkivät diskurssien käytöllään perustelemaan, miksi hallituksen ajama tasavallan suojelulaki oli tarpeellinen ja miten valtio pystyisi ylläpitämään demokraattisen järjestelmän Suomessa. Lisäksi hallitus arvosteli opposition suurimpia puolueita kokoomusta ja IKL:ää. Hallituksen mielestä suojelulaki tarjosi parhaimman keinon turvata Suomen itsenäisyys, kansanvalta ja kansalaisvapaudet. Kansalaisvapauksiin kuului myös velvollisuuksia ja kansalaisen ensisijaisena tehtävänä oli toimia maan etujen mukaisesti. Kansalaisvapauksien väärinkäyttöön syyllistyneiden kansalaisten toimintaan hallitus halusi puuttua suojelulailla. Kokoomusta hallitus syytti muuttuneesta suhtautumisesta suojelulakiin ja IKL:ää taas diktatuurin tavoittelusta ja kaksinaamaisuudesta, koska puolue vetosi keskustelussa demokraattisiin arvoihin, joita IKL todellisuudessa halveksi.

Oppositio pyrki diskurssien käytöllään syyttämään hallitusta ja SDP:tä diktatuurivaltuuksien tavoittelemisesta suojelulain kautta. Lain vastustajien keskuudessa vallitsi syvä epäluottamus hallitusta kohtaan, koska heidän mielestään suojelulaki ei vastannut maan todellisia etuja. Oppositio myös syytti hallitusta kansan yhtenäisyyden rikkomisesta ja epäili lain todellista tarkoitusta. Suojelulain nähtiin tarjoavan hallitukselle keinon hiljentää poliittiset vastustajansa.

Analyysini tulos faktuaalistamisstrategioiden osalta noudattaa Kirsi Juhilan tutkimus siinä, että neljä käytetyintä strategiaa olivat vaihtoehtottomuusstrategia, itse todettuun vetoava strategia, kvantifioiva strategia ja sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia, asiantuntijuusstrategian jäädessä vähäisimmäksi. Strategioiden kautta lain kannattajat pyrkivät faktuaalistamaan suojelulain välttämättömyyttä ja lain vastustajat vuorostaan kyseenalaistivat hallituksen toimet. Juhilan strategiat soveltuivat 75 vuotta vanhan eduskuntakeskustelun analysoimiseen.

Tasavallan suojelulaissa oli osittain kyse hallituksen vastauksesta kiristyneeseen kansainväliseen tilanteeseen, mutta lain taustalla vaikutti myös hallituksen halu lopettaa oikeistoradikalistisen IKL:n toiminta. Demokratian itsepuolustuksen katsottiin oikeuttavan myös epädemokraattisten keinojen käyttö, joihin myös tasavallan suojelulaki lukeutui. Aineistosta löytämistäni diskursseista ja faktuaalistamisstrategioiden käytöstä havaitsin myös selviä yhtäläisyyksiä. Sekä suojelulakia kannattajat että lain vastustajat käyttivät omien näkökantojensa perusteluissa demokratian, kansalaisvapauksien ja yhteisen edun käsitteitä, mutta niitä käytettiin eri tarkoituksiin. Tasapainoilu kansalaisvapauksien ja valtion turvallisuuden välillä ideologisesti vahvasti jakautuneessa yhteiskunnassa oli haastavaa, koska käsitykset suomalaisen yhteiskunnan suunnasta erosivat niin voimakkaasti toisistaan.

Asiasanat: tasavallan suojelulaki, poikkeuslaki, kansalaisvapaudet, eduskuntakeskustelu, diskurssianalyysi ja faktuaalistamisstrategiat.

Sisältö

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuksen lähtökohdat	1
1.2. Tutkimuskysymykset.....	2
1.3. Tutkimuksen rakenne ja aineisto	4
2. Nuori demokratia	6
2.1. Kommunisteja ja oikeistolaisia – Suomen poliittinen historia 1920-luvulta 1930-luvun puoliväliin.....	6
2.2. Ensimmäinen punamultahallitus ja tasavallan suojelulaki 1939	10
3. Tutkielman teoria, metodi ja aineisto.....	19
3.1. Teoriana faktuaalistamisstrategiat	19
3.2. Diskurssianalyysi metodina.....	24
3.3. Tutkimusaineistona eduskuntakeskustelu tasavallan suojelulaista	28
4. Diskurssit tasavallan suojelulakikeskustelussa	32
4.1. Suojelulakia kannattaneiden edustajien käyttämät diskurssit	32
4.2. Suojelulakia vastustavien edustajien käyttämät diskurssit.....	39
5. Faktuaalistamisstrategiat tasavallan suojelulaista käydyssä keskustelussa	46
5.1. Vaihtoehdottomuusstrategia	49
5.2. Itse todettuun vetoava strategia	54
5.3. Kvantifioiva strategia	58
5.4. Sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia.....	64
5.5. Asiantuntijuusstrategia	68
6. Johtopäätökset.....	73
Lähdeluettelo.....	79

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen lähtökohdat

Syyskuussa 1942 valtiollinen poliisi pidätti äitini äidin isän, Johan Lehtosen (1899–1970), ja sulki hänet turvasäilöön epäiltynä Suomen kommunistisen puolueen sabotaasijohtajan Veikko Pöystin ja muutamien sotilaskarkurien piilottelemisesta ja avustamisesta. Epäiltiin, että yksi näistä karkureista oli Johanin nuorempi veli. Johan Lehtosesta tuli yksi niistä sadoista suomalaisista, jotka joutuivat sota-aikana turvasäilöön. Pidätyksen ja vankina pitämisen mahdollisti tasavallan suojelulain perusteella annettu asetus henkilökohtaisen vapauden rajoittamisesta.

Tasavallan suojelulakiesityksestä käytiin keskustelua eduskunnassa keväällä ja syksyllä 1939. Laki astui voimaan lokakuun 6. päivänä 1939. Mikko Uola (2006, 210) toteaa tasavallan suojelulain olleen kriisitilanteita varten säädetty laki, niin sanottu poikkeuslaki. Tasavallan suojelulaki antoi tasavallan presidentille oikeudet säätää perustuslaissa turvattuja kansalaisoikeuksia rajoittavia tai kumoavia asetuksia. Suojelulain avulla pystyttiin rajoittamaan muun muassa kansalaisten henkilökohtaista vapautta, heidän asumis- ja kulkemisvapauttaan, paino- ja kokoontumisvapautta. Lain sanamuodot jätettiin mahdollisimman väljiksi, esimerkiksi laissa ei tarkennettu, mitä hallitus tarkoitti "valtakunnan elinetujen vaarantamisella", vaan se jäi yksinomaan tasavallan presidentin ja hallituksen määritettäväksi. Talvi- ja jatkosodan aikana suojelulakia käytettiin maan sisäisten olojen turvaamiseen ja kansakunnan yhtenäisyyden ylläpitämiseksi, kun satoja ihmisiä pidätettiin turvasäilöön (Näre 2010, 253–254, 297–298). Tasavallan suojelulain oli aluksi määrä olla voimassa vuoden 1942 loppuun, mutta sitä jatkettiin vuosina 1942, 1944, 1945 ja 1946. Täten tasavallan suojelulaki oli samansisältöisenä voimassa vuosina 1939–1947 vaikuttaen melkein vuosikymmenen ajan suomalaiseen yhteiskuntaan.

Tasavallan suojelulaille puututtiin perustuslailla turvattuihin kansalaisoikeuksiin ja -vapauksiin. Valtion turvallisuuden takaamisen ja kansalaisoikeuksien välinen raja on häilyvä ja kiistelty. Se on ajankohtainen kysymys myös nyky-yhteiskunnassa, kuten osoittaa esimerkiksi ääri-islamilaisten Isisin toimien synnyttämä keskustelu EU:ssa ja Suomessa. Pelkona on, että Isisin riveissä taistelleet länsimaalaiset palaavat kotimaihinsa toteuttamaan terrori-iskuja. Myös Suomesta on lähtenyt ihmisiä Syyrian taisteluihin. Tästä syystä sisäministeriössä selvitetään, voitaisiinko ääri-islamilaisten taistelualueille kuuluvilta, ulkomailla taistelevilta kaksoiskansalaiselta ottaa pois Suomen kansalaisuus. Sisäministeri Päivi Räsänen (KD) väläytti samassa yhteydessä taistelualueille matkustamisen kriminalisointia, jonka oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (RKP) katsoi hankalaksi asiaksi,

koska tällöin rajoitettaisiin ihmisten liikkumavapautta. (YLE 03.09.2014; MTV 02.09.2014.) Muun muassa Ranska ja Iso-Britannia ovat koventamassa otteita terrorismin torjuntaan. Keskustelu Euroopassa liikkuu yhteiskuntaan sopeuttamisen ja kovien rankaisutoimien, kuten maahan paluun kieltämisen, välillä (HS 23.11.2014). Pariisin ja Kööpenhaminan terrori-iskut kasvattavat todennäköisesti kovempien otteiden kannatusta, etenkin niissä Euroopan maissa, joissa terrorismin uhka on todennäköistä.

Lisäksi Euroopan turvallisuuspolitiikassa on vuosien 2014–2015 aikana tapahtunut muutos, jollaista kukaan ei osannut ennakoida vielä muutama vuosi sitten. Ukrainan ja Venäjän välinen kriisi on synnyttänyt Eurooppaan jännitteisen tilanteen länsimaiden ja Venäjän välille. Venäjä syyttää länsimaita, ennen kaikkea Natoa osallistumisesta taisteluihin Itä-Ukrainassa. Länsivallat taas syyttävät Venäjän rahoittavan ja avustavan Ukrainan kapinallisia. Helmikuussa 2015 Ukrainan, Venäjän, Saksan ja Ranskan ulkoministerit solmivat Minskissä tulitaukosopimuksen, joka ei kuitenkaan ole rauhoittanut maan tilannetta täysin. (HS 25.02.2015.) Ukrainan kriisi heijastuu myös Itämerelle, sillä Venäjä on tehnyt toistuvia rajaloukkauksia Suomessa, Virossa ja Ruotsissa. Lisäksi Venäjän armeijan voimannäyttöjä on nähty niin Itämerellä, Alaskassa kuin Britannian rannikolla. Helmikuun puolivälissä 2015 Suomen ja Ruotsin puolustusministerit julkistivat maiden välisen puolustusyhteistyön kehittämistä koskevan loppuraportin, jonka kautta maat ryhtyvät valmistelemaan kriisiajan puolustusyhteistyötä. (HS 21.10.2014; HS 18.02.2015.)

Myös vuonna 1939 ulkopoliittinen tilanne Euroopassa oli jännittynyt, ja eriäviä mielipiteitä Suomen tulevaisuudesta ja politiikasta löytyi niin oikealta, vasemmalta kuin myös eduskunnan ulkopuolelta kommunistien toimesta. Tasavallan suojelulaista käydystä keskustelusta Suomen eduskunnassa tuli syksyllä 2014 kuluneeksi 75 vuotta. Mielestäni on tärkeitä tarkastella tuota eduskuntakeskustelua vuonna 1939, voimmehan mahdollisesti oppia siitä tulevaisuutta varten. Valtio-opissa tasavallan suojelulaista käytyä eduskuntakeskustelua ei ole tutkittu, joten tutkielma tuonee myös uutta politiikan tutkimukseen.

1.2. Tutkimuskysymykset

Tutkielmassa tarkastelen vuonna 1939 käytyä eduskuntakeskustelua tasavallan suojelulaista. Tarkemmat tutkimuskysymykseni ovat: 1) Millaisia määrittäviä tai kuvailevia diskursseja puheenvuoroista hahmottuu sekä suojelulakia kannattavien että sitä vastustavien kansanedustajien osalta? 2) Millaisia asiantiloja ja tapahtumia (itsestäänselvyyksiä) faktuaalistavia strategioita poliitikkojen puheenvuoroissa käytetään? 3) Mitä asiantiloja ja tapahtumia näillä strategioilla pyritään faktuaalistamaan.

Teorian ja metodin välisen rajan erottaminen on tieteellisessä tutkimuksessa välillä hankalaa, jolloin tutkijalla on mahdollisuus päättää omista tutkimustyökaluistaan ja niiden soveltamisesta. Tutkielmassani sovellan metodina diskurssianalyysiä, joka ei ole tutkimuskenttänä yhtenäinen, vaan sille on ominaista erilaiset tutkimukselliset ratkaisut ja menetelmälliset sovellutukset (Jokinen & Juhila 1999, 55). Väljänä teoreettisena viitekehyksenä käytän Kirsi Juhilan faktuaalistamisstrategioita, jotka Juhila kehitti 1990-luvun loppupuolella. Tutkimusaineistoksi valikoimani eduskuntakeskustelu edustaa yhtä mahdollista tapausta faktuaalistamisstrategioiden käytöstä ja työssäni testaan Juhilan strategioita teoreettisena viitekehyksenä. On mielenkiintoista päästä tarkastelemaan, miten faktuaalistamisstrategiat näkyvät tai tulevat esiin aineistosta, joka on peräisin 1930-luvun lopulta.

Diskurssianalyysissä kielenkäyttöä tarkastellaan toimintana, jota kautta ylläpidetään tai muutetaan todellisuutta. Merkitykset eli diskurssit rakentuvat, pysyvät yllä ja muuntuvat vain ihmisten välisessä toiminnassa. Diskurssi siis rakentaa tietynlaista todellisuutta, jota pidetään totena. Analyysissä tarkastellaan millaisia kategorioita puheissa luodaan ja miten asioita merkityksellistetään. Kirsi Juhilan faktuaalistamisstrategiat on kehitetty vaihtoehdottomana pidetyn viranomaispuheen tutkimiseen ja tutkielmassa sovellan näitä strategioita tutkiessani poliitikkojen puheenvuoroja. Strategioissa keskitytään niihin tapoihin, joilla puhuttavasta asiasta muodostetaan fakta tai itsestäänselvyys. Kyse on tällöin erilaisista vakuuttamisen keinoista, joiden avulla puheesta saadaan tehtyä ehdottoman varman eli faktuaalisen vaikutelman antavaa puhetta. Juhilan strategioita on kaikkiaan viisi: itse todettuun vetoava strategia, vaihtoehdottomuusstrategia, kvantifioiva strategia, sosiaaliin normeihin tukeutuva strategia ja asiantuntijuusstrategia. Sovellan Juhilan faktuaalistamisstrategioita tutkiessani, mitä strategioita poliitikot puheissaan käyttävät ja mitä he näillä strategioilla pyrkivät faktuaalistamaan.

Valtio-opillisessa tutkimuksessa tasavallan suojelulakia ei ole tutkittu. Lakiesitystä on käsitelty tai sivuttu enemmän historian tutkimuksen puolella, mutta tällöin paino on ollut pitkälti lain käsittelyn kuvauksessa. Esimerkkinä tämän kaltaisesta tutkimuksesta mainitsen Aura Kostiaisen poliittisen historian pro gradu -tutkielman *Oikeusvaltion paradoksin äärellä – Tasavallan suojelulakiesityksistä käyty eduskuntakeskustelu vuosina 1930 ja 1936*. Sofia Vikmanin valtio-opin pro gradu -tutkielmassa *Valtadiskurssin hegemoniaa vai yksitoikkaisia totuuksia Euroopan integraatiosta? Diskurssianalyttinen tutkimus puolueiden eduskuntakeskustelussa esittämistä integraatiokannoista* on myös tukeuduttu Kirsi Juhilan faktuaalistamisstrategioihin, mutta hieman eri tavalla. Vikman on aineistonaan käyttänyt vuonna 2010 eduskunnassa käytyä keskustelua hallituksen selonteosta koskien Euroopan unionin perustuslakisopimusta.

1.3. Tutkimuksen rakenne ja aineisto

Tutkielmassa on kyse laadullisesta tutkimuksesta eli kvalitatiivisesta tutkimuksesta. Kvalitatiivista tutkimusta vertaillaan ja usein myös arvostellaan suhteessa kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen. Tässä vertailussa kvantitatiivinen tutkimus kuvataan yleensä tieteelliseksi, objektiiviseksi ja makro-tason tutkimukseksi, kun taas kvalitatiivinen tutkimus nähdään mikrotason työskentelynä, subjektiivisena ja enemmänkin 'taiteena' kuin tutkimuksena. Arvostelusta huolimatta myös kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään esimerkiksi objektiivisuuteen, mutta keino tämän saavuttamiseksi tai siihen pyrkimiseen on erilainen kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Täten kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen asettaminen eriarvoisiksi tutkimuksiksi on turhaa. (Alasuutari 2011, 32; Eskola & Suoranta 2005, 13–14, 16–17.) Valitsin kvalitatiivisen tutkimusotteen, koska uskon tätä kautta pääseväni lähemmäksi aineistoa ja ymmärtäväni sitä syvällisemmällä tasolla.

Tutkielmani aineistona on Suomen eduskunnan täysistuntopöytäkirjat, jotka koskevat hallituksen esitystä n:o 109 tasavallan suojelulaiksi. Keskustelua tästä lakiesityksestä käytiin eduskunnassa keväällä ja syksyllä 1939. Keskusteluun osallistuivat kaikki eduskuntapuolueet ja vaalien kautta valitut kansanedustajat ja ministerit käyttivät yhteensä 101 puheenvuoroa. Aineistoni laajuuden vuoksi olen jättänyt analyysini ulkopuolelle perustuslakivaliokunnassa ja suuressa valiokunnassa käydyt keskustelut ja valiokuntien laatimat mietinnöt. Esimerkiksi perustuslakivaliokunnan mietinnöt käsittävät vastalauseita, mutta ne keskittyvät suurimmaksi osaksi lakiesityksen pykälien sanamuotoihin. Käsittelen valiokuntien mietintöjä tarkemmin vain taustaluvun eli luvun 2 yhteydessä.

Hallitus-oppositio välinen jakauma näkyy aineistossa selkeästi siten, että hallituspuolueiden edustajat pääasiassa kannattavat lakiesitystä ja opposition edustajat vastustivat sitä. Opposition kuuluivat kokoomus, RKP, IKL ja PMP eli pienviljelijäin ja maalaiskansan puolue. Cajanderin punamultahallitukseen kuuluivat edistyspuolue, SDP ja maalaisliitto. Keskustelu oli kiivasta ja mielenkiintoista. Lakiesitystä vastustavia tai sitä epäileviä kansanedustajia oli myös hallituspuolueissa, vaikka he olivatkin selkeä vähemmistö. Keskustelun värikkyyttä lisäsi myös lain luonne, olihan hallituksen halu kaventaa kansalaisvapauksia hyvin kiistanalainen kysymys.

Tutkielmani toisessa luvussa lähestyn tutkimuskohdettani sen yhteiskunnallisesta tausta käsin. Tarkastelen ensin lyhyesti Suomen 1920- ja 1930- lukujen epävakaita yhteiskunnallisia oloja ja poliittisia kriisejä, joissa olivat uhattuina parlamentarismi ja Suomen itsenäisyys. Keskityn 1920-luvun äärivasemmiston ja 1930-luvun äärioikeiston toimintaan 30-luvun puoliväliin asti.

Tarkoituksena on avata suomalaisen parlamentarismien heikkoutta ja jyrkkien ideologisten ristiriitojen olemassa oloa oikeiston ja vasemmiston välillä sisällissodan jälkeen, koska ne näkyivät suomalaisessa yhteiskunnassa aina talvisodan syttymiseen asti. Puolueiden ideologiset ristiriitaisuudet, viittaukset sisällissotaan ja sen jälkeisiin poliittisiin kriiseihin ovat läsnä myös tutkimusaineistossani, joten näiden tapahtumien käsittely taustaluvussa on olennaista kontekstin ymmärtämiseksi. Taustaluvun toisessa alaluvussa avaan Suomen poliittista tilannetta 1930-luvun lopulla, jolloin Cajanderin johtama punamultahallitus, joka ajoi vuonna -39 tasavallan suojelulakiesitystä, nousi valtaan. Luvun yhteydessä kerron lyhyesti hallituksen kokoonpanosta ja sen muodostumisesta. Sisäpoliittisen tilanteen lisäksi kuvaan myös kiristynyttä kansainvälistä tilannetta, koska se vaikutti myös Suomen sisäpolitiikkaan. Vertailen myös tasavallan suojelulain vuosien 1930 ja 1939 eroavaisuuksia ja esittelen suojelulain käsittelykulkua eduskunnassa vuonna 1939.

Luvussa kolme avaan tarkemmin teoreettista viitekehystäni, diskurssianalyysiä metodina ja tutkielman aineistoa. Teorian esittelyn yhteydessä esitän myös hypoteesini. Diskurssianalyysin esittelen luvussa 4 ja teoreettisen viitekehysten pohjalta tehdyn analyysin luvussa 5. Tutkielman yhteenvedossa pyrin kokoamaan käsittelemäni asiat yhteen ja esittämään tutkimustulokset.

2. Nuori demokratia

2.1. Kommunisteja ja oikeistolaisia – Suomen poliittinen historia 1920-luvulta 1930-luvun puoliväliin

Sisällissodan tapahtumat näkyivät suomalaisessa yhteiskunnassa vielä pitkään sodan päätyttyäkin, sillä punaisten ja valkoisten välinen jakauma säilyi. Tätä jakoa on kutsuttu "Leiri-Suomeksi", joka näkyi esimerkiksi siinä, että puolueet olivat jakautuneet työläisten ja porvarien puolueisiin. (Mickelsson 2007, 83, 103.) Myös puolueiden näkemykset demokratian toteuttamisesta ja sen toimivuudesta erosivat toisistaan. Suomessa sovellettiin sisällissodan jälkeen kansanvaltaista järjestelmää, josta ei ollut aikaisempaa kokemusta. (Uola 2006, 154–155.) Vuonna 1919 hyväksytty hallitusmuoto perustui vallan kolmijakoon, jossa ylin valtiovalta kuului kansalle, jota edusti valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Lainsäädäntövaltaa käyttivät tasavallan presidentti yhdessä eduskunnan kanssa. Toimenpanovalta kuului puolestaan presidentille ja hallitukselle. Tuomiovalta taas riippumattomille tuomioistuimille. Hallitusmuoto vastasi parhaiten keskustapuolueiden, maalaisliiton ja edistyspuolueen, toiveita ja nämä puolueet olivat malliin kaikista tyytyväisimpiä. Keskustapuolueet olivat ajaneet mallia kompromissiksi oikeiston ja vasemmiston toiveiden mukaisesti. Kokoomus oli ensin ajanut Suomeen monarkistista järjestelmää, joten sen suhtautuminen demokratian toimivuuteen oli epäileväistä. Monarkiahaaveiden kariuduttua kokoomus vaati lujaa hallitusvaltaa ja presidenttiyttä. Valittu hallitusmuoto selkeine vallanjakomalleineen oli pettymys myös sosiaalidemokraateille, koska puolue pelkäsi lujan hallitusvallan rajoittavan eduskunnan toimintaa. (Uola 2006, 151–153, 177.)

Tyytymättömyys vuoden 1919 hallitusmuotoon ja jyrkät ideologiset vastakkainasettelut puolueiden kesken asettivat haasteen demokratian toimimiselle. Avointa tyytymättömyyttä edustuksellista demokratiaa kohtaan tunnettiin äärivasemmalla. Sosiaalidemokraattisen puolueen sisälle kehittyi kaksi ryhmää: toinen ryhmä kannatti parlamentaarista demokratiaa ja toinen vallankumousta. Koska sosiaalidemokraattinen puolue hyväksyi parlamentarismia, perustivat puolueen linjaan tyytymättömät oman puolueensa, Suomen Sosialistinen työväenpuolue (SSTP) keväällä 1920. SSTP:stä tuli eduskunnassa puolue, joka erosi muista puolueista luokkataistelu- ja vallankumouspuolueena, koska se halusi kumota demokratian ja ihanoi Neuvostoliiton mallin mukaista poliittista järjestelmää. 1920-luvun alkupuolella äärivasemmiston toiminnan vaikutuksesta porvarilliset keskustapuolueet, maalaisliitto ja edistyspuolue, ajautuivat yhteistyöhön vasemmistovastaisen kokoomuksen kanssa. Porvaristossa SSTP:tä pidettiin Moskovasta johdetun SKP:n eli Suomen kommunistisen puolueen alaisena ja kommunistien tavoitteena nähtiin Suomen

itsenäisyyden kumoaminen. Porvaripuolueiden mielestä suurin vaara Suomen itsenäisyydelle oli vuoden 1918 kapinan toistuminen. Hallitus ryhtyikin toimiin SSTP:tä vastaan jo vuonna 1923, jolloin puolueen toiminta kiellettiin. Kyse oli hallituksen mukaan demokratian kriisin torjumisesta. (Uola 2006 156–166; Wiberg 2006, 22; Hentilä 1995, 136 .)

Koska oikeiston ja vasemmiston välinen hallitusyhteistyö oli mahdotonta, olivat erilaisten hallitusyhdistelmien lukumäärä varsin rajallinen. Porvaripuolueiden keskinäinenkin yhteistyö ei sujunut hyvin, sillä 1920-luvulla enemmistöhallituksen muodostaminen onnistui vain kahdesti ja nekin pysyivät koossa vain lyhyen ajan. Yleensä hallitukseksi nimitettiin lyhytikäisiä yhden tai kahden porvaripuolueen vähemmistöhallituksia. Sosiaalidemokraatit pääsivät hallitusvastuuseen ensimmäisen kerran 1926–1927 muodostaessaan yksinään vähemmistöhallituksen. (Uola 2006, 178–181; Meinander 1999, 63–68; Hentilä 1995, 124.) Yhteistä tahtoa enemmistöhallituksen muodostamiseen ei puolueiden kesken löytynyt tarpeeksi.

Äärivasemmiston kannatus ja sen julkinen toiminta lisääntyivät 1920-luvun loppua kohden. Äärivasemmiston vilkastuneemman toiminnan myötä myös kommunisminvastaiset vaatimukset kovenivat vuoden 1928 tienoilla. Yhä useampien mielestä kommunismin vastustaminen vaati kovenettua lainsäädäntöä, mitä kautta pyrittiin kansalaisvapauksien väärinkäytön ja valtion turvallisuutta uhkaavan toiminnan lopettamiseen. Käsitystä heikosta hallitusvallasta selittää pitkälti se, että monilla 20-luvun vähemmistöhallituksilla oli ollut vaikeuksia saada tahtoansa läpi eduskunnassa. Vuosina 1919–1930 Suomessa oli toiminut 14 ministeriötä, joista 12 oli vähemmistöhallituksia. Parlamentarismien heikkous korostui entisestään 1920-luvun lopulla, kun vuosien 1926–1930 hallitukset olivat vain yhden puolueen vähemmistöhallituksia. Yhden puolueen vähemmistöhallituksilla oli vielä vähemmän mahdollisuuksia vaikeiden päätösten läpi ajamiseen eduskunnassa. Niinpä usko parlamentarismiin heikkeni myös kansalaisten keskuudessa ja yhteiskunnallinen rauhattomuus lisääntyi. 1920-luvun lopulla perustettiin useita kommunisminvastaisia järjestöjä, joista suurimmaksi muodostui vuonna 1929 perustettu Lapuan Liike. Se ryhtyi vaatimaan kommunistien toiminnan lopettamista. (Uola 2006, 187–196; Hentilä 1995, 139–140.)

Lapuan liikkeelle tämä ei vielä riittänyt, vaan se vaati muutoksia muun muassa painovapauteen ja rikoslain uudistamista. Koska hallitus ei ensin saanut ajettua näitä vaatimuksia läpi eduskunnassa, otti Lapuan liike oikeuden omiin käsiinsä. Liike syyllistyi äärivasemmistolaisten kyydityksiin ja heidän toimintansa terrorisointiin, esimerkiksi sulkemalla työväentaloja. Syntyi käsite "Lapuan laki", jonka mukaan kommunisminvastaiset toimet olivat oikeutettuja niiden ollessa ristiriidassa valtakunnan lain kanssa. Seppo Hentilän mukaan Lapuan liike on nähtävä yrityksenä turvata

valkoisten vuoden 1918 saavutukset. Kesällä 1930 hallitus taipui Lapuan liikkeen vaatimuksiin ja ryhtyi ajamaan painolain, valtiopäiväjärjestyksen, vaalilain ja rikoslain muuttamista. Näiden lisäksi hallitus teki esityksen tasavallan suojelulaista, joka antaisi presidentille poikkeustilanteessa laajat valtuudet kansalaisvapauksien rajoittamiseen. (Mickelsson 2007, 106; Uola 2006, 195–201; Hentilä 1995, 141–146.)

Mielipiteet hallituksen ajamien, ns. kommunistilakien, suhteen jakoutuivat eduskunnassa. Poliittinen vasemmisto arvosteli hallitusta, kun taas suurin osa porvaristosta hyväksyi lait. Mikko Uola kuvaa hallituksen valinnee myönnytysten tekemisen kommunisminvastaiselle kansanliikkeelle sen sijaan, että hallitus olisi sallinut kommunistien vapaan toiminnan. Näin meneteltiin, koska suurin osa kansasta ja kansanedustajista kannatti Lapuan liikkeen vaatimuksia. Kommunistit poistettiin eduskunnasta ja lokakuussa järjestettiin uudet eduskuntavaalit, joihin kommunistien osallistuminen estettiin. Tämä oli kansalaisvapauksien rajoittamista, mikä tapahtui Lapuan liikkeen vaatimuksesta. Myöhemmin tämän kaltaista toimintaa ruvettiin kutsumaan *demokratian itsepuolustukseksi*, jolla tarkoitettiin sitä, että hallitus torjui demokratiaa uhannutta tahoja epädemokraattisin keinoin. Pian vaalien jälkeen kommunistilait hyväksyttiin äänin 132–65, sosiaalidemokraattien vastustaessa esitystä. Hallitus oli siis turvautunut suojelulain käyttöön kommunisteja vastaan jo ennen kuin laki tuli voimaan. Henrik Meinander toteaa Lapuan liikkeen uhanneen jopa vallankaappauksella, mikäli eduskunta ei olisi hyväksynyt kommunistilakeja. Hyväksytyt lakimuutokset ja tasavallan suojelulaki antoivat hallitukselle keinot kommunistisen toiminnan estämiseen. Suojelulaki oli voimassa aina vuoteen 1935 asti. (Uola 2006, 203–220; Meinander 1999, 87–88; Hentilä 1995, 141–145.)

Lapuan liike alkoi vaatia hallitukselta toimia myös SDP:tä vastaan, koska liike uskoi kommunistien toimivan nyt SDP:n sisällä. Keväällä 1931 tapahtui poliittisten puolueiden kesken jakautuminen äärioikeistolle myönteisiin ja niin sanottuun laillisuusrintamaan, johon kuuluivat muun muassa sosiaalidemokraatit ja maalaisliitto, edistyspuolueen ja ruotsalaisen kansanpuolueen laillisuutta puolustavia kansanedustajia. Laillisuusrintaman mielestä demokratiaa piti puolustaa nyt Lapuan liikkeen toimintaa vastaan. Kommunistilakeja säädettäessä poliittinen jako oli kulkenut porvaripuolueiden ja sosiaalidemokraattien kesken. Asennemuutos liikettä vastaan oli tapahtunut varsin nopeasti. Lapuan liikkeen kasvanut väkivaltaisuus vasemmistoa kohtaan huipentui avoimeen kapinaan Mäntsälässä alkuvuodesta 1932. Kapinan seurauksena Lapuan liikkeen johtajat pidätettiin ja myöhemmin liike lakkautettiin tasavallan suojelulain nojalla. (Uola 2006, 210, 228–240; Meinander 1999, 82–93; Hentilä 1995, 147–149.) Liikkeen vaatimia lakeja käytettiin sitä itseänsä vastaan.

Vain muutama kuukausi Lapuan liikkeen lakkauttamisen jälkeen perustettiin sen toimintaa jatkamaan Isänmaallinen kansanliike (IKL). Puolueen ohjelmassa korostettiin edeltäjän tavoin sekä kommunismin että sosiaalidemokratian vastustamista, korporatismia, aitosuomalaisuutta sekä Suur-Suomi aatetta. Lisäksi IKL tuki voimakkaasti armeijaa ja suojeluskuntia. Toisin kuin Lapuan liike IKL oli ennen kaikkea sivistyneistön puolue. Sillä oli vankka kannatus sivistyneistössä, minkä lisäksi suurin osa puolueen poliitikoista oli akateemisesti koulutettuja. Akateemisuus teki IKL:stä varteenotettavan puolueen. Tästä huolimatta IKL oli parlamentaarisen demokratian vastainen puolue, jonka esikuvat olivat Saksan kansallissosialistit ja ennen kaikkea Italian fasistit. IKL:n toiminta ärsytti monia vanhoja puolueita, koska se edusti uutta poliittista toimintatapaa, joka haastoi vanhat puolueet. Demokratiavastaisuudestaan huolimatta IKL pyrki vaikuttamaan Suomen politiikkaan eduskunnan kautta. Kokoomus, joka aikoinaan oli tukenut myös Lapuan liikettä, lähti vuoden 1933 eduskuntavaaleihin vaaliliitossa IKL:n kanssa, koska myös kokoomus vastusti kommunisteja ja vasemmistolaisuutta. (Mickelsson 2007, 107; Uola 2006, 247–251.)

Huolimatta vaaliliitosta kokoomuksen kanssa IKL jäi eduskunnassa varsin pian yksin. IKL:n propaganda kohdistui eri eduskuntapuolueiden toimintaan, ja etenkin laillisuusrintama, keskustan puolueet ja sosiaalidemokraatit, pitivät IKL:ää parlamentaariselle puoluejärjestelmälle vaarallisena. 1930-luvun kuluessa radikaalit oikeistoaatteet saivat monissa Euroopan maissa vahvan aseman. Niinpä demokratian itsepuolustukseksi muut eduskuntapuolueet, Kivimäen hallituksen johdolla, ryhtyivät lainsäädännön kautta asettamaan IKL:n toiminnalle esteitä, esimerkiksi vuonna 1934 säädetyt kiihotuslaki ja "puserolaki". Kiihotuslailla eli painovapauslain muutoksella, estettiin eduskuntaa ja hallitusta loukkaava kirjoittaminen. "Puserolaila" taas kiellettiin poliittisten tunnusmerkkien julkinen käyttö. (Uola 2006, 252–257; ks. kiihotuslaista Hentilä 1995, 150.)

Mikko Uolan mukaan Lapuan liikkeen lakkauttamisen jälkeen 1930-luvun politiikka leimasi paremminkin demokratian itsepuolustus kuin sen haastaminen. Demokratian turvaamiseksi laillisuusrintama vaati IKL:n lakkauttamista, koska kansanliikkeen katsottiin jatkavan lakkautetun Lapuan liikkeen toimintaa. Kivimäen hallituksen mukaan laillisuusrintaman vaatimalle IKL:n lakkautusvaatimukselle ei ollut juridisia edellytyksiä. Kuitenkin 1930-luvun loppua kohti mentäessä myös muiden puolueiden asenteet IKL:ää kohtaan tiukkenivat. Esimerkiksi kokoomuksesta tuli IKL:n selkeä vastustaja. (Mickelsson 2007, 135–136; Uola 2006, 257–262.)

Suomalaiset puolueet oli varsin vahvasti ideologisesti jakautuneita. Lisäksi sisällissodan kokemukset, ääripuolueiden toiminta ja yhteistyökyvyttömyys leimasivat suomalaista puoluejärjestelmää. Ideologinen jakautuneisuus korostui etenkin kokoomuksen, IKL:n ja SDP:n välillä, sillä nämä puolueet eivät luottaneet toisiinsa.

2.2. Ensimmäinen punamultahallitus ja tasavallan suojelulaki 1939

Keskustan kanssa käyty laillisuusrintaman taistelu oikeistoradikalismia vastaan oli lähentänyt sosiaalidemokraatteja ja keskustapuolueita. Lisäksi SDP ja Maalaisliitto olivat kesän 1936 eduskuntavaalien suurimmat puolueet, mutta presidentti Svinhufvud esti puolueiden hallitusyhteistyön kieltämällä SDP:n pääsyn hallitukseen. Niin sanotun ensimmäisen tasavallan aikana, vuosina 1917–1939, pääministerillä oli vain vähän valtaa ja tasavallan presidentillä oli ratkaiseva asema esimerkiksi hallituksen muodostamisessa. Kyösti Kallion valinta tasavallan presidentiksi tammikuussa 1937 mahdollisti maalaisliiton ja SDP:n hallitusyhteistyön. Puolueet eivät kuitenkaan päässeet sopuun pääministerin salkun jakamisesta, joten hallitukseen otettiin mukaan edistyspuolue, joka sai sekä pääministerin että ulkoministerin salkut. Rauli Mickelsson on todennut edistyspuolueen olleen 1930-luvulla pienenevä, mutta vaikutusvaltainen välittäjäpuolue oikeiston ja vasemmiston välillä. Lisäksi hallitukseen kuului kuusi sosiaalidemokraattia, viisi maalaisliittolaista ja yksi ammattiministeri. (Cajanderin III hallitus, Valtioneuvosto; Mickelsson 2007, 111; SDP:n ja Keskustan lähestyminen ks. Uola 2006, 252; Hentilä 1995, 170–171.)

A. K. Cajanderin johtama, Suomen ensimmäinen punamultahallitus aloitti toimintansa 12. päivänä maaliskuuta 1937. Maalaisliiton ja SDP:n yhteistyö tulkittiin talonpojan ja työmiehen historialliseksi liitoksi. (Wiberg 2006, 22–23.) Rauli Mickelssonin (2007, 134) mukaan SDP oli ollut ylivoimaisesti suurin puolue lukuisissa eduskuntavaaleissa Suomen itsenäistymisen jälkeen, mutta puolueen vaikutusmahdollisuudet eduskunnassa olivat olleet vähäiset ennen punamultakoalitiota, SDP:n jäätyä usein oppositioon. Kyseessä oli ensimmäinen kerta Suomen historiassa, kun enemmistöpohjaiseen, keskustapuolueiden johtamaan hallitukseen hyväksyttiin mukaan vasemmiston edustaja SDP. Henrik Meinander (1999, 94) on tulkinnut laillisuusrintaman taistelun oikeistoradikalismia vastaan pakottaneen puolueet etsimään kansallista yksimielisyyttä, joka pohjautui kompromissihalukkuuteen. Maalaisliitolla, SDP:llä ja edistyspuolueella oli kompromissien tekoon eniten valmiuksia 30-luvun loppupuolella. Punamultahallituksella oli hallussaan 142 edustajanpaikkaa, mikä oli enemmän kuin yhdelläkään aikaisemmalla hallituksella itsenäistymisen jälkeen (Jakobson 1999, 228–229). Opposition muodostivat kokoomus, IKL, RKP ja PMP eli Pienviljelijäin ja maalaiskansan puolue. Paikkamääräisesti kolme isointa oppositiopuoluetta olivat 21 kansanedustajallaan RKP, 20 kansanedustajalla kokoomus ja IKL 14 kansanedustallaan.

Punamultahallitus ryhtyi rauhoittamaan sisäpoliittisia oloja, missä auttoi 1930-luvun alussa alkaneen talouskriisin päätyminen. Tämä lisäsi punamultahallituksen kannatusta kansalaisten

keskuudessa. Yhtenä ongelmana hallituksen toiminnalle oli äärioikeistolainen IKL, jonka saksalaismieliset ja demokratianvastaiset lausunnot saivat Neuvostoliiton epäilemään, että Suomi oli lähempänä Hitlerin Saksaa kuin tosiasiasa myönnettiin. Punamultahallituksen tarkoitus oli korostaa pohjoismaista puolueettomuutta ja tätä tehtävää IKL:n kommentit vaikeuttivat. Punamultahallitus näkikin IKL:n ulkopoliittisesti arkaluontoisena liikkeenä. IKL:n nuorisjärjestö Sinimustat oli kielletty toukokuussa 1938. Saman vuoden marraskuussa punamultahallituksen sisäasiainministeri Urho Kekkonen teki päätöksen IKL:n toiminnan kieltämisestä. Eduskunta kannatti IKL:n lakkauttamista äänin 140–26. Kuitenkin moni oikeusoppinut epäili, ettei kiellolla ollut laillisia perusteita. Tähän saatiin selvyys vielä saman kuukauden aikana, kun Helsingin raastuvanoikeus ei hyväksynyt Kekkosen perusteluja ja kumosi IKL:n lakkautuspäätöksen. Raastuvanoikeus tulkitsi IKL:n toiminnan olevan lain mukaista. Hallituksen toiminnassa oli jälleen kysymys demokratian itsepuolustuksesta, jossa hallitus torjui demokratiaa uhannutta tahoa, tässä tapauksessa IKL, epädemokraattisin keinoin. Mikko Uolan mukaan demokratian itsepuolustus oli yksi 1930-luvun keskeisistä poliittisista teemoista. (Uola 2006, 257; Meinander 1999, 147–150; Hentilä 1995, 156–157.)

Kansainvälinen tilanne oli kiristynyt Saksan miehitettyä Tšekkoslovakian maaliskuussa 1939. Samaan aikaan Neuvostoliitto ehdotti Suomelle, että Suomi vuokraisi Neuvostoliitolle 30 vuodeksi Suursaaren, Lavansaaren, Tytärsaaren ja Seiskarin. Vastineeksi Suomelle tarjottiin maa-alueita Itä-Karjalasta. Huhtikuun 18. päivänä 1939 hallitus esitteli eduskunnalle hallituksen esityksen n:o 109 tasavallan suojelulaiksi. Lakiesityksellä haluttiin antaa tasavallan presidentille oikeudet säätää perustuslaissa turvattuja kansalaisoikeuksia rajoittavia tai kumoavia asetuksia. Suojelulailla haluttiin ennen kaikkea torjua maata uhkaavat vaarat, kiihoitustoiminta ja muut toimet, joilla tähdättiin valtiojärjestyksen järkyttämiseen tai kumoamiseen, valtakunnan ulkonaisen turvallisuuden tai muiden valtakunnan elinetsujen vaarantamiseen ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden uhkaamiseen. Mikko Uola toteaa tasavallan suojelulain olleen kriisitilanteita varten säädetty laki, niin sanottu poikkeuslaki. On myös tulkittu, että punamultahallitus ajoi tasavallan suojelulakia osittain IKL:n toimintaa vastaan. (Uola 2006, 210, 258.)

Tasavallan suojelulaki oli säädetty ensimmäisen kerran vuonna 1930 ns. kommunistilakien yhteydessä ja se oli voimassa vuoden 1935 lopulle. Vuonna 1936 Kivimäen hallitus antoi uuden esityksen tasavallan suojelulaiksi, koska se halusi säätää poikkeuslain osaksi pysyvää lainsäädäntöä. Vuoden 1936 laki kuitenkin hylättiin eduskunnassa ja tästä syystä en käsittele tätä lakiesitystä tutkielmassani tämän enempää. Vuoden 1939 tasavallan suojelulaki erosi sisältönsä puolesta edeltäjästään, vuoden 1930 laista. Molemmissa tasavallan suojelulaissa oli kolme pykälää ja niiden toinen ja kolmas pykälä koskivat lain nojalla annettujen asetusten ilmoittamista eduskunnalle ja lain

voimassaoloajan päättymistä. Lisäksi molemmat lait rajoittivat ensimmäisen pykälän kautta kansalaisen henkilökohtaista vapautta, heidän asumis- ja kulkemisvapauttaan, paino- ja kokoontumisvapautta.

Suojelulakien eroavaisuudet koskivat ensimmäistä pykälää. Vuoden 1939 suojelulaissa siinä määriteltiin lain soveltamisrajat laajemmin ja yleisemmällä tasolla kuin vuoden 1930 laissa. Vuoden 1930 suojelulaissa puhuttiin valtakuntaa uhkaavasta välittömästä vaarasta, yleisen järjestyksen huomattavasta häiritsemisestä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vakavasta uhkaamisesta. Vuonna 1939 "välitön vaara" korvautui "ulkonaisella vaaralla". Lisäksi lakipykälään sisällytettiin mahdolliseksi uhaksi:

"kiihoitustoiminta, joka tähtää voimassaolevan valtiojärjestyksen järkyttämiseen tai kumoamiseen taikka koskee valtakunnan suhteita muihin valtioihin, harjoitetaan sellaisessa muodossa tai laajuudessa, että se vaarantaa valtakunnan ulkonaista turvallisuutta tai muita valtakunnan elinetsuja". (Tasavallan suojelulaki 307/1939).

Vuoden 1930 laissa ei puhuttu mitään kiihoitustoiminnasta, valtakunnan suhteista muihin valtioihin, ulkonaisen turvallisuuden tai muiden valtakunnan elinetsujen vaarantamisesta. Tasavallan suojelulain tarpeellisuuteen vedottiin vuonna 1939 ennen kaikkea ulkopoliittisen tilanteen vuoksi, mutta ensimmäisen pykälän väljät sanamuodot antoivat mahdollisuuden soveltaa lakia tarpeen vaatiessa myös sisäpoliittisiin ongelmiin. Laissa ei esimerkiksi tarkennettu, mitä hallitus tarkoitti "valtakunnan elinetsujen vaarantamisella" taikka "kiihoitustoiminnalla", vaan nämä jäivät yksinomaan tasavallan presidentin ja hallituksen määriteltäviksi.

Tasavallan suojelulakiesitystä käsiteltiin huhtikuussa kahdessa peräkkäisessä eduskunnan istunnossa, ja lopulta lakiesitys päätettiin lähettää perustuslakivaliokunnan tarkasteltavaksi. Perustuslakivaliokunta sai viimeistelyä mietintönsä suojelulaista toukokuun 10. päivänä. Mietinnössään perustuslakivaliokunta puolsi hallituksen lakiehdotusta. Valiokunta kuitenkin ehdotti runsaasti muutoksia lakiesityksen 1§:ään, koska valiokunnan mielestä ne edellytykset, joiden vallitessa lain erikoisvaltuuksia voitaisiin käyttää, oli määritelty pykälässä epätarkasti ja tavalla, joka tarjosi mahdollisuuksia erilaisille tulkinnoille. Lisäksi mietinnössä korostettiin lakiehdotuksen suomien erikoisvaltuuksien käyttämistä ainoastaan silloin, kun vaaraa ei voida torjua eikä oikeustilaa turvata normaaleissa oloissa käytettävissä olevilla keinoilla. (Peruslakivaliokunnan mietintö n:o 17, Asiakirjat III 1938.) Kevään edetessä, eduskunnan myöhemmissä käsittelyissä, perustuslakivaliokunnan viimeinen ehdotus jätettiin kokonaan pois lakiluonnoksesta. Tällä tavalla hallitukselle ja presidentille suotiin enemmän liikkumavaraa lain soveltamisessa.

Valiokunnan mietintö sisälsi myös kuusi vastalauseetta. Kaikkiaan 12 kansanedustajaa allekirjoittivat vastalauseet lakiesitystä vastaan. Heidän joukossaan oli kuusi kansanedustajaa SDP:ltä, kaksi kansanedustajaa maalaisliitolta ja RKP:ltä ja yksi edustaja sekä kokoomukselta että IKL:ltä.

Vastalauseissa vaadittiin joko esityksen hylkäämistä kokonaisuudessaan tai lisämuutoksia 1§:n sisältöön. Ongelmana nähtiin, että kyseisen pykälän sisältö oli jätetty liian avoimeksi, mikä mahdollisti sen soveltamisen myös laillista toimintaa vastaan, jolloin hallitus rikkoisi perustuslailla turvattuja kansalaisyhteisöjä. Toisin sanoen lain soveltamisala oli jätetty liiaksi tasavallan presidentin ja hallituksen harkinnan alaiseksi. (Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17, Asiakirjat III 1938.) Kahdestatoista vastalauseiden kirjoittajasta vain yksi kansanedustaja ei jatkanut eduskunnassa syksyllä 1939.

Seuraavan kerran lakiesityksestä keskusteltiin eduskunnassa toukokuun puolivälissä. Tällöin esityksen ensimmäinen käsittely päättyi, ja asia lähetettiin suuren valiokunnan käsiteltäväksi. Suuri valiokunta laati oman mietintönsä jo 24.5.1939. Suuri valiokunta käsiteli istunnossaan myös perustuslakivaliokunnan ehdottamat muutokset lakiesityksen 1 §:n. Valiokunta päätyi hyväksymään yksimielisesti hallituksen esityksen tasavallan suojelulain, mutta myös suuri valiokunta korjasi suojelulain 1 §:n sisältöä, muuttaen samalla perustuslakivaliokunnan tekemiä ehdotuksia. Suuri valiokunta ehdotti lakiehdotuksen kiireelliseksi julistamista. Lakiesitys palasi eduskunnan toiseen käsittelyyn toukokuun viimeisenä päivänä, jolloin esityksestä keskusteltiin lähes kuuden tunnin ajan. Tässä istunnossaan eduskunta hyväksyi suuren valiokunnan esityksen suojelulaista. Muun muassa pääministeri Cajander (ED) katsoi suuren valiokunnan lakiehdotuksen ajavan paremmin hallituksen toivomaa linjaa ja antavan laajemmat soveltamisvaltuudet kuin perustuslakivaliokunnan tekemät muutosehdotukset tasavallan suojelulakiin. (Keskustelu tasavallan suojelulaista 31.05.1939, Pöytäkirja 1938 III.)

Kesäkuun 5. päivänä eduskunta kokoontui käsittelemään lakiesitystä kolmatta kertaa ja tällä kertaa tehtiin päätös joko lakiesityksen hyväksymisestä kiireelliseksi tai sen lepäämään jättämisestä yli vaalien. Pitkän keskustelun jälkeen eduskunta äänesti aluksi lakiesityksen kiireelliseksi julistamisesta. Ensiksi järjestettiin suljettu äänestys, jonka jälkeen pidettiin samasta asiasta vielä avoin äänestys. Näin meneteltiin, koska yksi kansanedustajista vaati avointa äänestystä, ja puhemies hyväksyi ehdotuksen. Tässä äänestyksessä tulos oli 123–54. Lain kiireelliseksi julistamisen puolesta äänestivät hallituspuolueet SDP, maalaisliitto ja edistyspuolue. Kukaan hallituspuolueen kansanedustaja ei äänestänyt lakiesityksen kiireelliseksi julistamista vastaan. Sen sijaan oppositiossa olleet RKP, KOK, IKL ja PMP kansanedustajat tekivät niin. Koska lain kiireellisyyden kannattajat, hallituspuolueet, eivät saaneet taakseen 5/6 enemmistöä, ei lakiesityksen kiireelliseksi julistaminen tullut kyseeseen. (Keskustelu tasavallan suojelulaista 05.06.1939, Pöytäkirja 1938 III.)

Seuraavaksi eduskunta äänestikin lain hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään yli vaalien. Lakiesitys oli sisällöltään toisessa käsittelyssä päätetyssä muodossa eli suuren valiokunnan esittämässä

muodossa. Esitys äänestettiin tässä muodossa jätettäväksi lepäämään äänin 122–55. Äänestyksestä oli poissa 20 kansanedustajaa, ja kolme paikalla ollutta edustajaa äänesti tyhjää. Todennäköisesti äänet jakaantuivat tässäkin äänestyksessä melkein samalla tavalla kuin lain kiireelliseksi julistamisen yhteydessä. Tarkkaa tietoa siitä, ketkä kansanedustajat äänestivät viimeisessä äänestyksessä tyhjää, en pysty kertomaan, koska tämän äänestyksen yhteydessä ei ole lueteltu edustajien nimiä. Esiin on tuotu ainoastaan äänestyksen tulos numeroilla, koska äänestys pidettiin suljettuna. (Keskustelu tasavallan suojelulaista 05.06.1939, Pöytäkirja 1938 III.)

Tasavallan suojelulaista keskusteltiin eduskunnassa huhti-kesäkuun välisenä aikana 1939 viiden istunnon aikana. Keskustelu oli värikästä ja välillä hyvin kiivasta. Lisäksi keskustelua käytiin kerralla useampia tunteja. Kenties lähestyvät eduskuntavaalit vaikuttivat siihen, ettei tasavallan suojelulakiesitystä hyväksytty kiireelliseksi. Eduskunnan vuoden 1938 valtiopäivien istuntokausi päättyi kesäkuussa 1939 ja heinäkuun 1. ja 2. päivänä järjestettiin eduskuntavaalit, sillä tuohon aikaan vaalikausi oli kolmivuotinen (Wiberg 2006, 213). Tällöin valittu eduskunta toimi poikkeuksellisesti melkein kuusi vuotta, koska jatkosodan takia eduskuntavaaleja ei voitu järjestää. Eduskunnan toimikautta pidennettiin kahdella poikkeuslailla, jotka annettiin lokakuussa 1941 ja joulukuussa 1943. (SVT Eduskuntavaalit 1939 & 1945.) Seuraavat eduskuntavaalit järjestettiin vasta maaliskuussa 1945. Sittemmin vuonna 1939 valittua eduskuntaa on kutsuttu "pitkäksi parlamentiksi".

Vaaleissa oli ennen kaikkea kyse punamultahallituksen puolueiden pärjäämisestä oikeisto-oppositiota vastaan. Oppositio puolueiden suurin kritiikki kohdistui Maalaisliittoa vastaan, jonka yhteistyö SDP:n kanssa pyrittiin kyseenalaistamaan. (Soikkanen 1980, 14.) Seuraavassa taulukossa olen kuvannut eduskuntavaalien tulokset edustajapaikkojen osalta vuosilta 1936 ja 1939.

Taulukko 1. Puolueiden eduskuntapaikat 1936–1937.

	ED	IKL	KOK	ML	PMP*	RKP	SDP	YHT.
1936	7	14	20	53	2	21	83	200
1939	6	8	25	56	2	18	85	200

*PMP = Pienviljelijäin ja maalaiskansan puolue. Perustettiin 1936, kun KP ja SPP yhdistyivät.

Taulukosta käy ilmi, että sosiaalidemokraattien edustajamäärä nousi kahdella, jolloin puolueen kokonaispaikkamäärä nousi 85:een ja se oli eduskunnan suurin puolue. SDP:n suurta vaalimenestystä 1930-luvulla selittää osaltaan myös se, että kommunistien toiminta oli Suomessa kiellettyä (Majander 2006, 266). Maalaisliiton paikkamäärä nousi kolmella verrattuna vuoden 1936 vaalituloksiin. Maalaisliitto oli 56 kansanedustajallaan merkittävästi suurempi kuin eduskunnan

kolmanneksi suurin puolue kokoomus. Kolmas hallituspuolue, edistyspuolue, menetti yhden paikan, mutta hallituksella oli silti eduskunnassa takanaan 147 paikan enemmistö.

Suurimpia muutoksia vuoden 1939 eduskuntavaaleissa oli, että IKL:n kannatus putosi lähes puoleen ja kokoomuksen edustajamäärä kasvoi viidellä. Rauli Mickelssonin (2007, 104) mukaan IKL:n edustajamäärän pieneneminen johti liikkeen omaksumaan entistä tiukempia fasistisia aatteita. Muiden puolueiden maltillistuminen ja IKL:n radikalisoituminen vain vaikeuttivat IKL:n vaikutusmahdollisuuksia eduskunnassa. RKP:n edustus putosi 21:stä 18:aan. Näin olleen kokoomus nousi RKP:n ohitse opposition suurimmaksi puolueeksi. PMP:n kannatus pysyi täysin samaan kuin vuoden 1936 eduskuntavaaleissa, ja puolue säilyi sekä eduskunnan että opposition pienimpänä puolueena.

Hannu Soikkanen (1980, 10) on todennut vuonna 1939 valitun eduskunnan olleen siihen mennessä kokonein ja vastaavasti kansanedustajien vaihtuvuus oli itsenäisyyden ajan pienimpiä. Tasavallan suojelulaista keskusteltaessa kevään ja syksyn 1939 aikana vallassa oli siis Cajanderin punamultahallitus. Matti Wibergin (2006, 213) mukaan vasta toisen maailmansodan jälkeen tuli tavaksi, että ministeriöt erosivat eduskuntavaalien jälkeen. Lisäksi punamultahallitus oli saanut vahvan luottamuksen äänestäjiltä, jolloin sen jatkaminen oli mahdollista. Toisin sanoen hallitus-oppositio asetelma pysyi puolueiden osalta täysin samana kuin aikaisemmin, pieniä paikkamuutoksia lukuun ottamatta.

Koska eduskunta oli äänestänyt tasavallan suojelulain lepäämään yli vaalien, käytiin eduskunnassa keskustelua lakiesityksestä sekä vuoden 1938 että 1939 valtiopäivillä. Uusi eduskunta kokoontui vuoden 1939 valtiopäiville 1. syyskuuta, jolloin toinen maailmansota syttyi Saksan hyökättyä Puolaan. Jo ennen syyskuun puoliväliä lepäämässä ollut tasavallan suojelulakiesitys lähetettiin toistamiseen perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi. Kuultuaan asiasta pääministeri Cajanderia perustuslakivaliokunta päätyi syyskuun loppupuolella laatimassaan mietinnössä "vakavan ulkopoliittisen tilanteen vuoksi" ehdottamaan lain hyväksymistä. Perustuslakivaliokunnan mietintö sisälsi tällä kertaa kolme vastalauseetta, joissa kaikissa vaadittiin lakiehdotuksen hylkäämistä. Vastalauseeseen olivat kirjoittaneet kaksi RKP:n ja kaksi Kokoomuksen kansanedustajaa. Ongelmana lakiesityksessä nähtiin edelleen sen liian tulkinnanvaraiset soveltamisrajat, jolloin ulkopoliittisiin syihin vedoten voitiin puuttua myös sisäpolitiikkaan. (Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5, Asiakirjat I 1939.) Vastalauseiden kirjoittajia oli keväällä ollut 12 kansanedustajaa, nyt allekirjoittaneiden määrä oli vain 4. Tätä eroa selitti varmasti kiristynyt kansainvälinen tilanne.

"Vakavalla ulkopoliittisella tilanteella" perustuslakivaliokunnan mietinnössä tarkoitettiin tapahtumia Suomen itärajan tuntumassa ja Puolassa. Elokuussa Saksa ja Neuvostoliitto olivat kirjoittaneet keskinäisen hyökkäämättömyyssopimuksen Moskovassa. Syyskuussa Saksa nujersi Puolan kahdessa viikossa ja saman kuun puolivälissä Neuvostoliitto miehitti Puolan itäosat. Samaan aikaan Neuvostoliitto kävi neuvotteluja Viron, Latvian ja Liettuan kanssa sotilastukikohtien luovuttamisesta ja avunantosopimusten solmimisesta. Suomi oli ajautumassa yhä selvemmin sodan uhan alle. Hallitus oli vuoden 1938 valtiopäivillä säätänyt useita lakeja, jotka liittyivät toisaalta puolustusvalmiuden tehostamiseen, että toisaalta sodan poikkeuksellisten olojen huomioon ottamiseen. Syksyllä 1939 poikkeuksellisten olosuhteiden lakiesitysten antaminen lisääntyi. (Soikkanen 1980, 26–27.) Myös lepäämässä ollut tasavallan suojelulain esitys edusti tällaista poikkeusajan lakia, jolla rajoitettiin kansalaisvapauksia. Mikko Majander (2006, 269) toteaa kansalaisvapauksia rajoittavien pakkotoimien syksyn 1939 tilanteessa olleen yksi, mutta samalla kyseenalainen keino yhteisrintaman varmistamiseksi.

Tasavallan suojelulakia käsiteltiin vuoden 1939 valtiopäivillä laajemmin vain yhden kerran, kun eduskunta kokoontui 3. päivänä lokakuuta lepäämässä olleen suojelulain ainoaan käsittelyyn. Pitkän ja värikkään keskustelun päätteeksi tasavallan suojelulaista äänestettiin ensin suljetusti ja sen jälkeen kansanedustajan pyynnöstä suoritettiin avoin äänestys. Seuraavassa taulukossa olen kuvannut avoimen äänestyksen tulokset, joissa näkyy puolueiden suhtautuminen lakiesitystä kohtaan. Ennen kaikkea taulukossa on tarkoituksena kuvata puolueen äänestyslinjasta poikenneiden ja poissaolleiden kansanedustajien määrää. Esimerkiksi SDP:n ja maalaisliiton kansanedustajista oli poissa 5 kansanedustajaa. Olivatko he estyneitä muiden kansanedustajan kiireidensä vuoksi vai olivatko he jättäytyneet tarkoituksella pois äänestystilaisuudesta? Poisjäämällä kansanedustajan ei tarvinnut tuoda esille henkilökohtaista suhtautumistaan lakiesitykseen eikä toimia puolueen enemmistön mukaisesti tai sitä vastaan.

Taulukko 2. Tasavallan suojelulain lopulliset äänestystulokset.

	ED	IKL	KOK	ML	PMP	SDP	RKP
Kyllä	5	-	-	49	-	78	-
Ei	1	7	24	2	2	1	18
Poissa	-	1	1	5	-	5	-
YHT.	6	8	25	56	2	85	18

Avoimen äänestyksen tulos oli 132–55, jolloin tasavallan suojelulaki hyväksyttiin siinä muodossa kuin se oli 1938 valtiopäivillä valmisteltu. Taulukosta 2. nähdään, että äänestyksestä puuttui 12

kansanedustajaa, joista 10 kansanedustajaa edustivat hallituspuolueita ja kaksi kansanedustajaa oppositiota. Lisäksi yksi SDP:n kansanedustaja äänesti tyhjää. Lain puolesta äänestivät hallituspuolueet: edistyspuolue, maalaisliitto ja SDP. Ei-äänestäneiden joukossa olivat oppositiopuolueet KOK, RKP, IKL ja PMP. Lisäksi hallituspuolueiden kansanedustajista maalaisliiton edustajat Einari Karvetti ja Matti Pitkänen, edistyspuolueen T. M. Kivimäki ja SDP:n Reinhold Svento äänestivät lakiesitystä vastaan. Kevään äänestyksessä SDP:n Svento oli äänestänyt lain lepäämään jättämisen puolesta, edistyspuolueen Kivimäki ja maalaisliiton Kavertti olivat äänestyksestä poissa. Maalaisliiton toinen edustaja Matti Pitkänen oli puolestaan valittu eduskuntaan heinäkuun -39 eduskuntavaaleissa.

Laki tasavallan suojelulaista astui voimaan 6.10.1939. Saman kuun puolivälissä, eli siis pian tasavallan suojelulain hyväksymisen jälkeen, RKP tuli mukaan Cajanderin hallitukseen kahdella ministerillä. Suojelulain nojalla tasavallan presidentti antoi kolme asetusta: asetus väliaikaisen posti-, lennätin- ja puhelinvalvonnan toimeenpanemisesta, asetus eräistä valtakuntaa vahingoittaviin painokirjoituksiin kohdistuvista toimenpiteistä ja asetus henkilökohtaisen vapauden rajoittamisesta tasavallan suojelulain avulla. Näistä asetuksista tärkein oli henkilökohtaista vapautta rajoittava asetus, jonka mukaan turvasäilövanki oli mahdollista pitää säilössä eli vankilassa määrittelemättömän ajan, ilman syytteen nostamista, sisäasiainministeriön päätöksen vahvistamana. Turvasäilövangit eivät siis välttämättä olleet vielä syyllistyneet rikokseen, pelkkä epäily riitti pidätykseen. Punamultahallitus oli vallassa aina talvisodan syttymiseen asti, jonka jälkeen Risto Rytin johtama hallitus aloitti toimintansa. Erotessaan Cajanderin hallitus oli noussut Suomen siihen asti toiseksi pitkäaikaisimmaksi hallitukseksi, Kivimäen hallituksen jälkeen, oltuaan vallassa 995 päivää. IKL:n lakkauttamispäätös oli siirretty hovioikeuden käsittelyyn, mutta hovioikeus ei ehtinyt antaa päätöstään ennen talvisodan syttymistä. Lakkauttamispäätöksen käsittely vedettiin hovioikeudesta takaisin, koska sen pelättiin järkyttävän kansallista yhtenäisyyttä. (Cajanderin III hallitus, Valtioneuvosto; Meinander 1999, 150.)

1920-luvulla pääuhka kansanvaltaista järjestelmää vastaan oli tullut vasemmalta, 1930-luvulla uhkaksi nähtiin pieni, mutta vaikutusvaltainen oikeistoradikaalien joukko, ensin Lapuan liikkeen, myöhemmin IKL:n toimesta. Vuonna 1919 omaksutun kansanvaltaisen järjestelmän heikkous tuli esille 1920-luvulla sisäpoliittisena hajaannuksena ja lyhytaikaisina vähemmistöhallituksina. Hallitusten toiminta vakiintui seuraavalla vuosikymmenellä, lukuun ottamatta oikeistoradikaalin Lapuan liikkeen kautta. Hyvänä esimerkkinä tästä on se, että kommunismi torjuttiin Suomessa Lapuan liikkeen vaatimuksesta, mutta poliittisten puolueiden ja tasavallan presidentin puolustamalla parlamentarismilla päätettiin Lapuan liikkeen toiminta. 1930-luvun loppuun mennessä Suomi oli

sitoutunut parlamentaariseen demokratiaan vahvemmin kuin monet muut Euroopan maat vaikkakin maassa käytiin jatkuvia sisäpoliittisia kiistoja. Kaikki sisällissodan jälkeiset erimielisyydet ja ideologiset ristiriidat eivät olleet vielä ennen talvisotaa hävinneet. (Uola 2006, 252–261.)

Sosiaalidemokraatit eivät kannattaneet vuoden 1930 kommunistilakien säätämistä, mutta ajoivat oikeistoradikalismia rajoittamista lainsäädännöllä ja IKL:n lakkauttamista. Oikeisto puolestaan ajoi vahvasti kommunisminvastaista lainsäädäntöä, mutta se ei kannattanut oikeistoradikalismia rajoittavia lakeja. Suomi ei sisäisistä kiistoistaan huolimatta valinnut oikeisto- tai vasemmistoradikalismia. Keskeinen syy tälle oli valtapuolueiden sitoutuminen parlamentaariseen demokratiaan, ennen kaikkea keskustapuolueiden, maalaisliiton ja edistyspuolueen. Keskustapuolueet suhtautuivat tiukasti sekä vasemmisto- että oikeistoradikalismiin. Rauli Mickelssonin mukaan vuosien 1919–1930 vaikutusvaltaisimmat puolueet olivat juuri maalaisliitto ja edistyspuolue. Tuona aikana keskustapuolueet kantoivat suurimman osan poliittisesta vastuusta, ja puolueiden yhteistyön maltillistuneen SDP:n kanssa on tulkittu vahvistaneen parlamentaarista kansanvaltaa. Tästä huolimatta sodan aikana Suomi oli täysin liikekannallepantu demokratia, jossa kansalaisoikeuksia supistettiin lähes yhtä paljon kuin fasistisissa ja kommunistisissa maissa. Sotatilalla hallitukselle ja viranomaisille myönnettiin laajat valtuudet rajoittaa kansalaisten perustuslaillisia oikeuksia, koska itsenäisyyden turvaamisen katsottiin tätä vaativan. (Mickelsson 2007, 135; Uola 2006, 261–263; Wiberg 2006, 23.)

3. Tutkielman teoria, metodi ja aineisto

3.1. Teoriana faktuaalistamisstrategiat

Kirsi Juhila on kehittänyt faktuaalistamisstrategiat vaihtoehdottomana pidetyn viranomaispuheen tutkimiseen. Näiden strategioiden tutkimuksessa keskitytään ennen kaikkea niihin tapoihin, joilla puhuttavasta asiasta muodostetaan fakta tai itsestäänselvyys. Kyse on tällöin erilaisista vakuuttamisen keinoista, joiden avulla puheesta saadaan tehtyä ehdottoman varman eli faktuaalisen vaikutelman antavaa puhetta. (Juhila 2000, 152.) Myös poliitikot pyrkivät puheessaan vakuuttamaan kuulijat ajamastaan asiasta, joten tältä pohjalta muodostan tutkielmani ensimmäisen hypoteesin: Oletan politiikkojen turvautuvan faktuaalistamisstrategioiden käyttöön keskustellessaan tasavallan suojelulaista. Lähtökohtana Juhilan analyysissä on se, kuinka asiantilat ja tapahtumat argumentoidaan olennaisiksi. Juhilan tavoin lähdän siitä olettamuksesta, että "mitä faktuaalisempaa kielen käyttö on, sitä helpompi on saada kuulijat vakuuttuneiksi kuvatun asiointilan tai tapahtuman todenperäisyydestä". Tällä tavalla tuotetun tiedon seurauksena muut tiedot näyttävät valheellisilta. (Juhila 2000,152.) Tutkielmassani keskityn Juhilan faktuaalistamisstrategioiden avulla siihen, kuinka poliitikot tuottavat tosiasioita keskustellessaan tasavallan suojelulaista eduskunnassa.

Faktuaalistamisstrategiat voidaan määritellä sellaisiksi vakuuttelun muodoiksi, joita käyttämällä jonkun tiedon totuusarvosta kasvaa tai muodostuu niin suuri, että kyseinen versio vaikuttaa itsestään selvältä ja ainoalta oikealta. Asiat saadaan näyttämään kiistattomilta tosiasioilta, jolloin sanotulla ja totuudella ei näytä olevan eroa. Kyse on tässä mielessä vallan analyysistä, koska vetoaminen ainoisiin ja oikeisiin faktoihin, siihen mitä todella tapahtui, mikä on ainoa oikea asiantila, on vallankäyttöä. (Juhila 2000, 152–153.)

Kaksi tutkimuskysymystäni perustuvat Juhilan määrittämiin kahteen kysymykseen: Millaisia asiointiloja ja tapahtumia (itsestäänselvyksiä) faktuaalistavia strategioita poliitikkojen puheenvuoroissa käytetään? Pohdin myös, mitä asiointiloja ja tapahtumia näillä strategioilla pyritään faktuaalistamaan? Aineistossa ilmenevää strategisuutta ja seurauksellisuutta tarkastellaan puhtaasti kielenkäytön ominaisuutena, jolloin ei pohdita, pyrkivätkö poliitikot tietoisesti hyödyntämään tiettyjä strategioita saavuttaakseen haluamiaan päämääriä. Huomio kiinnitetään analyysissä ennen kaikkea sellaisiin kohtiin, joissa puhe on luonteeltaan toteavaa eikä vähäisimmässäkään määrin problematisoivaa. Juhilan mukaan näistä kohdista puuttuu lähes täysin diskurssiivinen moninaisuus. (Juhila 2000, 154.)

Kirsi Juhilan mukaan faktuaalistavat tekstikohdat tulisi poimia kertalukemisella, koska faktuaalistavan kielen käytössä puhe kuulostaa heti varmalta ja itsestään selvältä. Mikäli tutkijan on pohdittava ilmaisun varmuutta ja itsestäänselvyttä, sisältää se todennäköisesti jonkin problematisoivan tai kyseenalaistavan aspektin. (Juhila 2000, 154–155.) Tutkimusaineiston analyysiä tehdessäni tarkastelen myös, kuinka hyvin Juhilan suosittama kertalukemisen kautta poimintojen tekeminen onnistuu aineistoni osalta.

Kirsi Juhilan aineisto koostui neljästä teemahaastattelusta ja hän analysoi kaikkiaan 37 tekstikohtaa. Haastattelut Juhila oli toteuttanut yhdessä Arja Jokisen kanssa vuonna 1988 toista tutkimusta varten, mutta aineiston runsauden vuoksi kyseiset haastattelut jäivät osittain analysoimatta. Haastateltavat olivat virkansa puolesta erikoistuneet asumiskysymyksiin ja Juhila nimittää artikkelissaan haastateltavia viranomaisiksi. Faktuaalistamisstrategiat Juhila poimi haastatteluista kertakuuntelulla ja -lukemisella, jonka jälkeen hän analysoi niitä yksityiskohtaisesti. Tutkimuksensa tulokset Juhila rakensi analysoimalla useampaan kertaan 37:ää faktuaalisuusarvoltaan keskeisimpää tekstikohtaa ja keskittyen tekstikohtien välisiin yhtäläisyyksiin. Analyysinsä tuloksena Kirsi Juhila sai viisi faktuaalistamisstrategiaa, joista lukumääräisesti eniten esiintyi itse todettuun vetoavaa strategiaa, johon oli turvauduttu 23 tekstikohdassa. Muut strategiat jakaantuivat esiintymismäärien suhteen seuraavasti: vaihtoehdottomuusstrategia 20, kvantifioiva strategia 16, sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia 13 ja asiantuntijuusstrategia 7. (Juhila 2000, 154–157.) Asiantuntijuusstrategiaan lukeutuvia tekstikohtia analyysissä löytyi vähemmän kuin muita Juhilan nimeämiä faktuaalistamisstrategioita. Asiantuntijuusstrategian käsittely jää tästä syystä myös kaikista niukimmaksi.

Juhilaa mukaillen analyysin *reunaehtokontekstiksi* muodostuu ennakointi siitä, että faktuaalistamisstrategiat ovat läsnä institutionaalista asemaa hallitsevien viranomaisten puheessa (Juhila 2000, 155). Sovellan Juhilan reunaehtokontekstia tutkielmassani niin, että oletan faktuaalistamisstrategioiden olevan läsnä sekä suojelulakia kannattavien että vastustavien poliitikkojen puheissa, koska he edustavat eduskunnassa työskenteleviä poliitikkoja, jotka kansa on vaaleilla valinnut kyseiseen instituutioon. Tästä muodostuu tutkielmani toinen hypoteesi. Analyysin kohteena olevaa puhetta tarkastellaan omassa kontekstissaan eli kyse on tietyssä institutionaalisesta asemasta käsin esitettävästä puheesta. Voimme olettaa, että "sillä mitä puheessa faktuaalistetaan on myös käytännön merkitystä". Merkittävämpi osa analyysissä on *lausekonteksti*, jolla Juhila tarkoittaa sanojen ja lauseiden tarkastelemista suhteessa siihen kokonaisuuteen, jonka osiksi ne rakentuvat. Laskemalla tai analysoimalla yksittäisiä sanoja tai lauseita ei saavuteta faktuaalistamisstrategioita, vaikkakin faktuaalisen vaikutelman syntymisessä on merkitystä myös tietyillä kielellisen ilmaisun muodoilla, kuten esimerkiksi ehdottomuutta ilmaisevat sanat ja

sanaparit. Samoilla ilmauksilla, sanoilla ja lauseilla voi olla eri merkitys eri kontekstissa ja päinvastoin. Niinpä vasta niiden käyttötapa ja ja paikka kertovat niiden merkityksen faktuaalistamisessa. (Juhila 2000, 155.) Huomioimalla Juhilan lausekontekstin ehdon, muodostuvat aineistosta poimimani tekstikohdat yleensä useista lauseista ja jokaisesta strategiasta on esillä useampia, eri edustajien pitämiä puheenvuoroja.

Kolmas Juhilan omassa tutkimuksessaan soveltama asia on *vuorovaikutuskonteksti*, joka syntyy, kun puheenvuorojen esittäjiä on useampia. Vuorovaikutuskontekstiin liittyy sekä kilpailutilanteita että yhteisymmärryksen tilanteita, jotka vuorottelevat toistensa kanssa. Lisäksi vuorovaikutuskontekstin rakentumiseen vaikuttaa se, miten osapuolet positioivat itsensä. (Juhila 2000, 156.) Esimerkiksi aineistoni puheenvuoroissa näkyy selvästi kuka kansanedustaja edustaa hallitusta ja kuka oppositiota. Neljäntenä Juhila soveltaa analyysissään *kulttuurisen kontekstin ideaa*. Tällöin kiinnostus kohdistuu puheeseen, jota ei voida ymmärtää pelkästään yksittäistä puhetilannetta analysoimalla, vaan puhe nojaa tällöin vahvoihin kulttuurisiin konventioihin. Niistä selville päästääkseen tutkija joutuu hyödyntämään tutkimansa aikakauden kulttuurista tietämystään, toisin sanoen tutkijan on tutustuttava tutkimansa aikakauden yhteiskuntaan ja sen oloihin. (Juhila 2000, 157.)

Seuraavaksi esittelen lyhyesti Kirsi Juhilan viisi faktuaalistamisstrategiaa, jotka ovat 1) itse todettuun vetoava strategia, 2) vaihtoehdottomuusstrategia, 3) kvantifioiva strategia, 4) sosiaalisiin normeihin tukeutuva ja 5) asiantuntijuusstrategia. *Itse todettuun vetoavassa strategiassa* olennaista on vetoaminen puhujan itsensä läsnäoloon, jolloin puheessa kuvataan tietyssä ajassa ja paikassa tapahtuneita asioita, ilmiöitä tai tapahtumia, jotka puhuja on nähnyt tai kuullut. Vakuuttavuus syntyy siitä, ettei ulkopuolinen kuulija pysty kyseenalaistamaan esitettyjen tietojen paikkansapitävyyttä, koska hän ei itse ollut paikalla. Minämuotoinen puhe toimii usein faktuaalistamisen tehosteena. Puhuja voi esiintyä myös läsnäolijana, jolloin hän ei ole aktiivinen osallistuja. Samat faktat olisi voinut kuulla tai nähdä kuka tahansa. Lisäksi kuvaus pysyy muuttumattomana vaikka kertoja vaihtuisikin. Myös ihmisiltä itseltään kuullut näkemykset voivat olla keskeinen elementti itse todettuun vetoavassa strategiassa. Induktoivassa logiikassa on taas kyse puheesta, jossa konkreettiset esimerkit todentavat yleisiä asiaintiloja ja tapahtumia. Tällöin määrällistä edustavuus ei nouse esiin, vaikka yleisten tapausten arviointi kääntyy spesifien tapausten käsittelyksi. Tyypillistä itse todettuun vetoavassa strategiassa on myös vetoaminen siihen, että "mitä pidemmältä ajalta asiat on itse todettu, sen faktuaalisemmasta tiedosta on kysymys". (Juhila 2000, 157–166.)

"*Vaihtoehdottomuuteen vetoavassa strategiassa* vakuutetaan kuulijoita siitä, että asiat on mahdollista ja järkevää hoitaa ja ratkaista vain yhdellä tavalla". Tyypillistä vaihtoehdottomuuspuhe on tilanteissa, joissa käsitellään ongelmaksi määriteltyä asiantilaa tai asiaa, jonka nähdään vaativan toimenpiteitä. Juhilan mukaan itse todettuun vetoaminen tukee vaihtoehdotonta kronologista kausaalista rakennetta. Syy-seurauksista muodostuu katkeamattomia narratiiveja, joiden kulkuun ei voida puuttua. Puhuja saattaa myöntää toisenlaisten vaihtoehtojen olemassa olon, mutta ainoastaan yksi niistä on tosiasiat huomioon ottaen järkevä ja oikea. Vaihtoehdottomuusstrategiassa turhat keskustelut nähdään haittana, koska järkeviä vaihtoehtoja on lopulta vain yksi. *Kvantifioivassa strategiassa* faktuaalistaminen perustuu asiantilojen ja tapahtumien kvantifiointiin. Luvut, määrät, osuudet ja suhteita kuvaavat sanalliset ilmaisut nostavat tiedon totuusarvoa ja lisäävät argumentoinnin vakuuttavuutta. Olennaista kvantifiointia tarkasteltaessa on kiinnittää huomiota siihen, mitä ja miten missäkin tilanteissa kvantifioidaan. Kvantifiointi on vahvimmillaan 'kaikki tai ei mitään' -perusteluissa. Juhila nimittää kvantifioivan strategian alastrategiaksi niin sanottua edistystarinaa. Tällöin puhuja vetoaa puheessaan hyvän määrälliseen lisäämiseen, esimerkiksi asuntojen taso paranee. (Juhila 2000, 163–171.)

Sosiaalisiin normeihin tukeutuvassa strategiassa asioita ja tapahtumia faktuaalistetaan tukeutumalla yhteisesti jaettuihin sosiaalisiin normeihin. Normeilla tarkoitetaan vakiintuneisiin käsityksiin ja tapoihin perustuvia periaatteita, joita on vaikea kumota. Strategiassa nojataan ennen kaikkea enemmistöperiaatteen, jolloin enemmistön etu on ensisijainen suhteessa vähemmistön etuun. Sosiaaliset normit voivat olla keskenään ristiriidassa, mutta toinen normi on toista sementoituneempi, mikä oikeuttaa tietyt toimenpiteet. Jotkut normit ovat niin vahvoja totuuksia, että niihin voidaan lähes ehdoitta tukeutua. Sosiaaliset normit voivat olla niin vahvoja, että on vaikeaa, jopa mahdotonta, syyttää ketään niiden laiminlyönnistä, silloinkaan kun toinen normi tukahduttaisi toisen. Ristiriidat siis sivuutetaan helposti. Hyvin olennainen osa sosiaalisiin normeihin tukeutuvaa strategiaa on puhe rahasta, koska sen puute estää joidenkin hyväksytyjen periaatteiden toteutumisen. Viimeisessä faktuaalistamistrategiassa eli *asiantuntemukseen vetoavassa strategiassa* faktuaalistamisessa on kyse johonkin erityistietämykseen perustuvasta vakuuttamisesta. Strategiassa voidaan vedota puhujan oman toiminnan ulkopuolisiin asiantuntijoihin tai faktuaalistavaa asiantuntemusta voidaan hakea myös puhujan oman asiantuntemuksen kautta. Tällöin liikutaan lähellä itse todettuun vetoavaa strategiaa. (Juhila 2000, 172–178.)

En ole löytänyt Kirsi Juhilan faktuaalistamisstrategioita kritisoivaa kirjallisuutta tai tieteellisiä artikkeleita. En myöskään ole löytänyt Juhilan kirjoittamia muita artikkeleita faktuaalistamisstrategioista. Tästä syystä turvaudun Marja-Liisa Kakkuri-Knuutilan ja Kaisa

Heinlahden *Mitä on tutkimus?*-teokseen ja Marja-Liisa Kakkuri-Knuutilan toimittamaan *Argumentti ja kritiikki* -teokseen. Näiden teosten avulla pohdin hieman sitä, mikä on argumentti ja mitkä ovat hyvän argumentin kriteerit. *Argumentin* tehtävä on perustella jotain. Argumentti jaetaan *väitteeseen* ja *perusteluun* eli argumenttiin. Väite on se osa, jota argumentti pyrkii tekemään uskottavaksi. Perustelu taas on se osa, jonka nojalla väite tulisi hyväksyä. Perustelun ja väitteiden lisäksi argumentissa on myös joukko erilaisia *taustaoletuksia*, joita ei lausuta julki. Ne liittävät väitteen ja sen perustelut toisiinsa. Väitteen ja perustelujen yhteyttä kutsutaan *linkiksi*. (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 23–30; Kakkuri-Knuutila 2003, 46–53.)

Jos väite on hyvin perusteltu, tulisi argumentti hyväksyä, mikäli muita vahvoja vastaväitteitä tai hyvin perusteltuja vaihtoehtoisia näkemyksiä ei ole. Argumentin perustelut antavat tietoa, joiden nojalla väitteen hyväksyttävyyttä arvioidaan. Ennen kaikkea argumentti vastaa kysymykseen, miksi lukijan tai kuulijan pitäisi hyväksyä väite. Hyvässä argumentissa perustelut ja taustaoletukset ovat riittävän hyväksyttäviä. Ne ovat joko aiemmin tunnettuja tai hyväksyttäviä lähteen luotettavuuden nojalla ja tätä kautta aluksi hyväksyttävämpiä kuin väite. Argumentaatiossa keskeistä on siis argumentin esittäjän tai muun lähteen luotettavuus. Hyvässä argumentissa väitteen ja perustelujen välinen yhteys eli linkki on sitova, kun perustelut ovat riittävän hyväksyttäviä väitteen hyväksymiseen. Ei-sitovaa linkkiä kutsutaan löyhäksi linkiksi, jolloin argumentin uskottavuus on heikompi, koska sen perustelut eivät tue riittävästi väitettä. Argumentti on puutteellinen myös siinä tapauksessa, mikäli sen perustelut ja taustaoletukset eivät ole riittävän hyväksyttäviä. Argumenttianalyysissä keskeinen tehtävä onkin selvittää, että onko linkki sitova vai löyhä. (Kakkuri-Knuutila yms. 2006, 23–39; Kakkuri-Knuutila & Halonen 2003, 63–79 .)

Kakkuri-Knuutilan ja Ippo Halosen mukaan argumentin hyvyys ja vakuuttavuus ovat periaatteessa sama asia. Toisaalta sama argumentti ei välttämättä vakuuta kaikkia. Ei ole ehdottomia kriteereitä siitä, mikä argumentti on hyvä ja mikä ei. Argumenttien arviointi on tilannekohtaista, jolloin niiden hyväksyttävyyden on yhteisöllinen asia. "Vain sen yhteisön jäsenet, jotka tuntevat kommunikaatiossa käytettyä kieltä ja argumentaatiotapoja, voivat ratkaista argumenttien kelvollisuuden". (Kakkuri-Knuutila & Halonen 2003, 109.)

Näin ollen ei pystytä yleisellä tasolla kategorisoimaan, mitkä Kirsi Juhilan strategioista ovat vakuuttavampia ja mitkä vähemmän vakuuttavia. Argumentin vakuuttavuudessa keskeistä on sen esittäjän tai lähteen luotettavuus. On mahdotonta sanoa, keitä vuoden 1939 kansanedustajat pitivät luotettavina argumentoijina ja keitä eivät. Tässäkin yhteydessä puoluetustat ja henkilökohtaiset näkemyserot vaikuttivat siihen, että toiset kansanedustajat pitivät toisia edustajia vakuuttavampina kuin toiset. Esimerkiksi IKL:n kansanedustajat eivät luottaneet maalaisliiton ja SDP:n toimintaan,

koska maalaisliitto oli ajanut puolueen lakkauttamista ja SDP:tä kansanliike taas halveksi ennen kaikkea ideologisista syistä. Tämä vaikutti varmasti siihen, ettei IKL nähnyt hallituspuolueiden argumentteja vakuuttavina. Yhtälailla SDP:n kansanedustajat, jotka näkivät IKL:n äärioikeistolaisena uhkana, eivät todennäköisesti vakuuttuneet IKL:n edustajien puheenvuoroista. Sama argumentti ei siis aina vakuuta kaikkia. Toisille vaihtoehdottomuusstrategia voi siis näyttäytyä vakuuttavampana kuin itse todettuun vetoava strategia ja toiselle tilanne on päinvastainen.

3.2. Diskurssianalyysi metodina

Diskurssianalyysin ymmärtämisessä tukeudun Jokisen ym. (2000a, 9–10) määritelmään, jonka mukaan diskurssianalyysi nähdään kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssianalyysissä kielenkäyttöä, tässä tapauksessa puhetta, tarkastellaan toimintana, jota kautta ylläpidetään tai muutetaan sosiaalista todellisuutta (Suoninen 1999, 19). Diskurssianalyysissä ollaan kiinnostuneita tekstien tai puheiden tutkimisesta ja suosiossa ovat olleet sellaiset aineistot, jotka ovat olemassa tutkijasta riippumatta (Jokinen 1999, 38–43). Eduskuntakeskustelusta syntyneet pöytäkirjat edustavat juuri tämänkaltaista aineistoa. Luonnollisia aineistoja suositaan diskurssianalyysissä, koska sitä kautta päästään kaikista lähimmäksi tilanteiden tapahtumarikkautta, merkitysten ja vuorovaikutuksen vahvaa vaikutusta ja mutkikkuutta (Jokinen & Suoninen 1999, 237).

Tarkastelun kohteeksi valikoituvia kuvauksia kutsutaan usein selonteoiksi, joiden kautta ihmiset tekevät toisilleen ymmärrettäväksi sekä omaa itseään että maailmaa. Selonteot ovat yhteydessä siihen sosiaaliseen maailmaan, jossa puhuja elää, koska puhuja käyttää selonteissaan sellaisia ymmärrettäväksi tekemisen tapoja ja merkityksiä, jotka ovat puhujan maailmasta peräisin. (Suoninen 1999, 20.) Diskurssianalyttisen kiinnostuksen kohteena on maailman tarkasteleminen sitä kautta, millaisia kategorioita teksteissä ja puheissa luodaan, ja miten asioita merkityksellistetään (Jokinen 1999, 48–49). Nämä merkitykset rakentuvat, pysyvät yllä ja muuttuvat vain ihmisten keskinäisessä toiminnassa, esimerkiksi puheissa ja kirjoituksissa. Diskurssianalyysissä katsotaan, että kielenkäyttö koostuu jatkuvasti uusiutuvista ja rakentuvista merkityssysteemeistä, joita kutsutaan joko diskursseiksi tai tulkintarepertuaareiksi. (Jokinen & Juhila 1999, 54–67.) Tässä tutkielmassa kutsun merkityssysteemejä diskursseiksi.

Merkityssysteemeitä ovat sanojen ja lauseiden muodostamien systeemien lisäksi myös ei-sanalliset teot. Merkityssysteemit rakentuvat siis sosiaalisten käytäntöjen kautta. (Jokinen ym. 2000b, 21–27.)

Käsitän diskurssin käsitteen Eero Suonisen (1999, 21) tavoin suhteellisen eheäksi merkityssuhteiden kokonaisuudeksi tai merkitysulottuvuudeksi, joka rakentaa todellisuutta tietyllä tavalla. Diskurssin tehtävänä on siis konstruoida tietynlainen todellisuus, jota pidetään totena. Yhteiskunnassa diskursseilla on merkittävä rooli, kun päätöksiä ja suhtautumistapoja määritellään. Päätäjät tai tosiasiat eivät määrittele suhtautumistapoja ja päätöksiä, vaan diskurssit. Niinpä diskurssien löytyminen paljastaa ihmisiltä piilossa olevia merkitysrakenteita. (Remes 2006, 313.) Diskursseja löytyy yhteiskunnasta useita ja niiden avulla luodaan eroja muihin näkökantoihin. Liisa Remeksen (2006, 289) mukaan diskurssianalyysissä ihminen nähdään vuorovaikutteisena olentona, joka sosiaalisella toiminnallaan luo diskurssit ja toisaalta diskurssit pakottavat ihmiset tuottamaan ja luomaan kulttuurin.

Sosiaalista todellisuutta rakentavat erilaiset merkityssuhteet määrittyvät myös suhteessa toisiinsa. Diskurssit voivat olla rinnakkaisia ja myös keskenään kilpailevia merkityssysteemejä. Valtasuhteiden kamppailussa jotkut diskurssit voivat saada muita diskursseja vahvemman aseman. Vahvemmista diskursseista saattaa muodostua yhteisesti jaettu ja itsestäänselvinä pidettyjä 'totuuksia', jotka tätä kautta vaientavat vaihtoehtoisia 'totuuksia'. Tällaisissa tilanteissa korostuu artikulaatiokamppailu merkityssysteemien välillä. (Jokinen ym. 2000a, 28–29.) Tasavallan suojelulakikeskustelussa artikulaatiokamppailua käydään sekä diskurssien että faktuaalistamisstrategioiden kautta.

Diskurssianalyttinen tutkimus voidaan nähdä kolmiona, jonka kärjet ovat merkitykset, kommunikatiivisuus ja kulttuurisuus. Olennaista tutkimuksessa on tukeutua koko kolmioon, koska diskurssianalyysissä ei olla kiinnostuneita mistä tahansa merkityksistä vaan ennen kaikkea kulttuurisista merkityksistä, sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta. (Jokinen & Juhila 1999, 54–55.) Arja Jokinen ja Kirsi Juhila pyrkivät jäsentämään diskurssianalyysin tutkimuskenttää jakamalla sen sisäiset metodiset painotukset neljään ulottuvuuspariin:

1. tilanteisuuden ja kulttuurisen jatkumon välinen suhde
2. merkitysten ja merkitysten rakentamisen tapojen välinen suhde
3. retorisen ja responsiivisen analyysin välinen suhde ja
4. kriittisen ja analyttisen diskurssianalyysin välinen suhde. (Jokinen & Juhila 1999, 55.)

Edellä kuvatut parit hahmotetaan janoina, koska diskurssianalyttisessä tutkimuksessa molemmat janan ulottuvuudet ovat yleensä läsnä. Painopiste voi asettua janan jompaankumpaan päähän kuin myös sen keskellekin. Painopiste saattaa vaihdella myös saman tutkimuksen eri vaiheissa.

Ensimmäisen janaparin, tilanteisuuden ja kulttuurisen jatkumon välisen suhteen osalta painopisteeni tutkielmassa on tilanteisuudessa, jossa pyrkimyksenä on lukea rajattua aineistoa aineistosidonnaisesti. Tutkimuksen keskeisen ytimen muodostaman, aineistovetoisen analyysijakson jälkeen tutkija voi halutessaan laajentaa tutkimuksensa tulosten pohdintaa laajempiin konteksteihin. (Jokinen & Juhila 1999, 57.)

Toinen diskurssianalyttisen tutkimuksen ulottuvuuspari on merkitysten ja merkitysten tuottamistapojen analysoimisen välillä. Merkityksiä korostavassa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita sisällöstä eli siitä millaisia merkityksiä ihmiset puheissaan ja kirjoituksissaan tuottavat. Tämän kaltaisessa tutkimuksessa kysymykset ovat usein mitä-muotoisia. Merkitysten tuottamisen tapoihin keskittyvässä tutkimuksessa ollaan taas kiinnostuneita siitä, millaisia kielellisiä keinoja käyttämällä ihmiset tuottavat merkityksiä. Tässä tapauksessa kysymykset ovat miten-muotoisia. Useimmissa tutkimuksissa kysytään sekä mitä- että miten-kysymyksiä, niin myös tässäkin tutkielmassa yhdistetään sekä merkitysten että merkitysten tuottamistapojen välistä analysoimista. (Jokinen & Juhila 1999, 66.) Toisen janan osalta painopisteeni sijoittuu janan keskelle. Tutkielmassa pyrin tähän diskurssianalyysiin ja Juhilan faktuaalistamisstrategioiden avulla.

Kolmannessa retorisuuden ja responsiivisen analyysin välisen suhteen janaparissa on kyse vuorovaikutuksellisen kielenkäytön ominaisuuksista. Retorisuus on kielenkäytön avulla tapahtuvaa vakuuttelua, jossa jokin versio todellisuudesta esitetään niin vakuuttavasti, että valittu yleisö sen hyväksyy. Responsiivinen vuorovaikutuksellisuus on puolestaan 'tässä ja nyt' tapahtuvaa vastavuoroista keskustelua, jossa osapuolet reagoivat toistensa puheenvuoroihin ja rakentavat tätä kautta yhdessä sosiaalista todellisuutta. Retorisuus on tekstimuotoisissa aineistoissa hallitsevampi piirre ja myös poliittiset puheet sopivat paremmin retoriseen analyysiin kuin responsiiviseen. (Jokinen & Juhila 1999, 77–78.) Faktuaalistamisstrategioiden kautta painopisteeni on janan retorisessa päässä.

Neljännän janaparin toisessa päässä on kriittinen ja toisessa päässä analyttinen diskurssianalyysi. Kriittisen diskurssianalyysin lähtökohtana on oletus alistussuhteiden olemassaolosta ja tällöin tutkimuksessa tarkastellaan niitä käytäntöjä, joilla näitä suhteita ylläpidetään ja oikeutetaan. Analyttisessä diskurssianalyysissä on pyrkimys tiukkaan aineistolähtöisyyteen, jolloin tutkija pyrkii olemaan mahdollisimman avoin aineistolle. Tällöin tutkija ei ole tehnyt etukäteisoletuksia alistussuhteiden olemassaolosta, vaan vasta analyysin jälkeen tutkija ottaa kantaa näiden suhteiden rakentumiseen. (Jokinen & Juhila 1999, 86.) Painopisteeni viimeisen janaparin suhteen painottuu enemmän analyttiseen kuin kriittiseen diskurssianalyysiin.

Toiminnan kontekstuaalisuus korostuu diskurssianalyysissä. Tällöin tutkijan analysoimaa toimintaa tarkastellaan tietyssä ajassa ja paikassa, johon tulkinta puolestaan pyritään suhteuttamaan. (Metsämuuroinen 2006, 106–107; Jokinen ym. 2000a, 29–30.) Yksittäisellä toimijalla voi olla tapahtumatilanteessa erilaisia positioita ja hän kiinnittyy aina tiettyyn aikaan ja paikkaan. Tätä kautta hän kiinnittyy aina myös erilaisiin sosiaalisiin käytäntöihin, jotka ovat riippuvaisia vallitsevasta ympäristöstä. Esimerkiksi eduskunnan täysistunnoissa kansanedustajilla on hyvin erilainen rooli kuin valiokuntien kokouksissa, jotka ovat suljettuja ulkopuolisilta ja tiettyyn valiokuntaan kuulumattomilta kansanedustajilta. Diskurssianalyysissä sosiaaliset käytännöt ovat siis tarkastelun kohteena, jolloin tarkastelu voi kohdistua esimerkiksi yksilöiden kielen käyttöön eri tilanteissa ja niihin laajempiin merkityssysteemeihin, joita he toiminnassaan tuottavat (Jokinen ym. 2000a, 37). Jari Metsämuuroisen (2006, 107) mukaan diskurssianalyysissä apuna voidaan käyttää kysymyksiä: kuka sanoi, mitä sanoi, mitä tarkoitti, miksi sanoi, mihin pyrki ja kehen pyrki vaikuttamaan.

Kielen avulla ihmiset tekevät erilaisia asioita, toisin sanoen tuottavat erilaisia funktioita, joilla tarkoitetaan kaikkea sitä, mitä kielen käyttäjä tulee puheellaan tehneeksi tai myös tehneeksi mahdolliseksi. Sillä ei ole merkitystä, onko funktioissa kyse tarkoituksellisesta toiminnasta vai ei. Diskurssianalyysi ei kuitenkaan tarjoa analyysin suorittamiseen mitään valmiiksi hahmoteltua, mekaanista menettelytapaa. Diskurssien ja kielen käytön tilannekohtaisesti tuotettujen funktioiden etsimisessä diskurssianalyysissä tukeudutaan vahvasti tutkijan valitsemaan aineistoon ja sen yksityiskohtaiseen tarkasteluun, koska aineisto nähdään sosiaalisena todellisuutena eli tutkimuskohteena. Aineiston laatua lisää se, jos se sisältää erilaisia näkökulmia, eri diskursseihin tunnistettavissa olevia paloja ja jos aineisto on vuorovaikutuksellista. (Suoninen 2000, 48–49, 56–60.) Tasavallan suojelulaista käyty eduskuntakeskustelu on vuorovaikutuksellista ja lisäksi se sisältää erilaisia näkökulmia eri puolueiden ja puolueiden kansanedustajien keskuudessa.

Aineistosta etsitään merkkejä diskursseista, jotka kootaan merkityksiksi. Näitä voidaan vahvistaa muita aineistoja ja viitteitä käyttämällä, esimerkiksi yhteiskuntaan liittyvällä taustatiedolla. (Remes 2006, 316.) Diskurssien muodostamiseksi tutkimusaineiston analysointi voidaan aloittaa erojen ja yhtäläisyyksien etsimisellä aineistosta. Kiinnostavimmat diskurssit ovat sellaisia kielen käytön alueita, joilla voidaan tehdä ymmärrettäväksi erilaisia aiheita ja teemoja. Esimerkiksi poikkeavuusdiskurssin avulla voidaan tehdä ymmärrettäväksi niin koulutusta kuin harrastamista. Tutkijan tulee muodostaa diskurssit tukeutumalla sellaisiin eroihin ja ristiriitoihin, joihin itse kielen käyttäjiä, eli tässä tapauksessa poliitikko, tukeutuu. (Suoninen 2000, 50–51.)

Diskurssien tunnistaminen ja rajaaminen aineistosta vaatii valintojen tekoa tutkijalta ja tästä syystä hänen on raportoitava päättelypolkunsa mahdollisimman selkeästi. (Suoninen 2000, 54.) Jari Eskolan ja Juha Suorannan (2005, 180) mukaan runsaat sitaattit mahdollistavat lukijan kykeneväiseksi arvioimaan tutkijan tekemää tulkintaa. Lisäksi tutkijan on perusteltava suhteessa tutkimustehtäväänsä ne logiikat, joilla hän aineistostaan on diskurssit muodostanut. Diskurssien tunnistaminen kytkeytyy yhteen lausumien funktioiden pohtimisen kanssa. Tutkijan on pohdittava mitä eri diskursseihin liittyvillä lausumilla tullaan tehneiksi tietyissä tilanteissa eli mitä funktioita niillä on. Tätä kautta tutkijan on mahdollista saada tarkempi kuva siitä, missä määrin hänen tulkintansa diskurssien rajoista ovat sopusoinnussa toimijan näkökulman kanssa. (Suoninen 2000, 54–55, 60.) Tätä pyrin noudattamaan diskurssianalyysini raportointiluvussa.

Laadullisen aineiston analyysin tavoitteena on luoda aineistoon selkeyttä ja tätä kautta tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Diskurssianalyysissä etsitään, miten merkitykset tekstistä tuotetaan. Ensimmäisessä vaiheessa aineistosta on saatava muodostettua itselleen yleiskuva (Eskola & Suoranta 2005, 120). Ensiksi aion tutustua tasavallan suojelulaista käytyyn eduskuntakeskusteluun yleisellä tasolla. Toisessa vaiheessa, jota kuvasin jo aikaisemmin, on vuorossa erojen ja yhtäläisyyksien etsiminen aineistosta. (Eskola & Suoranta 2005, 137, 194.) Tässä yhteydessä kirjaan ylös havaintoni ja kommenttini. Kolmannessa vaiheessa pyrin jaottelemaan ryhmiin sellaiset tekstikohdat, joissa toistuvat samat teemat, joista muodostan samankaltaisuuden perusteella analyysini varsinaiset diskurssit. Keskeistä diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on, että keskenään yhteen sovittamattomia havaintoja ei väkisin niputeta yhteen (Eskola & Suoranta 2005, 196).

3.3. Tutkimusaineistona eduskuntakeskustelu tasavallan suojelulaista

Tutkielman aineistona on siis Suomen eduskunnan täysistuntopöytäkirjat, jotka koskevat hallituksen esitystä n:o 109 tasavallan suojelulaiksi. Keskustelua tästä lakiesityksestä käytiin eduskunnassa yhteensä kuudessa istunnossa, viidessä täysistunnossa keväällä 1939 ja yhdessä täysistunnossa syksyllä 1939. Yhteensä keskustelua kertyi 143 sivua, josta keväällä 117 sivua ja syksyllä 26 sivua. Keskusteluun ottivat osaa kaikki eduskuntapuolueet. Keskustelu pitää sisällään yhteensä 102 puheenvuoroa, joista yhden käytti ammattiministeri, silloinen oikeusministeri Albin Rautavaara, ja loput 101 puheenvuoroa vaalien kautta valitut kansanedustajat ja ministerit. Oikeusministeri Albin Rautavaaran puheenvuoron olen jättänyt keskustelun ulkopuolelle, koska hän ei kuulunut mihinkään puolueeseen. Seuraavassa taulukossa olen kuvannut, miten nämä 101 puheenvuoroa jakautuvat puolueitten ja kansanedustajien kesken.

Taulukko 3. Tasavallan suojelulaista huhti-toukokuussa 1939 käytetyt puheenvuorot puolueittain ja puheenvuoroja käyttäneiden edustajien määrät.

	Puheenvuorot	Edustajat	Ministerit
IKL	24	9	-
RKP	19	6	-
ML	18	10	2
SDP	15	7	1
ED	12	3	1
KOK	12	6	-
PMP	1	1	-
Yht.	101	42	4

Edellä kuvatussa taulukossa nähdään, että puolueista eniten puheenvuoroja käytti IKL, jonka yhdeksän kansanedustajaa käyttivät yhteensä 24 puheenvuoroa. IKL käytti puolet enemmän puheenvuoroja kuin opposition suurin puolue kokoomus. IKL:n aktiivista osallistumisesta tasavallan suojelulakiesityksen käsittelyyn selittää osaltaan se, että IKL tulkitsi lain tavoitteena olevan puolueen toiminnan vaikeuttaminen ja lopulta sen lakkauttaminen. Olihan punamultahallitus yrittänyt puolueen lakkauttamista epäonnistuneesti marraskuussa 1938 ja heti seuraavana keväänä hallitus esitti esityksensä tasavallan suojelulaista. Tällä lailla hallitus olisi todellakin saanut käyttöönsä lailliset keinot IKL:n toiminnan lopettamiseksi.

Toiseksi eniten puheenvuoroja käytti RKP, jonka 6 kansanedustajaa käyttivät 19 puheenvuoroa keskusteltaessa tasavallan suojelulaista. Kuitenkin suurin osa RKP:n käyttämistä puheenvuoroista koski lakiesityksen sanavalintoja ja sen sisältöä. Oppositio puolueet, IKL, kokoomus, PMP ja RKP käyttivät yhteensä 56 puheenvuoroa. Oppositio käytti 11 puheenvuoroa enemmän kuin hallituspuolueet. Tätä selittää se, että oikeistopuolueet vastustivat lakia äänekkäimmin (ks. Soikkainen 1980, 28). Keskustelusta muodostui ennen kaikkea hallituksen ja opposition välinen kamppailu. Hallituspuolueet käyttivät yhteensä 45 puheenvuoroa. Edistyspuolueen neljän edustajan 12 puheenvuoroa selittyvät pitkälti pääministeripuolueen asemalla ja osallistuneiden edustajien pieni määrä puolueen pienuudella.

Keskusteluun osallistui hallituspuolueiden kansanedustajista 20 henkilöä ja lisäksi 4 ministeriä. Ainoastaan pääministeri Cajander (ED), valtiovarainministeri Tanner (SDP), sisäasiainministeri Urho Kekkonen (ML) ja puolustusministeri Niukkanen osallistuivat ministereistä keskusteluun. Hallituspuolueilla oli eduskunnassa hallussaan 147 edustajanpaikkaa, mikä tarkoittaa sitä, että vain 17 % hallituksen edustajista osallistui keskusteluun. Perustuslakivaliokunnan sekä kevään että syksyn mietintöjen vastalauseiden allekirjoittaneissa oli myös hallituspuolueiden edustajia. Tästä

syystä olisin odottanut hallituspuolueilta vielä aktiivisempaa osallistumista keskusteluun. Opposition 53 kansanedustajasta keskusteluun osallistui 21 edustajaa eli 39,6 %.

Taulukko 4. Edustajat, jotka käyttivät enemmän kuin kaksi puheenvuoroa.

Edustaja/ministeri	Puolue	Puheenvuorot
Ernst von Born	RKP	8
Bruno Salmiala	IKL	6
A. K. Cajander (päämin.)	ED	5
Ole Frietsch	RKP	4
Kaarlo Kares	IKL	4
Urho Kekkonen (sisämin.)	ML	4
T. M. Kivimäki	ED	4
Jussi Lonkainen	SDP	4
Pekka Pennanen	KOK	4
Edwin Linkomies	KOK	3
Hilja Riipinen	IKL	3
Lauri Simojoki	IKL	3
Albin Wickman	RKP	3
K. H. Wiik	SDP	3

Taulukossa 4. olen kuvannut, kuinka moni edustaja tai ministeri käytti enemmän kuin kaksi puheenvuoroa tasavallan suojelulain keskustelun yhteydessä. Kolme eniten puheenvuoroja esittänyttä olivat RKP:n Ernst von Born (8), IKL:n Bruno Salmiala (6) ja pääministeri A. K. Cajander (5). Lisäksi keskusteluun osallistui 11 kansanedustajaa kahdella puheenvuorolla ja 21 edustajaa käyttivät vain yhden puheenvuoron. Ministerit olen erottanut kansanedustajista lyhenteen avulla.

Cajanderin puheenvuorot sisältävät muun muassa hallituksen esityksen tasavallan suojelulaille. Kaiken kaikkiaan taulukkoon merkitystä 14 edustajasta 5 edustajaa edustivat hallituspuolueita ja 9 edustajaa olivat oppositiosta. Tämä epäsuhta selittyy osaltaan sillä, että oppositio käytti keskustelussa enemmän puheenvuoroja, kuten toin jo aikaisemmin esille. Oppositio myös kommentoi enemmän lakiesityksen sanamuotoja kuin hallituspuolueiden kansanedustajat, mikä osaltaan selittää edustaja Ernst von Bornin (RKP) ja Bruno Salmialan (IKL) useita puheenvuoroja. Pääministeri Cajander ja sisäasiainministeri Urho Kekkonen, jotka käyttivät eniten puheenvuoroja hallituksesta, kantoivat myös suurimman vastuun lain valmistelusta ja tästä syystä myös puolustivat sitä voimakkaimmin. Vaikka tasavallan suojelulain perusteluissa vedottiin ulkopoliittisiin syihin, niin lain valmistelun hoiti sisäasiainministeriö. Tästä syystä esimerkiksi ulkoasiainministeri, edistyspuolueen Eljas Erkko, ei osallistunut tasavallan suojelulaista käytyyn eduskuntakeskusteluun. Tämä herätti kummastusta erityisesti opposition keskuudessa.

Eduskunnan täysistuntojen rakenne määräytyy parlamentaaristen työtapojen ja sen elinten työjärjestyksestä. Lisäksi tasavallan suojelulaista käydyssä eduskuntakeskustelussa vaikutti lainsäätämisen prosessi, jonka seurauksena lakia käsiteltiin useammassa täysistunnossa, perustuslakivaliokunnassa ja suuressa valiokunnassa. Eduskunnan täysistunnot olivat julkisia, ja lehtereillä olikin kansalaisia seuraamassa keskustelua. Suojelulaista käyty keskustelu oli värikästä ja kiihkeää. Usein muut edustajat, niin oman puolueen kuin toisten puolueiden edustajat, huusivat kommentteja, kysymyksiä ja herjauksia kesken puheenvuorojen. Keskustelu rakentui pitkälti hallitus-oppositioasetelmalle, mikä vaikutti merkittävästi aineiston sisältämiin puheenvuoroihin. Hallituspuolueet asettuivat pääasiassa puolustamaan esitystä ja sitä perusteltiin maailmanpoliittisella tilanteella ja itsenäisen, puolueettoman Suomen takaamisella. Toisaalta jokaisesta hallituspuolueesta löytyi sekä suojelulain vastustajia että epäilijöitä. Esimerkiksi SDP:n Jussi Lonkainen ja K. H. Wiik suhtautuivat lakiesitykseen epäilevästi ja tähdensivät sen vastuullista käyttöä, mutta he molemmat äänestivät lopulta lain puolesta.

IKL:n puheenvuoroissa syytettiin hallitusta diktaattorin valtuuksien tavoittelusta ja puolueen lakkauttamisyrityksistä. Kokoomuksen ja RKP:n edustajat keskittyivät ennen kaikkea haukkumaan istuvan hallituksen toimia ja sen esittämää tasavallan suojelulakia kansalaisvapauksien rajoittamisesta. Lisäksi nämä kaksi porvaripuoluetta korostivat omaa, onnistunutta toimintaansa 1930-luvun alussa kommunistilakien yhteydessä ja Kivimäen hallituksen toimintaa 1930-luvun puolivälissä. Kokoomus esimerkiksi esitti voitavansa hyväksyä vuoden 1936 hallituksen esityksen tasavallan suojelulaista, mutta ei istuvan hallituksen esitystä. Kaiken kaikkiaan oppositiopuolueet syyttivät punamultahallitusta marxilaisuudesta ja kansan yhtenäisyyden rikkomisesta.

4. Diskurssit tasavallan suojelulakikeskustelussa

4.1. Suojelulakia kannattaneiden edustajien käyttämät diskurssit

Löysin aineistosta diskurssianalyysin perusteella suojelulakia kannattaneiden edustajien puheenvuoroista kaksi diskurssia, jotka nimesin *vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen puolustamiseksi* ja *suurimpien oppositiopuolueiden vastustukseksi*. Nämä kaksi diskurssia muodostuvat teemoista, joita yhdistävät tietyt piirteet. Teemoja löytyy yhteensä neljä, molemmat diskurssit sisältävät kaksi teemaa. Seuraavaksi avaan sekä teemoja että niiden pohjalta muodostettuja diskursseja tarkemmin.

Vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen -diskurssi

Vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen -diskurssilla viitataan puheeseen, jossa esiin tuodaan syitä siihen, miksi hallituksen ajama tasavallan suojelulaki on tarpeellinen ja miten valtio pystyy ylläpitämään demokraattisen järjestelmän. Diskurssi muodostuu kahdesta teemasta, joille yhteistä on ennalta arvaamattomuus, yhteisön etu ja kansalaisoikeudet. Teemat ovat enemmän tai vähemmän sidoksissa toisiinsa ja ne kaikki ilmentävät suojelulain tarpeellisuutta hallituksen edustajien puheissa. Teemat ovat 1) *ennakolta varautuminen* ja 2) *kansalaisoikeuksien väärinkäytön estäminen*.

Aloitan diskurssin tarkemman purkamisen *ennakolta varautumisen* teemasta, jossa viitataan hallituspuolueiden puheisiin hallituksen velvollisuudesta ja tarpeesta varautua etukäteen valtakuntaa uhkaaviin vaaroihin. Tässä teemassa esiin nousevat myös *yhteinen etu* ja *yllätyksellisyyden* piirteet, jotka usein kietoutuvat toisiinsa tai sitten *ennakolta varautumisen* teemaan. Hyvänä esimerkkinä *yhteisen edun* ja *yllätyksellisyyden* piirteiden yhteen kietoutumisesta *ennakolta varautumisen* teemaan on pääministeri Cajanderin puheenvuoro, jonka hän piti esitellessään tasavallan suojelulakiesitystä eduskunnalle:

"Tällä kerralla on, kuten esityksen perusteluista sekä siitä, mihin äsken viittasin, käy selville, lähtökohta ulkopoliittinen, nimittäin nykyinen vakava kansainvälinen tilanne, joka on tuottanut yllätyksen toisensa jälkeen ja jonka varalta jokaisen kansan, jolle olemassa olo on kallis, on välttämätöntä ryhtyä varatoimenpiteisiin. Hallituksella täytyy yhteisen edun nimessä yllätysten varalta olla keinoja, joilla se voi mahdollisimman tarmokkaasti ja hidasta lainsäädäntömenettelytapaa odottamatta heti ryhtyä tarpeellisiin asian vaatimiin toimenpiteisiin." Pääministeri A. K. Cajander (ED) 18.04.1939.

Pääministeri Cajanderin puheenvuorosta hahmottuu käsitys siitä, että kansainvälisen tilanteen yllätykselliset käännteet olivat osoittaneet hallituspuolueiden mielestä sen, että jokaisen kansan, niin myös Suomen, oli ryhdyttävä varatoimenpiteisiin jo ennen kuin mitään peruuttamatonta ehtisi tapahtua. *Yhteisen edun* nimissä hallitukselle tulisi myöntää riittävät keinot, jotta hallitus pystyisi puuttamaan arvaamattomiin tilanteisiin ja tapahtumiin. Näiden puolustuskeinojen hankkiminen

tilanteen tapahtuessa olisi liian myöhäistä ja hallitus katsoi tarvitsevänsa suojelulain suomat valtuudet niin pian kuin mahdollista.

"Nykyisten sodankäyntimenetelmien aikana on vaikea sanoa, milloin vaara on välitön, kun ilman sodanjulistusta hyökätään yli rajojen, ja lisäksi ilmaitse, jolloin muutamassa tunnissa maa voi täydestä rauhan-tilasta muuttua savuavaksi raunioksi ja tulta suitseväksi sotatantereeksi." Edustaja Artturi Leinonen (ML) 17.05.1939.

"Nämä valtuudet eivät suinkaan ole vähäiset, sillä hallitus voi niiden perusteella verrattain laajasti rajoittaa hallitusmuodon kansalaisille turvaamia oikeuksia. Niinpä voidaan esim. kieltää m.m. kokoontumis- ja painovapaus ynnä muita tärkeitä oikeuksia ja vapauksia, kuten laissa lähemmin osoitetaan. Tällaiseenkin on kuitenkin vakavana aikoina kansakunnan yhteisen edun vuoksi mentävä. Niin meneteltiin vuonna 1930 ja niin olisi mielestäni meneteltävä nykyisessäkin kansainvälisesti sekavassa tilanteessa." Edustaja Jussi Annala (ML) 31.05.1939.

Maalaisliiton kansanedustaja Artturi Leinosen puheenvuoro on toinen esimerkki *yllätyksellisyyden* piirteestä. Leinonen korostaa sodankäynnin muuttuneen yllätyksellisemmäksi ja arvaamattomaksi, mikä pahimmassa tapauksessa voisi johtaa maan valtauksen muutamassa tunnissa. Edustaja Jussi Annalan puheenvuorossa oikeuksien ja vapauksien rajoitus koetaan yhteisen edun oikeuttamaksi toiminnaksi vakavana aikana. Annalan puheenvuorossa kuvastuu siis *yhteinen etu*. Tällä piirteellä on niin vahva demokraattinen sävy, että jo pelkästään sen maininta puheessa riittää. Lisäksi Annalan viitatessa vuoden 1930 tapahtumiin on vaikeata kiistää suojelulain oikeellisuutta, kun sitä on jo kerran sovellettu yhteiskuntajärjestyksen ylläpitämisessä.

"Kansainvälinen tilanne on muuttunut yhtä oleellisesti kuin omassa maassamme sisäpoliittinen tilanne, mutta aivan päinvastaiseen suuntaan. Kaikki erinomaisen hyvin tiedämme, että kansainvälinen asema on parin viimeisen vuoden aikana jatkuvasti kehittynyt yhä kireämmäksi jopa niin, että monesti on oltu katkeamiskohdan rajoilla. Joskin maallamme on ollut onni saada pysyä syrjässä jännittyneisyyden keskusalueista, niin kieltää ei voida, että Suomi jatkuvasti on tullut yhä lähemmäksi sen vaikutuspiiriä. Ei voida jättää huomioon ottamatta sitä vähemmän toivottavaa mahdollisuutta, että kehitys jatkuvasti tulisi kulkemaan samaan suuntaan. [--] tarvitaan kaiken varalta myös niitä valtuuksia, joita tarkoituksenmukainen tasavallan suojelulakia tarjoaa." Pääministeri A. K. Cajander (ED) 17.05.1939.

"[--] että säännöllisissä oloissa kysymykseen tulevat keinot eivät riitä eivätkä varsinkaan ole riittävän nopeita. Siltä varalta, että tuollainen tilanne syntyy, tarvitsee se hallitus, joka silloin on ohjaksissa, tarpeelliset valtuudet. Sisäpoliittinenkin tilanne voi kehittyä niin äkkiä, että lainsäädäntötoimenpiteet myöhästyvät." Pääministeri A. K. Cajander (ED) 05.06.1939.

Pääministeri Cajanderin toukokuussa ja kesäkuussa pitämässä puheenvuoroissa korostuu *ennakolta varautumisen* teema, sillä Cajander kuvaa, miten hallitus ja ennen kaikkea eduskunta eivät voi tuudittautua siihen uskoon, että Suomi varmasti pysyisi kansainvälisten tilanteiden ulkopuolella tulevaisuudessakin. Pääministerin puheenvuorossa kuvastuu käsitys, että ennakolta varautuminen on hallituksen velvollisuus kansaa kohtaan – riippumatta siitä, mikä hallituskoalitio tulevien eduskuntavaalien jälkeen valtaa käyttäisi.

"Tällä kerralla ei ole, kuten hallituksen esityksen perusteluissa nimenomaan sanotaan, sisäpoliittisia syitä, jotka vaatisivat tasavallan suojelulain säätämistä. Mutta nyt on kansainvälinen tilanne niin sekava, että maan hallitus tarvitsee erikoislainsäädäntöä tuekseen voidakseen tarpeellisella teholla huolehtia rauhallisten olojen säilyttämisestä maassa." Edustaja Jussi Annala (ML) 31.05.1939.

"[--] mutta maassa kuitenkin esiintyy toimintaa, joka merkitsee mitä vakavinta vaaraa maan turvallisuudelle ja joka, jos se saisi rauhassa ja häiriintymättä jatkaa, voisi muodostua tilanteen kehittyessä edelleen mitä

kohtalokkaimmaksi niin maamme itsenäisyydelle kuin voimassa olevalle kansanvaltaiselle valtiojärjestyksellekin. Valtakunnan suojaaminen tämmöiseltä toiminnalta, eli siis eräänlaisen ennakkotakeen antaminen vastaisuuden varalta on minun nähdäkseni tämän lain tarkoituksena. Jokaisena, joka tahtoo säilyttää valtakuntamme itsenäisyyden ja voimassa olevan valtiojärjestyksen, luulisi olevan valmiit antamaan hallitukselle sen pyytämät valtuudet aikana, jolloin kokemus on antanut niin runsaasti esimerkkejä siitä, miten valtakunnan itsenäisyydeltä ja riippumattomuudelta voidaan kaivaa perustuksia sisältäkinpäin ja miten, ellei etukäteen ole ryhdytty varotoimenpiteisiin, inhimillinen hyväuskoisuus saattaa tuottaa surullisen pettymyksen." Edustaja Jussi Lonkainen (SDP) 31.05.1939.

Sekä Maalaisliiton Jussi Annalan että SDP:n Jussi Lonkaisen puheenvuoroissa esiintyy *ennakolta varautuminen*, sillä molemmat painottavat erikoislainsäädännön tarpeellisuutta rauhallisten olojen säilyttämiseksi maassa. SDP:n Lonkainen korostaa Maalaisliiton edustajaa kovemmin maassa jo esiintyvän vakavaa toimintaa Suomen turvallisuudelle ja valtiojärjestykselle. Lonkaisen mukaan suojelulain tarkoituksena on toimia ennakkotakeena, jonka avulla pettymykset varotoimenpiteiden puuttumisesta ongelmatilanteissa pystyttäisiin välttämään.

Toinen teema, eli *kansalaisoikeuksien väärinkäytön estäminen*, esiintyi hallituspuolueiden edustajien puheissa, joissa tuotiin esille, etteivät kansalaisoikeudet tarkoita yksilön täyttä vapautta ja vastuuttomuutta suhteessa yhteiskuntaan. Teemassa esiin nousevat kansalaisoikeudet ja kiihotustoiminta. Demokraattisessa yhteiskunnassa kansalaisoikeudet sisältävät siis tiettyjä velvollisuuksia, kuten pääministeri Cajanderin puheenvuorosta käy ilmi:

"Kansanvalta, demokratia, ei tiedä ainoastaan kansalaisoikeuksien ja kansalaisvapauksien kunnioittamista. Oikea, asiallinen kansanvalta ei ole mitään hempeämielisyyttä, joka sallii kansalaisvapauksien käytön kehittymistä millaiseksi tahansa. Säännöllisissä oloissa sen ehkäisemisen tulee tapahtua oikeudenkäyntitietä, tuomioistuinten kautta [tässä tilanteessa nämä keinot eivät riitä]. [-] Kansan ratkaistavaksi vaaleissa tällöin nähtävästi jää, tahtooko se silloin ohjaksissa olevalle, eduskunnan luottamusta nauttivalle hallitukselle myöntää sellaiset tehokkaat valtuudet, että hallitus kovan päivän uhatessa voi suojata, ei vain kansanvaltaa ja kansalaisvapauksia, vaan ennenkaikkea kansan vapautta, s.o. kansamme itsenäisyyttä siihen mahdollisesti kohdistuvaa julkista tai peitettyä toimintaa vastaan. On kysytty, mitä kansalaispiirejä vastaan lakia aiotaan käyttää. Siihen on lyhyesti vastattava: jokaista kansalaispiiriä vastaan, joka törkeästi ja valtakunnan turvallisuutta vaarantavasti väärinkäyttää kansalaisoikeuksiaan, mikäli tällaisen toiminnan kurissa pitämiseksi säännöllisissä oloissa käytettävissä olevat keinot eivät riitä." Pääministeri A. K. Cajander (ED) 05.06.1939.

Puheessaan pääministeri katsoo etteivät säännöllisissä oloissa käytettävät keinot ole riittäviä nykyisessä tilanteessa, vaan hallituksen on saatava käyttöönsä niin tehokkaat keinot, joiden avulla hallitus voi turvata ennen kaikkea kansan itsenäisyyden ja tätä kautta myös kansanvallan ja kansalaisvapaudet. Suojelulakia käytettäisiin pääministerin mukaan kaikkia niitä kansalaispiirejä vastaan, jotka vaarantavat valtakunnan turvallisuuden väärinkäyttämällä kansalaisoikeuksia. Hän ei kuitenkaan avaa tarkemmin, mikä katsotaan kansalaisoikeuksien väärinkäytöksi ja mitä ei. Lisäksi puheesta välittyy kuva siitä, että maassa on sellaisia kansalaispiirejä, jotka syyllistyvät kansalaisoikeuksien väärinkäyttöön ja uhkaavat tätä kautta valtion turvallisuutta, mutta pääministeri Cajander ei avaa, keitä nämä henkilöt hänen mielestään ovat.

"Näin voi tapahtua Suomessa sitäkin suuremmalla syyllä, kun demokratia meillä on nuori, sen katsomukset eivät ole ehtineet juurtua kaikkien mieliin ja käytännölliseen elämään kyllin syvälle. Tästä syystä on meillä pidettävä fascististä kiihoitusta samoin kuin kaikkeakin kiihoitusta erittäin vaarallisena kansanvaltaiselle valtioelämälle.

Vaikka onkin lähdeittävä siitä, että jokaisella on oikeus levittää aatteitaan, niin on tähän tehtävä ymmärtääkseni kaksi rajoitusta. Ensinnäkin on katsottava, että kansanvaltaiset vapaudet eivät ole sellaista toimintaa varten, joka järjestelmällisesti pyrkii hävittämään nämä vapaudet ja perustamaan niiden tilalle diktatuurin, jollaiseen suurvalloilla saattaa olla varaa mennä, mutta jonka vallitessa pieni kansa tulee kykenemättömäksi puolustamaan itsenäisyyttään. Toiseksi on tähän vapauteen tehtävä se määritelmä, että vapaus ei ole vallattomuutta. Kaikkien täytyy vaatia vakavana aikana itseltään ja muilta itsehillintää ja korrektisuutta." Edustaja Väinö Kivisalo (SDP) 31.05.1939.

Kansan kiihotus, niin fasistien kuin muidenkin kansanryhmien osalta, nähtiin hallituspuolueiden keskuudessa vaarallisena myös siksi, että entistä useammat kansalaiset saattaisivat ajautua kansalaisoikeuksien väärinkäyttöön. SDP:n kansanedustaja Väinö Kivisalo kuvaa tämän pelon voivan toteutua, koska maassa vallitseva demokraattinen järjestelmä oli vielä nuori ja sen ihanteet eivät välttämättä olleet juurtuneet kaikkien kansalaisten ajatuksiin samalla yhtä vahvasti. Kivisalon mukaan jokaisen oikeutta levittää aatteitaan, toisin sanoen kansalaisvapauksia, tuli rajoittaa kahdella tavalla. Kansalaisvapauksia tulisi rajoittaa niiltä henkilöiltä, jotka pyrkisivät korvaamaan demokraattiset vapaudet diktatuurilla. Lisäksi vakavina aikoina kansalaisten tulisi toimia tavalla, joka ei vaarantaisi maan turvallisuutta.

"Samalla on muistettava, että laillisuutta voidaan myös naamioida, ja näinäkin vuosina on monta kertaa naamioitu melko hyvin ja saatu, ainakin tilapäisesti hyvinkin vaarallinen ja valtakuntaa vahingoittava toiminta jotenkin täyttämään lain kirjaimen vaatimukset. [--] Nykyinen aika on antanut opetuksia siitä, mitä moninaisimpien tunnusmerkkien varjolla voidaan kaivaa maata tasavallan jalkain alta sekä myöskin siitä, miten ulkonainen vaara voi liittyä semmoiseenkin toimintaa, jolla näennäisesti on puhtaasti sisäpoliittinen naamio. Sisäpoliittisella kiihoitustoiminnalla voidaan valmistaa maaperää ulkopoliittisille tapahtumille, kuten monet viimeaikaiset esimerkit muualta maailmasta todistavat. Näiden esimerkkien jälkeen on tunnustettava, että kaikkiin mahdollisiin suojatoimenpiteisiin on syytä turvautua [--] Hallitus on esityksessään pyytänyt valtuuksia, joilla se nykyisissä oloissa voisi suojata voimassaolevan valtiovallan ja ehkäistä semmoisen kiihoitustoiminnan, joka tähtää sen kumoamiseen tai koskee valtakunnan suhteita muihin valtioihin." Edustaja Artturi Leinonen (ML) 17.05.1939.

Maalaisliiton Artturi Leinonen muistutti eduskuntaa siitä, että valtakuntaa vahingoittava toiminta voidaan yrittää naamioida lailliseksi, esimerkkejä tästä oltiin nähty niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Puheenvuorossaan edustaja Leinonen korostikin, että sisäpoliittisella kiihoitustoiminnalla voitaisiin edesauttaa Suomeen kohdistuvia ulkopoliittisia tapahtumia. Puheenvuorosta ei taaskaan käy ilmi, ketkä tämänkaltaista kiihoitustoimintaa Suomessa harrastaisivat ja ketä ulkopoliittista tekijää tässä tapauksessa autettaisiin. Joka tapauksessa hallituksella tulisi olla käytettävissään keinot, joiden avulla hallitus voisi torjua esimerkiksi valtiovallan kumoamiseen tähtäävän kiihoitustoiminnan. Kansalaisoikeuksien rajoittaminen demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen ylläpitämiseksi katsottiin siis oikeutetuksi.

"Nyt käsiteltävänä olevan tasavallan suojelulain kautta pyritään hallitukselle antamaan sangen laajat valtuudet kansalaisten henkilökohtaiseen oikeusturvaan, heidän kansalaistoimintaansa y.m. sellaiseen nähden, joista hallitusmuodon eri pykälissä on taattu vissi suoja. Nämä valtuudet, kuten sanottu, ovat sen laatuista, että toisenlaisissa oloissa, kuin missä me nyt elämme, ei minkäänlaisen hallituksen käytettäväksi sellaisia voitaisi myöntää. Eikä niitä tarvittaisi nykyisessäkään tilanteessa, ellei maassa olisi aineksia, joilta on näyttänyt puuttuvan, oma edesvastuuntunto ja joita varten näyttää olevan tarpeellista jopa poikkeuksellisten valtuuksien antaminen maan hallitukselle, joka tänä vaikeana aikana joutuu vastaamaan maan asioiden hoitamisesta. [--] Juuri nykyinen aika on sellainen, jolloin mitä moninaisin, monta kertaa maalle vahingollinenkin propaganda- ja kiihoitustoiminta saa olevista oloista voimakasta tuulta purjeisiinsa. Maassa löytyy, kuten aikaisemmin jo olen

maininnut, sellaisia aineksia, joilta puuttuu omakohtainen edesvastuunto ja tämmöisten aineiden keskuudessa on koskettelemallani propagandatyöllä ja kiihoistustoiminnalla hyvin kiitollinen maaperä. Ellei sille voida erikoistoimenpitein saada sulkua, voi se käydä maalle ja sen asianhoidolle hyvinkin kohtalokkaaksi." Edustaja Jussi Lonkainen (SDP) 03.10.1939.

Myös SDP:n kansanedustaja Jussi Lonkainen on sitä mieltä, että maasta löytyy sellaisia aineksia, jotka eivät suhtaudu valtion asioihin vakavassa tilanteessa tarvittavalla tavalla, vaan he toimivat vastuuttomasti ja itsekkäästi. Tämänkaltaiset ryhmät saattaisivat ryhtyä yhteiskuntajärjestystä uhkaavaan kiihotus- ja propagandatoimintaa, mikä hallituksen tulisi pystyä erikoistoimenpitein lopettamaan ennen kuin se aiheuttaisi Suomelle peruuttamatonta vahinkoa. Jussi Lonkaisen mukaan tasavallan suojelulaki rajoitti laajasti kansalaisvapauksia, mutta se oli tilanteen kannalta välttämätön toimenpide.

"Jokainen nykyisen valtiomuotomme kannattaja ja sen tukija tietää, ettei käsiteltävänä oleva laki vaarana vähimmässäkään määrässä niitä kansalaisia, jotka tahtovat toimia nykyisen valtiomuotomme säilyttämiseksi. Kun näin on, on niille, jotka tahtovat tukea nykyisen valtiomuotomme säilyttämistä, käsiteltävänä olevan suojelulain hyväksyminen maailman yksinkertaisin ja helpoin tehtävä siksi, ettei sen nojalla voi mikään hallitus mitään muuta kuin suojella valtakuntaa niiltä vaaroilta, jotka valtiomuotomme ja sen elinetsijät yrittävät tuhota ja vahingoittaa." Edustaja Matti Lahtela (ML) 05.06.1939.

"Mutta niin eri mieltä kuin tämän lain suhteen oltaneenkin, niin kahdessa asiassa huomatakseni ollaan yhtä mieltä: ensinnäkin hallitus tarvitsee nykyoloissa laajempia valtuuksia kuin normaalioloissa ja toiseksi siitä, että tästä laista ei ole mitään haittaa sille, joka tahtoo olla ihmisiksi ja pysyä lain ja hyvien tapojen puitteissa sekä noudattaa arvostelemissa lausunnoissakin sitä itsehillintää, jota nykyinen tilanne vaatii." Edustaja Väinö Kivisalo (SDP) 03.10.1939.

Useissa hallituspuolueiden puheenvuoroissa muistutettiin myös, ettei suojelulaista ole vaaraa niille kansalaisille, jotka toimivat nykyisen valtiomuodon hyväksi, kuten ylläpuolella kuvatuissa puheenvuoroista käy ilmi. Kansalaisten tuli siis toimia kansalaisvapauksien suomien rajojen mukaan, jotta he välttyisivät hallituksen erikoistoimenpiteiltä.

Suurimpien oppositiopuolueiden vastustus -diskurssi

Suurimpien oppositiopuolueiden vastustus -diskurssi viittaa hallituspuolueiden puheisiin, joissa arvosteltiin opposition suurimpia puolueita kokoomusta ja IKL:ää. Diskurssi koostuu kahdesta teemasta, jotka ovat 1) *KOK:n muuttunut suhtautuminen suojelulakiin* ja 2) *IKL:n tekopyhyys suojelulakikeskustelussa*. Teemoille yhteistä on oikeistolaisuus, hallituksen vastustaminen ja kielteinen suhtautuminen tasavallan suojelulakiin.

KOK:n muuttunut suhtautuminen suojelulakiin teemassa hallituspuolueet pyrkivät korostamaan KOK:n ajaneen tasavallan suojelulakia 1930-luvulla useampaan otteeseen. Nyt kun punamultahallitus ajoi suojelulain suomia valtuuksia, ei kokoomus ollut niitä valmis myöntämään. Hallituspuolueiden turvautuessa puheissaan kyseiseen teemaan korostuivat hallituspuolueiden ja oppositiota johtavan kokoomuspuolueen ideologiset ristiriitaisuudet.

"Merkillistä on, että oikeisto [Kokoomus] nyt, kun nykyinen hallitus pyytää näitä valtuuksia, on tavattoman arka ja epäluuloinen. Ei ole kaukana aika, jolloin oikeisto olisi antanut hallitukselle miten rajattomat valtuudet tahansa juuri samanlaisessa tarkoituksessa ja asetti meidät vasemmistolaiset isänmaan kasvojen edessä epäluulon alaisiksi, kun emme silloin katsoneet hallituksen niitä silloisissa oloissa tarvitsevan. [--] Näyttää siltä kuin oikeistolle tasavallan suojeleminen olisi toisarvoinen asia silloin kun on kysymyksessä valtuuksien myöntäminen hallitukselle, joka sitä ei miellytä." Edustaja Jussi Lonkainen (SDP) 17.05.1939.

"Kun on mieluinen hallitus, jättää kokoomuspuolue kernaasti sille vaikka miten suuret valtuudet, mutta kun puolue on oppositiossa hallitusta vastaan, on se perin varovainen huolimatta siitä, että sen pääperiaatteisiin kuuluu hallitusvallan lujittaminen." Edustaja Arvo Inkilä (ED) 19.04.1939.

Sekä SDP:n Jussi Lonkainen että Edistyspuolueen Arvo Inkilä arvostelivat kokoomusta sen muuttuneesta suhtautumisesta suojelulakia kohtaan. Lonkainen viittaa puheessaan vuoden 1930 suojelulakiäänestykseen, jolloin SDP vastusti kokoomuksen ajamaa suojelulakia. Lonkainen katsoo kokoomuksen olevan haluton myöntämään suojelulain valtuuksia puolueelle vastenmieliselle hallitukselle. Edistyspuolueen Inkilä syyttää kokoomuksen pyrkivän hallitusvallassa ollessaan mahdollisimman suurien valtuuksien saamiseen, mutta oppositiossa puolue toimii pääperiaatteensa vastaisesti. Hallituspuolueen edustajat pyrkivät heikentämään kokoomusta sen muuttuneen asenteen vuoksi ja korostivat omaa näkemystään suojelulain tarpeellisuudesta. Lisäksi hallituspuolueet arvostelivat kokoomuksen toimintaa puheissa enemmän kuin IKL:n toimintaa. Kenties tähän vaikutti kokoomuksen aikaisempi hallituspuolueasema.

"Olen tahtonut esittää tämän perustelun, jotta voitaisiin havaita, että ne, jotka ovat aikoinaan asettuneet vastustamaan kommunistien taholta harjoitettua kansanvallan vastaista toimintaa, ovat oikeutetut, vielä velvoitetutkin, vastustamaan muultakin taholta harjoitettua kansanvallan vihamielistä toimintaa." Sisäasiainministeri Urho Kekkonen (ML) 05.06.1939.

Puheessaan sisäasiainministeri Kekkonen katsoo kaikkien kommunistien vastaista toimintaa vastustaneiden olevan sekä oikeutettuja että myös velvoitettuja vastustamaan yhtäläillä myös muulta taholta harjoitettua kansanvallan vastaista toimintaa. Kekkosen puheesta saa käsityksen, että hän tarkoittaa tällä velvollisuudella kokoomusta, jonka tulisi antaa tarvittavat valtuudet istuvalle hallitukselle toimia kansanvallan vihollisia vastaan. Olihan kokoomus aikaisemmin toiminut suojelulailla kommunisteja vastaan.

IKL:n tekopyhyys suojelulakikeskustelussa -teemassa hallituspuolueet arvostelivat IKL:n vetoavan suojelulaista käydyssä keskustelussa demokraattisiin arvoihin, joita IKL todellisuudessa esikuviansa mukaisesti halveksi. Hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroista hahmottuu kuva siitä, että IKL:n toiminta oli harkittu tapa estää hallituksen ajaman lakiesityksen toteutuminen. Näistäkin puheenvuoroista käyvät ilmi hallituspuolueiden huonot välit IKL:n kanssa.

"Kun tietää, kuinka harkitsematonta ja vailla vakavaa vastuuntuntoa IKL:n toiminta tähänkin asti on ollut, niin ei ihmetytä, jos suojelulakia pidetään sen tuleville pyrkimyksille haitallisena. Mutta häikäilemättömyys kohoaa huippuunsa, kun IKL:n puhujat, niinkuin eilen edustajat Annala ja Simojoki, lakia vastustaessaan vetoavat demokraattisiin vapauksiin, niihin samoihin, jotka ovat osa sitä meilläkin vallitsevaa kansanvaltaista järjestelmää, mikä IKL:n taholta saa niin ankaran tuomion osakseen, ja mikä on tyystin hävitetty niistä

diktatuurimaista, joita IKL:läiset pitävät esikuvinaan ja joista saadun mallin mukaan he haluaisivat olot meilläkin järjestää, jos siihen vaan mahdollisuuksia avautuisi." Edustaja Arvo Inkilä (ED) 19.04.1939.

"Sellaisesta ei nyt ole edes kysymys IKL:läisiin nähden. Puhe demokraattisesta vapaudesta ei sovi niiden suuhun, jotka tekevät työtä oman diktatuurinsa pystyttämiseksi." Edustaja K. H. Wiik (SDP) 05.06.1939.

"Minä en ihmettele, jos nyt tänä ajankohtana meidän IKL:läisemme tahtoisivat evätä hallitukselta kaikki mahdollisuudet. Se kuuluu heidän tehtäviinsä. Sillä piireillä, joille nykyinen valtiojärjestyksemme ei sovellu ja jotka näkisivät sen hyvin mielellään sortuvan ajan myrskyihin, ei ole mitään odotettavaa niistä valtuuksista, joista tämän lain hyväksymisen yhteydessä on kysymys. Se sanottakoon tässä ihan suoraan. Siksi ymmärränkin niin hyvin sen raivon, jolla he ovat tätä lakia vastustaneet ja puhjenneet pyhään kiivauteen muka kansalaisvapauksien puolesta. Minun täytyy kuitenkin asettaa nämä kansalaisvapauksien ja kansalaisoikeuksien puoltajat omaan arvoluokkaansa. Heille eivät nimittäin kansalaisten oikeudet ja vapaudet ole paljonkaan merkinneet ja varjalkoon meitä kaitselmus niiltä vapauksilta, joita kansalaiset saisivat silloin kun he olisivat niistä määräämässä." Edustaja Jussi Lonkainen (SDP) 31.05.1939.

SDP:n kansanedustaja K. H. Wiik syytti IKL:ää diktatuurin tavoittelusta ja edistyspuolueen edustaja Arvo Inkilä vuorostaan syytti puoluetta kaksinaamaisuudesta ja vastuun välttelystä. SDP:n kansanedustaja Jussi Lonkaisen näkemys on hyvin pitkälti samanlainen kuin edustajien Inkilän ja Wiikin näkemykset. Lonkainen esittää puheessaan myös toiveen siitä, ettei koskaan koittaisi aika, jolloin vapauksista päättäisi IKL. Nyt tasavallan suojelulaista käydyn keskustelun yhteydessä IKL:n edustajat vetosivat demokraattisiin arvoihin ja kansalaisoikeuksien kunnioittamiseen; aikaisemmin he eivät olleet nähneet tarvetta niihin. Toisaalta hallituspuolueiden toiminnassa kyse oli IKL:n puheenvuorojen vaikutuksen minimoimisesta, sillä kysymys kansalaisoikeuksien kaventamisesta perustuslaki kyseenalaistaen oli hyvin tulenarka aihe.

"On muistettava, että kokoomuspuolue on vuodesta toiseen aina kuningaspuuhien ajoista asti selittänyt, että valtiovaltamme on heikko sen vuoksi, että hallituksella ja presidentillä on liian vähän valtaa. IKL-puolue joka on lohkeama kokoomuspuolueesta ja jota kokoomuspuolue on aina Mäntsälän kapinaa myöten ymmärtänyt niin kauan kuin on luullut siitä olevan omille pyrkimyksilleen jotain hyötyä, on syntymästään asti huutanut myöskin hallituksen ja presidentin vallan vähyyttä ja ihannoitunut sellaista rajatonta yksinvaltaa, mikä on m.m. Saksassa ja Italiassa. Kun tätä taustaa vasten ajattelee asiaa niin luulisi, että kokoomuspuolue ja erikoisestikin IKL -puolue nyt, kun hallitus pyytää valtuuksia, kannattaisivat valtuuksien myöntämistä ja vaatisivat tiukasti, että ne ovat annettavat. Kokoomuspuolue on kuitenkin tahtonut typistää valtuudet mahdollisimman vähään ja IKL kieltää ne kokonaisuudessaan." Edustaja Matti Lahtela (ML) 05.06.1939.

KOK:n muuttunut suhtautuminen suojelulakiin ja IKL:n tekopyhyys suojelulakikeskustelussa teemat yhdistyvät muutamissa hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroissa. Yksi esimerkki näistä puheenvuoroista on edellä kuvattu maalaisliiton kansanedustajan Matti Lahtelan puheenvuoro, jossa hän syyttää molempia oikeistopuolueita. Kokoomusta Lahtela syyttää IKL:n tukemisesta ja hallituksen pyytämien valtuuksien rajoittamisesta. IKL:n Lahtela toteaa ihannoivan rajatonta yksinvaltaa Saksan malliin ja puolueen kieltävän hallituksen suojelulain kokonaisuudessaan. Lahtela esittää puheenvuorossaan olevansa yllättänyt suurimpien oikeistopuolueiden vastustuksesta tilanteesta, jossa hallitus pyysi itselleen lisää valtaa.

4.2. Suojelulakia vastustavien edustajien käyttämät diskurssit

Suojelulakia vastustaneiden edustajien puheenvuoroista löysin analyysini perusteella kaksi diskurssia, jotka nimesin *diktatoriset pyrkimykset* ja *hallituksen kyseenalainen toiminta* diskursseiksi. Diskurssit muodostuvat teemoista, joita siis yhdistävät samat piirteet. Suojelulakia vastustaneiden edustajien puheenvuoroista löysin viisi teemaa, joista kolme teemaa muodostavat *hallituksen kyseenalainen toiminta* -diskurssin ja kaksi teemaa *diktatoriset pyrkimykset* -diskurssin.

Diktatoriset pyrkimykset -diskurssi

Diktatoriset pyrkimykset -diskurssilla viitataan oppositiopuolueiden puheenvuoroihin, joissa syytettiin joko hallitusta tai SDP:tä diktatuurivaltuuksien tavoittelemisesta suojelulain kautta. Diskurssi muodostuu kahdesta teemasta, jotka ovat 1) *diktatuurilaki hallitukselle* ja 2) *diktatuurilaki SDP:n valtaannousuun*. Teemoille yhteistä on hallituspuolueiden syyttäminen ja diktatuuripyrkimysten korostaminen.

Diktatuurilaki hallitukselle teemassa oppositiopuolueet, ennen kaikkea IKL, KOK ja PMP, pyrkivät korostamaan hallituspuolueiden tavoittelevan valta-asemaa – jopa diktaturia – tasavallan suojelulain avulla. Tässä teemassa esiin nouseva piirre on siis *diktatuuri*. Puheenvuoroissa syytettiin hallitusta valtapyrkimysten naamioimisesta ja toimimisesta hallituspuolueiden valta-aseman turvaamiseksi. Esimerkkinä tämän teeman puheenvuoroista ovat IKL:n kansanedustajien Vilho Annalan ja Lauri Simojoen puheenvuorot:

"Tämä laki, jota hallitus nyt yrittää ajaa läpi, on mitä täydellisin diktatuurilaki. Se antaa mielivallalle rajattomat liikkumismahdollisuudet. Jos lain 1 § hyväksyttäisiin hallituksen esittämässä muodossa, niin laki voitaisiin asetuksella määrätä voimaan milloin tahansa." Edustaja Vilho Annala (IKL) 18.04.1939.

"Tässä tarkoituksessa ovat hallituksen jäsenet käyneet pitkiä neuvotteluja lähinnä hallituspuolueiden eduskuntaryhmien kanssa ja tuloksena on tämä lakiehdotus, joka hyväksyttynä merkitsisi suorastaan diktatorisen vallan keskittämistä hallituksen käsiin. [--] Harvoin on jonkun ryhmäkunnan häikäilemättömiä valtapyrkimyksiä naamioitu niin hyväksyttävillä perusteilla kuin nyt käsiteltävänä olevassa lakiesityksessä sosiaalidemokraattisen puolueen ja maalaisliiton diktatuuripyrkimyksiä. Yksin tämän pyyteen hyväksi ovat hallituspuolueet valmiit riistämään määrättyiltä kansalaisryhmiltä kaikki muut heidän perustuslaissa turvatut kansalaisoikeutensa paitsi hengen, kunnian ja omaisuuden turvan. Ja tämä tapahtuu hetkellä, jolloin, kuten useat hallituksen ministereistä ovat vakuuttaneet, sisäpoliittinen tilanne maassa on mitä rauhallisin." Edustaja Lauri Simojoki (IKL) 18.04.1939.

Vilho Annalan mukaan suojelulaki on todellisuudessa diktatuurilaki, joka tarjoaa hallituksen mielivallalle rajattomat soveltamismahdollisuudet. Käytännössä lakia voitaisiin soveltaa milloin tahansa. Lauri Simojoki taas syytti hallituspuolueista SDP:tä ja maalaisliittoa diktatuuripyrkimyksistä. Hän myös syyttää hallituspuolueiden neuvotelleen keskenään suojelulain sisällöstä ja syrjäyttäneen näin tärkeän lain valmistelussa tyystin opposition. Molemmista

puheenvuoroista hahmottuu käsitys hallituksen toimista kansalaisvapauksien ja muiden demokraattisten oikeuksien kaventajana.

"Tämä laki antaa hallitukselle suuret diktaattorivaltuudet. Siksi sen ollessa käsittelyasteella on eduskunnan saatava hallitukselta tietää, mitä sillä tarkoitetaan ja ketä vastaan se oikeastaan on tähdätty. Sillä tämä sanonta nimenomaan on niin väljä ja antaa se hallitukselle valtuudet tehdä melkein mitä hyvänsä. [--] Tarkoitus siis on vain suojata kaikin tavoin sitä hallitusta ja sen hallituksen edesottamuksia, joka valtaa pitää." Edustaja Heikki Niskanen (PMP) 31.05.1939.

"[--] ei lakia voida mitenkään hyväksyä. Valtuuksia, jotka hallitus sen nojalla saisi, voitaisiin käyttää melkein minkälaisessa tilanteessa tahansa, koska valtakunnan elinotuja vaarantavaksi kiihotukseksi voidaan, jos halua siihen on, tulkita sellainenkin hallituksen toiminnan arvostelu, jota on pidettävä kansanvaltaisessa maassa luvallisenä." Edustaja Edwin Linkomies (KOK) 31.05.1939.

Pienviljelijäin ja maalaiskansan puolueen edustajan Heikki Niskasen puheenvuorossa peräänkuulutetaan hallituksen velvollisuutta kertoa eduskunnalle, mihin hallitus suojelulailta tähtää. IKL:n Annalan tapaan Niskanen arvostelee suojelulain hallituksen esittämässä muodossa olevan liian väljä, jolloin lakia voitaisiin soveltaa milloin ja mihin tahansa. Tällöin suojelulaki täyttäisi paremmin diktatorisen kuin parlamentaarisen järjestelmän tunnusmerkit. Niskanen katsookin suojelulain tarkoituksena olevan istuvan hallituksen valta-aseman suojaaminen. Kokoomuksen kansanedustaja Edwin Linkomies vuorostaan korostaa, että pahimmassa tapauksessa suojelulain avoimilla valtuuksilla hallituksen vastustamiseksi voidaan lukea myös toiminta, joka normaalisti katsottaisiin luvalliseksi demokraattisessa yhteiskunnassa.

"Nykyinen hallitus ei kuitenkaan ole osoittautunut sellaisen luottamuksen arvoiseksi meidän mielestämme, [--] että sille voitaisiin rajattomia diktaattorin valtuuksia antaa, ei sisäpoliittisesti eikä ulkopoliittisesti. Teot ja puheet hallituksen ja sen jäsenten taholta ovat olleet sitä laatua, että ne ovat järkyttäneet hallituksen arvovaltaa ja luottamusta hallituksen harkintakykyyn. [--] Sisäpoliittisesti olemme saaneet olla mitä ihmeellisimpien tapahtumien todistajina ja saaneet kuulla hallituksen jäsenten huuilta sellaisia lausuntoja, jotka osoittavat erittäin suurta poliittista tasapainon puutetta ja puoluepoliittista kiihkomieltä. Sellaisten henkilöiden muodostamalle hallitukselle on vaikeata antaa yhtään laajempia valtuuksia kuin mitä maan etu välttämättömästi vaatii." Edustaja Arvo Oksala (KOK) 19.04.1939.

Diktatuurilaki hallitukselle teemassa esiin nousee oppositiopuolueiden puheenvuoroissa esiintynyt *epäluottamus hallitusta kohtaan* -piirre. Hallituksen toimet olivat opposition mielestä järkyttäneet sen arvovaltaa ja näin epäluotettavalle hallitukselle ei voida mitenkään myöntää rajattomia diktaattorin valtuuksia. Kokoomuksen kansanedustaja Arvo Oksalan edellä kuvatussa puheenvuorossa hallituksen jäsenten puheiden sanotaan ilmentävän "poliittista tasapainon puutetta ja puoluepoliittista kiihkomieltä". Tämänkaltaiselle hallitukselle kokoomus ei ollut valmis myöntämään yhtään laajempia valtuuksia kuin maan etujen mukaisesti oli välttämätöntä. Hallituksen esittämän suojelulain ei nähty ajavan maan etuja vaan punamultahallituksen.

Käsiteltävän diskurssin toisessa teemassa, eli *diktatuurilaki SDP:n valtaannousuun*, viittaa oppositiopuolueen IKL:n kansanedustajien syytöksiin SDP:n pyrkimyksestä päästä yksin

hallitusvaltaan suojelulain avulla. IKL:n Vilho Annalan ja Bruno Salmialan puheenvuoroissa SDP:tä syytettiin sosialistisen ohjelman täytäntöön panemisesta:

"On miettimästä päästyäkin mietitty sellaista poikkeuslakia, jolla voitaisiin toteuttaa se, mihin marraskuussa pyrittiin, mutta joka ei koskisi puolueita, ei ainakaan sitä puoluetta, joka kerran on tehnyt kapinan, ja jonka verisiä jälkiä ei maalaisliiton erinomaisella avullakaan ole saatu pois pyyhityksi. Historiaa näet ei voida väärentää. [--] Mutta tasavallan suojelulaki se todellisuudessa, kun se kerran pannaan täytäntöön, ei ole, vaan se tulee olemaan, jos se hallituksen esittämässä muodossa säädetään, punaisen sosialidemokraattisen puolueen valtalaki." Edustaja Vilho Annala (IKL) 18.04.1939.

"Saatuaan vallan maalaisliiton avulla ja nujerrettuaan kansalliset voimat suojelulakiin perustuvan diktatuurin avulla ottavat sosiaalidemokraatit ohjelmansa takataskustaan toteuttaakseen sen sitten viimeistä piirtoa myöten." Edustaja Bruno Salmiala (IKL) 17.05.1939.

Yhtenä syynä IKL:n syytöksiin SDP:tä kohtaan oli, että SDP ei puolueena ollut koskaan sanoutunut irti vuoden 1918 kapinasta (Uola 2006, 232–254). IKL:n Vilho Annalan puheenvuorosta hahmottuu käsitys siitä, että SDP oli selvinnyt vuoden 1918 kapinasta liian helpolla. Sekä Annalan että Salmialan mielestä maalaisliiton ja edistyspuolueen arviointikyky oli pettänyt niiden ajaessa tasavallan suojelulain kaltaista poikkeuslakia yhdessä kapinaan syyllistyneen SDP:n kanssa. He katsoivat SDP:n ajavan suojelulailta omaa etuaan.

"Kansamme vuosisataiset ja pyhimät vapaudet ovat nyt vaarassa. Nyt ollaan luomassa olotilaa, jossa lain varjolla voidaan kansalaisilta riistää kaikki se, mikä olisi otettu isänmaalliselta väestä, jos vuoden 1918 kapina olisi onnistunut. Sosialistit ovat pääsemässä odotustensa perille, ottamaan hyvityksen vuoden 1918 tappiosta." Edustaja Bruno Salmiala (IKL) 17.05.1939.

"Olen kuitenkin vakuutettu siitä, että sosiaalidemokraatit tähtäävät paljon kauemmaksi. Tasavallan suojelulaki tulisi olemaan heille todellinen diktatuurivaltalaki. Ensin kukistettiin kansanliike ja sen jälkeen kaikki muutkin vastustajat. Tasavallan suojelulaista aiotaan saada se väline, jolla päästään sosialidemokratian diktatuuriin. Demokratian puolustamisesta ei todellisuudessa ole lainkaan kysymys. Huuto 'demokratian puolesta' on vain se savuverho, jonka suojassa sosialidemokraatit nyt hyökkäävät todellista kansanvaltaa vastaan. [--] Tasavallan suojelulain perusteella syntyy punainen diktatuuri, joka muodollisen lain pohjalla yrittää vain päästä niihin päämääriin, joihin silloin ei päästy." Edustaja Bruno Salmiala (IKL) 31.05.1939.

"Minua ei huoleta, jos maalaisliittolaiset eivät kykene vastustamaan, mutta tämän maan asiat todella huolettavat. Marxilainen luokkataistelu – marxilainen luokkataistelu on jo kerran vienyt tuhon partaalle meidän maamme vuonna 1918." Edustaja Hilja Riipinen (IKL) 05.06.1939.

IKL:n kansanedustajat katsoivat SDP:n olevan edelleen se sama marxilainen, luokkataistelupuolue, joka se oli ollut vuoden 1918 sisällissodassa. Suojelulailta SDP saisi viimein hyvityksen vuoden 1918 kärsimyksistään ja riistäisi isänmaallisilta valkoisilta näiden kansalaisoikeudet viimeistä oikeutta myöten. Tämän tavoitteen saavuttamiseen SDP pyrki suojelulain avulla demokratian nimissä, mutta piilottaen sen todelliset tarkoitukset. IKL:n mukaan SDP:n lopullisena tavoitteena oli IKL:n lakkauttaminen, koska se oli SDP:n vihollinen. IKL:n edustajat pyrkivät puhuessaan vuoden 1918 kokemuksista mustamaalaamaan SDP:n epäluotettavana hallituskumppanina ja tätä kautta horjuttamaan myös edustajien suhtautumista tasavallan suojelulakiin. IKL toimi näin suojellakseen omaa etuaan, sillä puolue pelkäsi tasavallan suojelulakia sovellettavan heti ensimmäiseksi siihen, mikäli laki astuisi voimaan.

Hallituksen kyseenalainen toiminta -diskurssi

Hallituksen kyseenalainen toiminta -diskurssi kuvastaa oppositiopuolueiden ja lakia vastustaneiden hallituspuolueiden kansanedustajien puhetta, jossa he epäilevät hallituksen toiminnan oikeellisuutta, syyttävät hallitusta poliittisten ristiriitojen lietsomisesta ja salamyhkäisyydestä. Diskurssi koostuu kolmesta teemasta 1) *kansan yhtenäisyyden rikkominen*, 2) *lain todellinen tarkoitus* ja 3) *poliittisen vastustajan hiljentäminen*. Teemoille on yhteistä hallituksen toiminta ja suojelulain vaikutusten pohdinta.

Kansan yhtenäisyyden rikkomisen teemassa korostuu oppositiopuolueiden ja lakia vastustaneiden hallituspuolueiden edustajien syytökset, joiden mukaan hallituksen esittämä tasavallan suojelulaki rikkoo kansan yhtenäisyyttä. Lain vastustajien mielestä hallituksen tulisi keskittää toimintansa yhtenäisyyden vahvistamiseen epävarmoina aikoina. Lisäksi IKL:n kansanedustajat vaativat puolueen lakkauttamispyrkimysten lopettamista kansan yhtenäisyyden ja maan edun nimissä.

"Mutta riippumatta kokonaan siitä, miksi tämä laki on suunniteltu, riippumatta kokonaan siitä, mikä sen todellinen vaikutus tulee olemaan, on suorastaan kauhistuttavaa jo yksistään se seikka, että meillä tällaisena erinomaisen vakavana aikana suunnitellaan toimenpiteitä, jotka herättävät epäluuloa ja katkeruutta jo ennakolta. Ja tämä tietää sitä, että kansakunta ei olekaan niin voimakas ja yhtenäinen, kuin sen pitäisi olla kovan koettelemuksen uhatessa." Edustaja Vilho Annala (IKL) 18.04.1939.

"Sitä paitsi, jos nykyinen hallitus kenties välttyykin uusista harhaotteista, ei ole takeita seuraavista hallituksista. Sen ohessa on muistettava, että kansalaisvapauksien supistamista koskevien säännöksiin ottaminen lakiin jo sellaisenaan on omansa synnyttämään epävarmuutta poliittisiin oloihin ja on periaatteellisesti tuomittava." Edustaja T. M. Kivimäki (ED) 31.05.1939.

Sekä IKL:n Vilho Annala että edistyspuolueen T. M. Kivimäki kritisoivat suojelulakiesityksen kansalaisvapauksia rajoittavien seurausten kasvattavan epävarmuutta ja katkeruutta yhteiskunnassa entisestään, jo muutenkin epävarmana ja vaarallisena aikana. Annala kuvaa hallituksen toimintaa "kauhistuttavaksi" ja Kivimäki vuorostaan "tuomittavaksi". Kivimäki myös muistuttaa, että seuraavien hallitusten toiminnasta ei ole mitään takeita, toisin sanoen ne voisivat suojelulain avulla toimia vielä huonommin kuin nykyinen hallitus.

"Mutta ollaksemme kyllin voimakkaita kestämaan koettelemukset ja suojelemaan maatamme ja kansamme vaaditaan kansalta näinä raskaina ja vaarojen täyttämänä aikoina ennen kaikkea yksimielisyyttä ja keskinäistä luottamusta. Keskinäiset riidat toisarvoisista kysymyksistä olisi nyt uhkaavan vaaran nimissä pantava syrjään. Keskinäistä luottamusta olisi pyrittävä ennen kaikkea rakentamaan. Ennen kaikkea hallituksen ehdoton velvollisuus omalta kohdaltaan huolehtia siitä, että sellainen saataisiin aikaan isänmaan tähden. Suuren vaaran edessä pitäisi vihan sammua, puoluemielen kuolla ja kunnianarkuusnäkökohtien menettää vaikutuksensa. [--] IKL on tänä raskaana aikana, jona kansamme melkein milloin tahansa voi joutua suurten koettelemusten eteen ja jolloin sen pelastus voi riippua kokonaan sen yksimielisyydestä, ojentanut sovinnonkäden. Se on katsonut, ettei nyt ole sisäisten poliittisten taistelujen aika. Se on kohdistanut koko voimansa hiljaiseen työhön maanpuolustustahdon lujittamiseksi ja vahvistamiseksi. [--] Mutta me huomamme, että hallitusta ei askarruta sovinnon ajatukset. Se ei ole katsonut itsellään olevan velvollisuuksia tässä suhteessa. Taistelua isänmaallista kansanliikettä vastaan jatketaan aivan kuin normaalisissa oloissa. Isänmaa on vaarallisessa asemassa, joka vaatisi kaikkien voimien kokoamista puolustukseen, mutta hallitus jatkaa taisteluaan sen järjestön tuhoamiseksi, jonka jäsenistöstä suhteellisesti suurin osa on suojeluskuntaväkeä ja osallistuu aktiiviseen maanpuolustustyöhön. [--] Nyt tarvitaan tositekoja, jotka osoittavat, että hallitus pyrkii rakentamaan yksimielisyyttä. Isänmaallisen kansanliikkeen vaatimus isänmaan edun nimessä on, että ajojahti kansanliikettä ja sen kannattajia vastaan

lopetetaan ja että kerta kaikkiaan luovutaan kaikista ajatuksistakin tasavallan suojelulain käyttämisestä [--]."
Edustaja Bruno Salmiala (IKL) 03.10.1939.

"Ja tämmöisenä aikana, minä sanoisin, yksikseen jätetyn kansan kaikkein tärkein olisi se, että pyritään kokoamaan kaikki voimat. [--] hallitus mitä kiireimmin lopettaisi vainotoimenpiteet suurta, verrattain suurta poliittista ryhmää kohtaan kuitenkin ja kiirehtisi kokoamaan tämän kansan voimat yksimieliseen työhön ja yhdessä seisomiseen vaaranalaisen isänmaamme kohdalla. Tämä laki ei rakenna yksimielisyyttä. Se hävittää sitä, rikkoo sitä. Se tekee kansalaisten väleihin sellaisen rikkeimän, jota ei nykyoloissa saa olla." Edustaja Kaarlo Kares (IKL) 03.10.1939.

Molemmat IKL:n kansanedustajat Salmiala ja Kares sanovat kansan yhtenäisyyden ja sen puolustuskyvyn rakentamisen olevan epävakaisissa oloissa pienen kansan tärkein tehtävä. Salmialan mukaan IKL on tarjonnut hallitukselle "sovinnonkättä", jotta poliittinen vihanpito lopetettaisiin isänmaan edun nimissä. Lisäksi Salmiala ihmettelee hallituksen hyökkäystä IKL:ää vastaan, puoluetta, jonka suurin osa kannattajista kuuluu suojeluskuntaan ja osallistuu maanpuolustustyöhön. IKL:n tarkoituksena on kenties puheidensa kautta osoittaa hallituksen välinpitämättömyys maanpuolustustyötä kohtaan, jota IKL taas itse ajoi voimakkaasti. Ehkä tämä oli myös eräänlainen keino viedä epävarmana aikana huomiota pois tasavallan suojelulaista. Joka tapauksessa molemmat IKL:n kansanedustajat vaativat hallitusta lopettamaan IKL:n ajojahdin ja luopumaan suojelulain käyttöön ottamisesta kansan yhtenäisyyteen vedoten.

"Olisi ollut oikein ja soveliaista erittäin nykyoloissa vetää mustat viivat yli tämän lakiehdotuksen, joka ei yhdistä vaan päinvastoin hajottaa, ja sen sijaan ajaa asiaa tietä, jota eduskunta ehkä kokonaisuudessaan olisi seurannut. Hallitukselle on, niinkuin täällä ed. Pennanenkin on ilmoittanut, tehty ja edelleen tehdään tarjouksia asiain hoitamisesta uudella esityksellä, joka ei repisi eikä hajottaisi, vaan sovittaisi ja yhdistäisi." Edustaja Paavo Virkkunen (KOK) 03.10.1939.

Kokoomuksen kansanedustaja Paavo Virkkunen viittaa puheessaan puolueensa tarjoamaan vaihtoehtoon hallitukselle. Ehdotuksen mukaan kokoomus olisi suostunut äänestämään suojelulain puolesta, mikäli hallitus olisi muuttanut lakiesityksen vuoden 1936 suojelulakiesityksen muotoon. Kokoomuksen mukaan vuoden -36 suojelulakiesitys olisi saattanut saada taakseen koko eduskunnan tuen. Virkkusen mielestä tämä esitys ei olisi hajottamisen sijaan sovittanut kansakuntaa yhteen. Virkkusen puheenvuorosta hahmottuu käsitys siitä, että torjuessaan kokoomuksen esittämän ehdotuksen hallitus itsepäisesti jatkoi oman suojelulakiesityksensä läpi viemistä rikkoen samalla sekä eduskunnan että kansakunnan yhtenäisyyttä. Oppositiopuolueena kokoomus pyrki horjuttamaan punamultahallituksen asemaa arvostelemalla sen toimintaa suojelulakiesityksen ajamisessa.

Lain todellinen tarkoitus -teemassa esille nousee oppositiopuolueiden edustajien pohdinta siitä, mikä on hallituksen todellinen tarkoitus ja tavoite lain osalta. He kyseenalaistavat hallituksen perustelut lakiesitykselle ja syyttävät hallitusta todellisten tarkoituseriensä salailusta. Tämän teeman käyttöön puheenvuoroissa turvautuivat opposition suurimmat puolueet kokoomus, IKL ja RKP.

"Niin väljät ja tulkinnanvaraiset valtuudet kuin esityksessä ehdotetaan, kätkevät sisällensä eräänlaisen vaaran sekä hallitukselle itselleen että varsinkin valtakunnalle." Edustaja Pekka Pennanen (KOK) 18.04.1939.

"Kun tarkastellaan hallituksen esitystä suojelulaksi havaitaan selvästi, että lailla pyritään paljon pidemmälle tähtääviin päämääriin kuin on virallisesti uskallettu tai tahdottu ilmoittaa." Edustaja Bruno Salmiala (IKL) 17.05.1939.

"Kenties pääministeriä ajaa eteenpäin ajatus siitä, että hän alhaisesti olettaa sisäpoliittisen tilanteen kärjistyvän niin paljon, että hallituksen täytyy käyttää suojelulakia rauhoittaakseen sisäpoliittisen tilanteen. Ulkopuolisen silmin näyttää tämä paradoksaaliselta." Edustaja Erik von Freneckell (RKP) 31.05.1939.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Pekka Pennanen toteaa suojelulain väljien valtuuksien kätkevän vaaran hallitukselle, mutta ennen kaikkea suomalaiselle yhteiskunnalle. Lain suomat valtuudet tulisi siis kokoomuksen mielestä kirjata tarkemmin esiin, jotta vältyttäisiin hallituksen kyseenalaisilta toimilta. Sekä IKL:n Bruno Salmiala että RKP:n Erik von Freneckell syyttävät hallitusta pidemmälle tähtäävistä, sisäpoliittisista tavoitteista, joita hallitus ei ole tuonut julkisesti ilmi. Salmialan puheenvuoron sisältöön vaikutti puolueen pelokas suhtautuminen suojelulakia kohtaan.

"Se, mikä minusta on tuntunut vastenmieliseltä tämän lakiesityksen käsittelyn yhteydessä, on ollut se kaksinaamaisuus, jolla hallitus on tätä asiaa ajanut ja johon edellisessäkin puheenvuorossa kiinnitettiin huomiota. Koko ajan, kun tämä asia on ollut päiväjärjestyksessä, on hallitus ajanut sitä tavalla, joka on antanut vaikutelman, että hallitus on tahtonut salata kokonaan tai osaksi todelliset tarkoituksensa ja että hallitus on pyrkinyt kiinnittämään eduskunnan huomiota sellaisiin seikkoihin, jotka tässä asiassa ovat todellisuudessa aivan epäoleellisia." Edustaja Lauri Simojoki (IKL) 31.05.1939.

"Tasavallan suojelulaki on nyt tullut ratkaisuvaiheeseen. Oudommin ja sekavammin on tuskin mitään esitystä täällä eduskunnassa perusteltu kuin nyt esilläolevaa lakiesitystä. Tämän asian käsittelyssä sekä täällä eduskunnassa että eduskunnan ulkopuolella on ollut jotakin hämärää. Koko ajan on ollut se tunne, että eduskuntakeskustelussa ei niiden tahoilta, jotka kiivaasti tätä asiaa ajavat, ole tahdottu paljastaa todellisia tarkoituspäriä." Edustaja Vilho Annala (IKL) 05.06.1939.

IKL:n kansanedustajat syyttävät hallitusta suoranaisesti kaksinaamaisuudesta ja lakiesityksen oudosta, sekavasta käsittelystä. Puheenvuoroista hahmottuu käsitys siitä, että IKL:n mielestä hallitus oli lakiesitystä perustellessaan esittänyt epäoleellisia perusteita. Tällä viitataan pääministeri Cajanderin esittämään linjaukseen, että hallitus tarvitsee suojelulakia ennen kaikkea kansainvälisen epävarman ajan takia, ei siis ulkopoliittisten syiden vuoksi. IKL:n mielestä lain todellinen käyttötarkoitus sisäpolitiikkaan on salattu juuri ulkopoliitiikkaan vetoamisella.

Käsiteltävän diskurssin viimeinen teema on *poliittisen vastustajan hiljentäminen*, joka osittain liittyy edellä käsiteltyyn *lain todellisen tarkoituksen* teemaan. *Poliittisen vastustajan hiljentämisellä* viitataan oppositiopuolueiden puheisiin, joissa kyseiset puolueet syyttivät hallitusta toisinajattelevien kansalaista ja puolueiden sananvapauden ja arvostelu oikeuden estämispyrkimyksistä. Oppositiopuolueet katsoivat suojelulain todellisen tarkoituksen olevan poliittisen vastustajan hiljentäminen.

"Sellaisiin suunnitelmiin sensijaan, miten saataisiin epämiellyttävä poliittinen vastusta äänettömäksi, hallituksella on ollut rajattomasti aikaa. Ja näiden ponnistelujen tuloksena nähdään nyt tämä lakiesitys, joka

ensimmäisessä vaiheessa on nyt täällä eduskunnassa käsiteltävänä. -- Mutta mitä tämä [suojelulaki] merkitsee? Se merkitsee sitä, että kun sitä ruvetaan soveltamaan poliittisiin vastustajiin, joudutaan täydelliseen mielivaltaan. Matalamielinen viha ja henkilökohtainen kosto tulevat näyttelemään varmasti hyvin tärkeätä osaa." Edustaja Vilho Annala (IKL) 18.04.1939.

"Näin mielivallalle ovia avaavaa suojelulakia on mahdotonta hyväksyä. Jos arvostellaan vaikka kuinka asiallisesti hallituksen talouspolitiikkaa, sivistyksellisiä tai sosiaalisia toimenpiteitä, puhumattakaan hallituksen ulkopoliittikkaa ja puolustusvalmiutta koskevista asioista, niin aina saattaa hallitus väittää, että nykyisinä epävakaina aikoina tuo arvostelu on katsottava kiihoitukseksi, joka voi olla vaarallista valtakunnan elineduille. Täten voisi hallitus estää toisinajattevilta kansalaisilta ja puolueilta kaiken arvostelu-oikeuden ja poliittisen toiminnan." Edustaja Arvi Oksala (KOK) 19.04.1939.

IKL:n mielestä hallitus ei uhrannut tarpeeksi aikaa maanpuolustuksen tehostamiseen, vaan sen sijaan punamultahallitus keskittyi IKL:n mielestä epäolennaisiin asioihin, kuten tasavallan suojelulain ajamiseen. Suojelulaki merkitsi IKL:n mukaan täydellistä mielivaltaa, jossa viha ja henkilökohtainen kosto kohdistettaisiin poliittisia vastustajia vastaan. Kokoomuksen Arvo Oksalan mukaan hallitus voisi halutessaan estää sitä arvostelevien kansalaisten ja puolueiden poliittisen toiminnan, mikä soti demokratian periaatteita vastaan. Vaikka kokoomus oli itsekin ajanut tasavallan suojelulaki 1930-luvun alussa, katsoi puolue punamultahallituksen esittämän suojelulain olevan sisällöltään suorastaan mielivaltainen.

"Tuomioistuimiin on tie etukäteen katkaistu, ja hallintoviranomaiset eivät tietenkään uskaltaisi panna sormiaan väliin silloin kun valtiollinen poliisi sisäministerin käskystä ajaa takaa valtiollista vastustajaa, joka koetetaan niisanotun demokratian suojelemiseksi tehdä vaarattomaksi ja jota varten hänen kodistaan koetetaan etsiä syyteaineistoa. Turvallisempi olisi silloin varmasti metsän villieläimen asema kuin kansalaisen, jota sisäministeri epäilee poliittiseksi vastustajakseen." Edustaja Bruno Salmiala (IKL) 17.05.1939.

"Tämä kohta [suojelulain 1 §] sisältää kylmästi luettuna sen, ensiksi, että kulloinkin vallassaoleva hallitus tulee katsomaan, että kaikkinaisen hallitusta vastaan suunnattu arvostelu joko puhuttuna taikka kirjoitettuna on kiihoitustoimintaa, joka tähtää voimassaolevan valtiojärjestyksen järkyttämiseen tai kumoamiseen, jolloin siis tämän lain voimaantultua hallitus on oikeutettu väkivalloin tukkimaan vastustajansa suun. Tämä on mitä selvintä luopumista kansanvallan ja vapauden periaatteesta." Edustaja Heikki Niskanen (PMP) 31.05.1939.

IKL:n Bruno Salmialan puheenvuorossa hallitusta arvostellaan demokratian suojelemiseen vetoamisesta poliittisten vastustajiensa käsittelyssä, jossa esimerkiksi tuomioistuimeen valittaminen oli tehty mahdottomaksi. Salmiala kuvaa villieläimenkin olevan paremmassa asemassa kuin sisäasiainministerin poliittisen vihollisen. Puheenvuoro kuvastaa IKL:n syvää halveksuntaa maalaisliiton sisäasiainministeri Urho Kekkosta kohtaan, joka oli tunnettu IKL:n vastustaja. IKL katsoi juuri hänen olevan vastuussa suojelulakiesityksestä. PMP:n edustaja Heikki Niskanen katsoo hallituksen olevan valmis hylkäämään kansanvallan ja vapauden periaatteet päästäkseen käsiksi poliittisiin vastustajiinsa. Kukin istuva hallitus voisi suojelulain kautta itse määrittää, mikä oli soveliasta hallituksen arvostelua ja mikä ei.

5. Faktuaalistamisstrategiat tasavallan suojelulaista käydyssä keskustelussa

Kirsi Juhilan erittelemät faktuaalistamisstrategiat ovat itse todettuun vetoava strategia, vaihtoehdottomuusstrategia, kvantifioiva strategia, sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia ja asiantuntijuusstrategia. Strategioita soveltaessani kyse on siitä, kuinka poliitikot tuottavat tasavallan suojelulakiin liittyvässä eduskuntakeskustelussa ehdottoman varmoja eli faktuaalistavia asiantiloja. Juhilan mukaan faktuaalistavat tekstikohdat tulisi poimia aineistosta kertalukemisella, jotta tutkija pystyisi tunnistamaan aineistosta varmalta ja itsestään selviltä tuntuvat tekstikohdat. Kenties Juhilan ohje toimii paremmin pienempien aineistojen kohdalla. Aineistoni laajuuden vuoksi luin aineiston ensin kokonaisuuden saavuttamiseksi ja toisella lukukerralla aloin poimimaan faktuaalistavia tekstikohtia aineistosta. Ennen lopullista analyysini auki kirjoittamista luin aineiston vielä kolmannen kerran läpi varmistaakseni löytäneeni kaikki faktuaalistamisstrategiat laajasta keskustelusta.

Seuraavassa taulukossa olen kuvannut tasavallan suojelulakikeskustelussa esiintyneiden faktuaalistamisstrategioiden määrät sekä ministerien ja kansanedustajien osalta että strategioiden kokonaismäärät. Suluissa olen kuvannut strategioita käyttäneiden ministerien ja kansanedustajien määrät.

Taulukko 5. Suojelulakikeskustelussa ilmenneiden faktuaalistamisstrategioiden esiintymismäärät.

	Ministerit	Kansanedustajat	Yhteensä
Vaihtoehdottomuusstrategia	11 (3)	36 (17)	47
Itse todettuun vetoava strategia	2 (2)	37 (20)	39
Kvantifioiva strategia	4 (3)	31 (17)	35
Sosiaalisiin normeihin vetoava strategia	5 (2)	29 (17)	34
Asiantuntijuusstrategia	2 (1)	27 (18)	29
Yhteensä	22	160	182

Taulukosta voidaan sanoa, että ylivoimaisesti eniten käytettiin kokonaisuudessaan vaihtoehdottomuusstrategiaa (47). Määrällisesti hyvin lähellä toisiaan olivat itse todettuun vetoava strategia (39), kvantifioiva strategia (35) ja sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia (34). Vähiten turvaututtiin asiantuntijuusstrategiaan, jonka määrä jäi 29 esiintymiskertaan. Kirsi Juhilan analyysissä käytetyin strategia oli itse todettuun vetoava strategia hyvin pienellä erolla vaihtoehdottomuusstrategiaan. Tasavallan suojelulain yhteydessä käydyssä keskustelussa vaihtoehdottomuusstrategian ja itse todettuun vetoavan strategian ero oli merkittävämpi. Analyysini

tulos on suurin piirtein samankaltainen kuin Juhilalla siinä suhteessa, että neljä käytetyintä strategiaa ovat vaihtoehdottomuusstrategia, itse todettuun vetoava strategia, kvantifioiva strategia ja sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia, asiantuntijuusstrategian jäädessä vähäisimmäksi. (ks. Juhila 2000, 157.)

Aikaisemmin toin esille, että ministereistä suojelulaista käytyyn keskusteluun osaa ottivat pääministeri Cajander (ED), valtiovarainministeri Väinö Tanner (SDP), puolustusministeri Juho Niukkanen (ML) ja sisäasiainministeri Urho Kekkonen (ML). Heistä faktuaalistamisstrategioita käyttivät puheissaan kaikki muut edellä mainitut ministerit paitsi puolustusministeri Niukkanen. Tämä selittyy osittain sillä, että puolustusministeri Niukkanen osallistui keskusteluun kahdesti ja hänen molemmat puheenvuoronsa olivat hyvin lyhyet. Faktuaalistamisstrategioita käyttäneet kolme ministeriä turvautuivat analyysini mukaan vaihtoehdottomuusstrategiaan (11), sosiaalisiin normeihin vetoavaan strategiaan (5), kvantifioivaan strategiaan (4), itse todettuun vetoavaan strategiaan (2) ja asiantuntijuusstrategiaan (2). Lukumääräisesti eniten ministerit turvautuivat vaihtoehdottomuusstrategiaan.

Ministerit myös erosivat toisistaan faktuaalistamisstrategioiden käytössä. Pääministeri Cajander turvautui jokaisen strategian käyttöön, mutta hänen käyttämiensä strategioiden esiintymismäärissä oli eroja. Esimerkiksi pääministeri Cajander käytti vaihtoehdottomuusstrategiaa (8), sosiaalisiin normeihin tukeutuvaa strategiaa (4), asiantuntijuusstrategiaa (2), kvantifioivaa strategiaa (2) ja itse todettuun vetoavaa strategiaa (1). Valtiovarainministeri Väinö Tanner vuorostaan turvautui kerran sekä itse todettuun vetoavaan strategiaan, vaihtoehdottomuusstrategiaan että kvantifioivaan strategiaan. Sisäasiainministeri Kekkonen turvautui vaihtoehdottomuusstrategiaan (2), kvantifioivaan strategiaan (1) ja sosiaalisiin normeihin tukeutuvaan strategiaan (1). Pääministeri Cajanderin käyttämien faktuaalistamisstrategioiden suurempaa määrää selittää osaltaan hänen asemansa pääministerinä, jolloin hän joutui useampaan kertaan esittelemään hallituksen tekemää lakiesitystä tasavallan suojelulaista sekä perustelemaan sen tarvetta. Toin jo aikaisemmin esille, että pääministeri Cajander ja sisäasiainministeri Kekkonen kantoivat myös suurimman vastuun suojelulakiesityksen valmistelusta ja tätä kautta osallistuivat hallituksen jäsenistä eniten esityksestä käytyyn keskusteluun.

Kansanedustajat turvautuivat aika tasaisesti kaikkien strategioiden käyttöön ja heidän osaltaan käytetyin strategia oli itse todettuun vetoava strategia (37), tosin ero toiseksi käytetyimpään vaihtoehdottomuusstrategiaan oli hyvin niukka (36). Muiden strategioiden osalta kansanedustajat turvautuivat kvantifioivaan strategiaan (31), sosiaalisiin normeihin tukeutuvaan strategiaan (29) ja asiantuntijuusstrategiaan (27). Edellä kuvatussa taulukossa 5. on laskettu yhteen tasavallan

suojelulakiesitystä vastustavat ja puolustavat kansanedustajat, mikä osaltaan selittää strategioiden ilmenemismäärien suuruutta. Keskustelussa faktuaalistamisstrategioiden käyttöön turvautui yhteensä 34 kansanedustajaa. Suurin osa keskusteluun osallistuneista edustajista käytti puheissaan useampia strategioita ja samaan strategiaan turvauduttiin yleensä useammin kuin kerran.

Taulukko 6. Suojelulakiesitystä vastustavien ja puoltavien henkilöiden strategioiden käyttö.

	Vastustavat	Kannattavat	Yhteensä
Vaihtoehdottomuusstrategia	25 (10)	22 (10/7)	47
Itse todettuun vetoava strategia	26 (14)	13 (8/6)	39
Kvantifioiva strategia	20 (10)	15 (10/7)	35
Sosiaaliin normeihin tukeutuva strategia	21 (11)	13 (8/6)	34
Asiantuntijuusstrategia	21 (13)	8 (5/4)	29
Yhteensä	113	69	182

Taulukossa 6. olen kuvannut tasavallan suojelulakia vastustavien ja kannattavien edustajien keskustelussa käyttämät strategiat ja niiden esiintymismäärät. Suojelulakia vastustavien kohdalla olen kuvannut suluissa keskusteluun osallistuneiden esitystä vastustaneiden kansanedustajien määrän. Esitystä kannattavien kohdalla olen kuvannut suluissa ensin ministerien ja kansanedustajien yhteismäärän ja sitten kansanedustajien määrän kokonaisluvusta, esimerkiksi vaihtoehdottomuusstrategiaan käyttivät kannattavien ryhmässä yhteensä 10 ministeriä ja kansanedustajaa, joista 7 oli kansanedustajia. Lakiesitystä kannattaviin puolueisiin kuuluivat SDP:n, edistyspuolueen ja maalaisliiton edustajat. Esitystä vastustaviin lukeutuvat kokoomuksen, RKP:n, IKL:n ja PMP:n puolueiden edustajat. Lisäksi lakiesitystä vastustavien joukkoon kuuluivat SDP:n Reinhold Svento ja edistyspuolueen T. M. Kivimäki, jotka molemmat turvautuivat puheenvuoroissaan faktuaalistamisstrategioiden käyttöön.

Taulukosta voidaan todeta se, että suojelulakia vastustavat edustajat turvautuivat enemmän strategioiden käyttöön kuin sitä kannattavat edustajat, mikä ilmenee luvuissa 113–69. Toisin sanoen suojelulakia vastustavat käyttivät lähes puolet enemmän faktuaalistamisstrategioita kuin esitystä kannattavat. Osaltaan tämä selittyy sillä, että suojelulakia vastustavat edustajat käyttivät keskustelussa enemmän puheenvuoroja. Lisäksi lakiesitystä vastustavien edustajien puheenvuorot olivat keskimäärin pidempiä kuin esitystä kannattavien edustajien puheenvuorot. Näin ollen pitkissä puheenvuoroissa oli helpompi käyttää erilaisia keinoja argumenttien tehostamiseksi. Lakiesitystä vastustavilla edustajilla oli myös kovempi tarve tehdä argumentistaan vakuuttavampi kuin esitystä kannattavilla edustajilla, koska esitystä kannattavilla oli hallussaan eduskunnan selvä enemmistö. Vakuuttavilla argumenteilla tasavallan suojelulakiesitystä vastustavat edustajat pyrkivät kenties kasvattamaan ja vakuuttamaan esitystä kannattavien puolueiden epävarmoja edustajia.

Tasavallan suojelulakia vastustavat edustajat käyttivät tasaisesti kaikkia strategioita. Eniten suojelulakia vastustavat kansanedustajat turvautuivat itse todettuun vetoavaan strategiaan (26), toiseksi vaihtoehdottomuusstrategiaan (25), sosiaalisiin normeihin tukeutuvaan strategiaan (21), asiantuntijuusstrategiaan (21) ja kvantifioivaan strategiaan (20). Analyysini mukaan esitystä vastustavista kansanedustajista 20 edustajaa turvautui faktuaalistamisstrategioiden käyttöön suojelulaista käydyin eduskuntakeskustelun aikana. Esitystä kannattavat kansanedustajat ja ministerit turvautuivat faktuaalistamisstrategioiden käyttöön eri tavalla kuin lakia vastustavat. Kannattavat turvautuivat eniten vaihtoehdottomuusstrategiaan (22), kvantifioivaan strategiaan (15), itse todettuun vetoavaan strategiaan (13), sosiaalisiin normeihin tukeutuvaan strategiaan (13) ja asiantuntijuusstrategiaan (8). Lakia kannattavat edustajat turvautuivat huomattavasti vähemmän asiantuntijuusstrategian käyttöön kuin esitystä vastustavat kansanedustajat. Osaltaan näitä eroja selittää se, että esitystä kannattavista ministereistä ja kansanedustajista faktuaalistamisstrategioiden käyttöön keskustelun yhteydessä turvautui yhteensä 17 henkilöä, joista 3 oli ministereitä ja loput 14 kansanedustajia.

Seuraavaksi esittelen, millaisia asiantiloja ja tapahtumia faktuaalistavia strategioita keskustelussa käytettiin. Lisäksi pohdin myös, mitä asiointiloja ja tapahtumia näillä strategioilla faktuaalistetaan. Käsittelen Juhilan faktuaalistamisstrategioita niiden esiintymismäärien mukaisessa järjestyksessä aloittaen määrällisesti suurimmasta strategiasta. Alalukujen sisältö on rakennettu tasavallan suojelulakia puolustavien ja sitä vastustavien puheenvuorojen avulla aivan kuten diskurssianalyysin yhteydessä.

5.1. Vaihtoehdottomuusstrategia

Vaihtoehdottomuuteen vetoavassa strategiassa kuulijoita vakuutetaan siitä, että asiat on mahdollista ja järkevää hoitaa vain yhdellä tavalla. Vaihtoehdottomuuden faktuaalistamista löytyi aineistosta analyysini mukaan määrällisesti eniten, yhteensä 47 puheenvuorosta. Suojelulakia kannattavat edustajat turvautuivat vaihtoehdottomuusstrategiaan 22 kertaa ja lakia vastustavat 25 kertaa. Käsittelen vaihtoehdottomuusstrategian ilmenemistä aineistossa ensiksi suojelulakia kannattavien edustajien osalta ja sitten esitystä vastustavien.

Suojelulakia kannattavat

Hallituspuolueet, joilla oli selvä enemmistö eduskunnassa suhtautuivat tasavallan suojelulakiin parhaana keinona turvata maan turvallisuus niin ulkopoliittisilta kuin sisäpoliittisiltakin vaaroilta. Esimerkki tästä on pääministeri Cajanderin puheenvuoro, jossa hän esitteli hallituksen esityksen tasavallan suojelulaiksi. Puheessaan Cajander näkee suojelulain tarjoavan maalle keinon puolustautua uhkaavia vaaroja vastaan ja tätä kautta turvata Suomen puolueettomuus:

"Mitä enemmän yleinen maailman tilanne on kiristynyt ja mitä selvemmäksi on tullut kansainliiton avuttomuus olla rauhan takeena sekä mitä ilmeisemmäksi on käynyt se tosiasia, että jokaisen kansan on turvaututtava pääasiassa omaan itseensä, sitä tehokkaammin hallitus on katsonut velvollisuudekseen turvata maamme puolueettomuutta sekä sitä varten vahvistaa sen puolustuskuntoisuutta kaikkia yllätyksiä vastaan. [--] Toiselta puolelta sekä tällaiset ulkopoliittisen aseman välittömästi aiheuttamat että muutkin vakavammat epäjärjestysilmiöt voivat aikana, jolloin ulkopoliittinen tilanne on tulenarka, aiheuttaa sekä pahoja rajahäiriöitä, että näiden johdosta ja muutenkin johtaa meidät muihinkin kansainvälisiin selkkauksiin, ellei hallituksella ole riittäviä valtuuksia niiden taltuttamiseksi. [--] Nykyinen hallitus ei ole tämänkaltaisten poikkeuslakien harrastaja, mutta ellei hallitus tällaisena aikana kaiken varalta eduskunnalta pyytäisi valtuuksia välttämättömiin toimenpiteisiin mahdollisen ulkonaisen vaaran varalta tai valtakunnan muiden elinetsujen turvaamiseksi, ei hallitus olisi tehtäviensä tasalla." Pääministeri A. K. Cajander (ED) 18.04.1939.

Pääministeri Cajanderin puheessa tasavallan suojelulakia perusteltiin sillä, etteivät säännöllisissä oloissa käytettävät keinot ulkopoliittisen tilanteen nopeasti kehittyessä turvanneet riittäviä valtuuksia ja tarpeeksi nopeata toimintaa. Kun kansanliittokaan ei enää pystynyt rauhaa takaamaan, oli jokaisen maan turvattava itse oma puolueettomuutensa ylläpitämällä ja vahvistamalla puolustuskykyään. Pääministeri korosti puheessaan, ettei hallitus ihannoisi poikkeuslakeja, mutta tässä tilanteessa suojelulaki oli ainoa keino varautua erilaisiin uhkiin. Myös sisäiset epäjärjestykset nähtiin ongelmana, koska ne saattoivat sotkea Suomen ulkopoliittisia suhteita. Muutkin tasavallan suojelulakia kannattaneet edustajat näkivät ulkoisten uhkakuvien lisäksi valtiojärjestystä uhkaavia tekijöitä myös Suomen rajojen sisäpuolella kuten edistyspuolueen kansanedustajan Arvo Inkilän puheenvuorosta käy ilmi:

"Yleinen poliittinen tilanne on maailmassa tällä hetkellä siksi uhkaava, ettei meillä todellakaan ole varaa vaarantaa puolueetonta asemaamme ja itsenäisyyttämme harkitsemattomin esiintymisin ja toimin, olivat nämä sitten ulkopoliittisia tai sisäpoliittisia luonteeltaan. Kun tätä valitettavasti ei näy kaikilla tahoilla ymmärrettävän, täytyy hallitukselle antaa valtuudet tarttua tiukastikin asioihin silloin, kun siihen tuntuu olevan pakko, jotta välttyttäisiin vaikeuksista, jotka saattavat käydä kohtalokkaiksi. [--] Poikkeuslainsäädäntöön ei ole tietysti koskaan hauska ryhtyä. Varsinkaan eivät sitä tee mielellään ne kansanvaltaiset ainekset, joille demokraattiset vapaudet ovat kalliit. Mutta vallinneissa ja yhä vallitsevissa sekavissa oloissa ei sitä ole voitu välttää eikä voida nytkään välttää. Ja oikein ymmärtääkseni tehdään, jos poikkeukset säädetään vain väliaikaisiksi. Täytyyhän näet toivoa sellaisenkin ajan taas koittavan, jolloin saadaan täysin nauttia niitä vapauksia, joita kansanvaltaisissa valtioissa on pidettävä normaalina." Edustaja Arvo Inkilä (ED) 19.04.1939.

"Kun tätä valitettavasti ei näy kaikilla tahoilla ymmärrettävän" kohdassa Arvo Inkilä viittaa todennäköisesti IKL:n ulkopoliittisiin lausuntoihin ja sen fasistivaltioiden ihannointiin, mikä tuotti vuorostaan ongelmia hallitukselle ylläpitää kuvaa Suomen puolueettomuudesta kiristyneessä kansainvälisessä tilanteessa. Inkilän mukaan suojelulain suomat valtuudet olivat välttämättömät poikkeuksellisen tilanteen edessä. Hän korosti hallituspuolueiden arvostavan demokraattisia

vapauksia ja tästä syystä poikkeuslaistakin tehtiin vain väliaikainen. Puheenvuorossa hahmottui kuva siitä, ettei hallitus nähnyt tarpeellisenä poikkeuslain vakinaistamista toisin kuin porvarijohtoinen Kivimäen hallitus oli nähnyt vuonna 1936.

Hallituspuolueista maalaisliitto ja edistyspuolue olivat kannattaneet vuonna 1930 tasavallan suojelulain säätämistä kommunistien toiminnan rajoittamiseksi. Tuolloin SDP ei kannattanut suojelulakia, mutta nyt puolue oli muuttanut mieltänsä lakia kohtaan. SDP:n mielenmuutokseen vaikutti varmasti osittain IKL:n vaatimukset vasemmistopuolueen lakkauttamisesta. Oppositiopuolueet ja muun muassa edistyspuolueen kansanedustaja T. M. Kivimäki kyseenalaistivat hallituspuolue SDP:n äkinäisen myötämielisyyden suojelulakia kohtaan ja tulkitsivat SDP:n tavoitteena olevan IKL:n lakkauttamisen suojelulain nojalla. Tästä syystä SDP joutui puolustelemaan muuttunutta kantaansa suojelulaista käydyn keskustelun yhteydessä useampaan kertaan:

"Varsinkin oli meillä [SDP:llä] aihetta esittää tätä kantaa [vastustaa suojelulakia] ja kansalaisvapauksia silloin, kun oikeiston taholta 9 vuotta takaperin kovin väkevästi rynnättiin niitä vastaan ja tahdottiin eräältä osalta kansaamme ne riistää. Silloin ei siihen ollut minkäänlaista pakkoa, ei ollut myöskään semmoista ulkonaista vaaranalaista tilannetta, mikä tällä hetkellä vallitsee ja joka muuttaa monessa muussakin suhteessa aikaisempia käsityksiä." Valtiovarainministeri Väinö Tanner (SDP) 31.05.1939.

Valtiovarainministeri Tanner nostaa puheessaan esille kommunistilakien säätämisen vuonna 1930, jolloin puolue oli vastustanut suojelulakia. Tanner kuvaa silloisen porvarihallituksen rynnäkkeen kansalaisvapauksien rajoittamiseen tietyiltä maan kansalaisilta, äärivasemmistolaisilta, vaikka tähän ei ollut mitään tarvetta. Tannerin kuvauksesta hahmottuu kuva siitä, miten ulkonainen vaaratilanne ja kiristynyt kansainvälinen ilmapiiri ovat pakottaneet SDP:n ymmärtämään tilanteen vaatimat keinot. Toisin sanoen tasavallan suojelulaki oli ainoa keino puolustautua ja hallituksen oli pakon edessä nämä keinot saatava. Valtiovarainministeri Väinö Tanner turvautui siis vaihtoehdottomuusstrategian käyttöön perustellessaan SDP:n muuttunutta kantaa suojelulakiin.

"Nykyinen tilanne on sellainen, että poikkeuksellisia lakeja on pakko hyväksyä, koska maassa on aineksia, joilla ei näytä olevan kovinkaan suurta kunnioitusta voimassaolevaa valtiojärjestystämme kohtaan. – Facisteja. Tämän vuoksi on valtiiovallan saatava itselleen puolustusmahdollisuudet." Edustaja Jussi Lonkainen (SDP) 17.05.1939.

Vaikka hallitus perusteli suojelulakia ennen kaikkea ulkopoliittisilla syillä, toivat jotkut hallituspuolueiden jäsenet avoimesti ilmi, kehen suojelulakia mahdollisesti voitaisiin käyttää. Tästä esimerkkinä on edellä kuvattu SDP:n Jussi Lonkaisen puheenvuoro, jossa Lonkainen tukeutuu vaihtoehdottomuusstrategiaan sanoessaan maan tarvitsevan taistelukeinoja fasisteja, toisin sanoen isänmaallista kansanpuoluetta vastaan, koska nämä eivät kunnioita valtiojärjestystä. Lonkaisen puheenvuorosta hahmottuu kuva siitä, että ainoa keino todella turvata maan valtiojärjestys on puolustautuminen fasisteja vastaan. Lonkaisen kaltaiset puheenvuorot herättivät suojelulakia vastustavien keskuudessa vielä suurempaa epäluuloa hallituksen todellisia tarkoituksia kohtaan.

Pääministeri Cajander joutuikin useampaan kertaan perustelemaan sekä hallituksen tarvetta suojelulaille että lakiesityksen väljiä sanamuotoja:

"Siihen on uudelleen sanottava, että sellainen kuin sisäpoliittinen tilanne nykyään on, hallitus ei näitä valtuuksia tarvitse eikä aio käyttää. Valtuuksia on pyydetty sen varalle, että ulkopoliittisten suhteiden mahdollisesti jännittyessä syntyy tilanteita, joita säännöllisin keinoin ei voida hallita. Mitä kaikkia tilanteita silloin voi syntyä, sitä ei kukaan saata ennakkoon arvata, ja sen vuoksi valtuuksien täytyy olla melkoisen väljiä. Jos nimittäin niitä tarkoin käydään määrittelemään, niin ne käyttörajoitustensa vuoksi juuri vakavimmissa tilanteissa voivat osoittautua käyttökelvottomiksi." Pääministeri A.K. Cajander (ED) 31.05.1939.

Pääministeri Cajander perusteli vaihtoehdottomuusstrategiaan turvautuen sisäpoliittisten olojen olevan nyt niin rauhalliset, ettei hallitus aio käyttää suojelulain suomia valtuuksia sisäpoliittisen tilanteen vuoksi. Strategian kautta hän korosti tasavallan suojelulain välttämättömyyttä sanoessaan lakiesityksen väljien sanamuotojen takaavan sen, että lain suomiin valtuuksiin voitaisiin turvautua aina tarpeen vaatiessa, hyvinkin erilaisten tilanteiden yhteydessä. Koska kukaan ei voinut tietää, minkälaisia uhkia tulevaisuus toisi tullessaan, olisivat väljät sanamuodot tähän kaikista paras ratkaisu, jolloin jäisi hallituksen ja tasavallan presidentin tehtäväksi ratkaista toimenpiteiden muodosta ja niiden laajuudesta. Keskustelusta hahmottuu kuva epävarmasta poliittisesta tilanteesta, jossa uhkakuvat Euroopassa olivat muuttuneet todeksi ja tämä epävarmuus heijastui myös Suomen tilanteeseen maan tasapainotellessa kahden suurvallan, Venäjän ja Saksan, kanssa.

"Kansainvälinen tilanne ja maamme asema on niin vakava, että tällä hetkellä tarvitaan yhtenäistä kansalaismielialaa tähdellisemmin kuin ehkä koskaan ennen. [--] Kyseessä on laki, jonka avulla kyetään tarpeen tullen välttämään tekoja, tarkoitettuja tai varomattomuudesta aiheutuvia, jotka olisivat koituneet vaaraksi maan olemassaololle." Sisäasiainministeri Urho Kekkonen (ML) 03.10.1939.

Sisäasiainministeri Urho Kekkonen perusteli puheenvuorossaan suojelulain välttämättömyyttä yhtenäisen kansalaismielialan säilyttämisellä, jolloin eriävät ja maan turvallisuutta vahingoittavat mielipiteet pystyttäisiin välttämään. Kekkonen turvautui puheessaan vaihtoehdottomuusstrategiaan, jossa lopputuloksena nähtiin yksi ja ainoa vaihtoehto. Muista mahdollisista tapahtumista tai keinoista ei edes puhuta, koska sitä ei nähdä tarpeellisena. Lisäksi Kekkosen puheenvuoron ajankohdan yhteydessä kansainvälinen tilanne oli entisestään kiristynyt ja Neuvostoliitto oli kutsunut Suomen edustajat keskustelemaan Karjalankannaksen rajasta muutaman päivän päästä. Tässä yhteydessä esiin nousee myös Juhilan *kulttuurisen kontekstin idea*, jolla tarkoitettiin puheenvuoron ymmärtämistä suhteessa kulttuuriin konventioihin. Jotta puheenvuoro aukeaisi kokonaisuudessaan, on tutkijan oltava tietoinen tutkimansa aikakauden tapahtumista, yhteiskunnasta ja oloista. (Juhila 2000, 157.) Jos en tuntisi tutkimaani aikakautta, ymmärtäisin sisäministeri Kekkosen puheenvuoron eri tavalla kuin nyt peilatessani puheen sisältöä aikakauden tapahtumiin.

Suojelulakia vastustavat

Oppositiopuolueet ja tasavallan suojelulakia avoimesti vastustaneet hallituspuolueiden kansanedustajat näkivät lain johtavan väistämättä diktatuurivaltuuksien myöntämiseen hallitukselle, kansalaisoikeuksien polkemiseen ja kommunismin valta-asemaan SDP:n avustuksella. Esimerkkinä tästä ovat IKL:n kansanedustajien Vilho Annalan ja Lauri Simojoen puheenvuoroista:

"On käsittämätöntä, että porvarilliset puolueet eivät näe, mistä nyt on kysymys. Eikö todellakaan ymmärretä, että tämän lain avulla, jos tästä laki saadaan, tullaan maahan pystyttämään diktatuuri. Tästä on nyt kysymys. [--] Ja jos sosialistit pääsevät enemmistöksi eduskuntaan, niin he eivät ole käyttämättä valtaansa. Sitä varten heille ollaankin nyt juuri tekemässä porvarillisten puolueitten toimesta valmiiksi diktatuurilaki. Se [SDP] saa ottaa kaiken vallan ja hallita." Edustaja Vilho Annala (IKL) 18.04.1939.

"Kaikesta tästä huolimatta voitaisiin mielestäni tämä laki hyväksyä, ellei se olisi hallituksen käytettävissä, jonka jäsenissä on määrätynlaisia diktatuuri-ihanteita palvovia yksilöitä. Nykyisen kansanrintamahallituksen käsissä tämä laki varmaan aiheuttaisi onnettomuutta isänmaalle." Edustaja Lauri Simojoki (IKL) 18.04.1939.

IKL:n Vilho Annala syytti puheenvuorossaan hallituksen porvaripuolueita, edistyspuoluetta ja maalaisliittoa, diktatuurivaltuuksien antamisesta vasemmiston käsiin. Lauri Simojoki väitti myös joidenkin hallitusten jäsenien palvovan diktatuuria. Ennen kaikkea Simojoki turvautui vaihtoehdottomuusstrategiaan käyttöön sanoessaan kansanrintamahallituksen aiheuttavan tasavallan suojelulain kautta onnettomuutta Suomelle. Molemmat IKL:n kansanedustajat turvautuivat puheenvuoroissaan vaihtoehdottomuusstrategian käyttöön, jossa lopputulokseksi nähtiin vain yksi vaihtoehto. Ainoa keino tämän tulevaisuuden torjumiseksi oli IKL:n mielestä suojelulain torjuminen ja tätä kautta SDP:n vallan kasvamisen pysäyttäminen. Puheenvuoroista kuvastuu IKL:n halveksunta sekä SDP:tä kohtaan että istuvaa Cajanderin hallitusta vastaan.

"Jos laki siis saa sellaisen epämääräisen muodon, joka tekee mahdolliseksi mielivaltaisen tulkinnan, tulee kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä kolmannessa käsittelyssä äänestämään sekä lakiehdotuksen kiireelliseksi julistamista että lain hyväksymistä vastaan. Tämä kokoomuspuolueen kanta ei tiedä minkäänlaista mielipiteen muutosta, koska kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä on valmis tälläkin kertaa hyväksymään samanlaisen lakiehdotuksen, jonka hyväksymistä se vuonna 1936 kannatti." Edustaja Edwin Linkomies (KOK) 31.05.1939.

Edwin Linkomiehen puheenvuorosta käy ilmi, että kokoomus käytti vaihtoehdottomuusstrategiaa lievemmin kuin muut tasavallan suojelulakia vastustavat puolueet tai edustajat. Kokoomus katsoi, ettei puolue voisi äänestää näin epämääräisen ja väljän lain puolesta, mutta jos hallitus lähtisi ajamaan vuoden 1936 versiota suojelulaista, puolueen kanta muuttuisi. Muutoin puolue äänestäisi lakiehdotuksen kiireellisyyttä ja lain hyväksymistä vastaan. Kokoomus esitti hallitukselle mahdollisuuden myös toisenlaiseen vaihtoehtoon, jolla hallitus saisi myös kokoomuksen kannatuksen suojelulaille. Suuren paikkaenemmistönsä ansiosta hallitus ei kuitenkaan ollut riippuvainen kokoomuksen ehdotuksesta.

"Lakiehdotus, jos se tulee laiksi, tietäkin liberaalisen katsantokannan täydellistä loppua hallitustoiminnassa [--] Lakiehdotus tässä suhteessa on niin väljä ja epämääräinen, että kansalaisvapaudet silloinkin, kun elämä kulkee tavallista menoansa, ovat riippuvaisia hallituksen vapaasta harkinnasta." Edustaja T. M. Kivimäki (ED) 31.05.1939.

Lain monitulkintaiset sanamuodot mietityttivät opposition lisäksi myös hallituspuolue edistyspuolueen kansanedustajaa T. M. Kivimäkeä, joka avoimesti vastusti hallituksen suojelulakiesitystä. Kivimäki käytti vaihtoehdottomuusstrategiaa sanoessaan suojelulain esitetyssä muodossa merkittävän liberaalisen katsantokannan loppua ja kansalaisvapauksien riippuvuutta hallituksen toiminnasta. Kivimäki näki suojelulain hyväksymisen tuottavan vain yhden mahdollisen tulevaisuuden maan hallinnolle ja kansan elämälle. Kivimäen näkemyksiin saattoi vaikuttaa myös se seikka, että hän oli pääministerinä ajanut vuonna 1936 tasavallan suojelulakia pysyväksi laiksi, mutta hänen yrityksensä oli tällöin torjuttu. Ja nyt edistyspuolueen ollessa hallituksessa, oli Kivimäki jätetty puolueen rivikansanedustajaksi ministerikokemuksestaan huolimatta.

"[--] aidosti ulkopoliittinen tosiseikka aiheuttaa suojelulain soveltamisen, sen sijaan aidosti sisäpoliittinen ei."
Edustaja Ernst von Born (RKP) 19.04.1939.

RKP:n kannan hallituksen esittelemää tasavallan suojelulakia kohtaan toi esille puolueen kansanedustaja Ernst von Born, joka oli toiminut 1930-luvun alussa sisäasiainministerinä Mäntsälän kapinan aikaan. RKP katsoi ainoastaan ulkopoliittisten seikkojen oikeuttavan suojelulain soveltamisen. Vaihtoehdottomuusstrategiaan turvautumalla edustaja von Born erotti puheenvuorollaan varsin tiukasti sisä- ja ulkopoliittikan toisistaan, eikä tässä jaossa ollut hänen mukaansa mitään neuvoteltavaa tai niin sanottua harmaata aluetta.

"Aika on totisesti vakava. Samaan aikaan kuin meidän nuori väkemme varustelee itsensä matkaa varten Karjalan kannakselle linnoitustöihin, eduskunta täällä niin sanoakseni rintaman takana käsittelee ennenkuulumatonta tasavallan muka suojelulakia, joka toteutettuna särkee sisäisen rintaman maassamme." Edustaja Kaarlo Salovaara (IKL) 31.05.1939.

Oppositio, ennen kaikkea IKL, näki suojelulain rikkovan rajoituksillaan kansalaisten yhtenäisyyttä kuten yläpuolella olevasta puheenvuorosta käy ilmi. Tässä yhteydessä IKL:n edustaja Kaarlo Salovaara turvautui vaihtoehdottomuusstrategian käyttöön. IKL korosti maanpuolustuksen tukemisen tärkeyttä viittaamalla Karjalan kannaksella aloitettuihin linnoitustöihin. Edustaja Salovaaran mielestä suojelulain ajaminen ei tätä tavoitetta tukenut.

5.2. Itse todettuun vetoava strategia

Itse todettuun vetoavassa strategiassa keskeistä on vakuuttaminen henkilökohtaisen havainnoinnin ja kokemuksen kautta, jota ulkopuolisen kuulijan on mahdotonta kyseenalaistaa. Mitä pidemmältä ajalta asiat on havaittu tai koettu, sitä vakuuttavamman tiedosta on tällöin kyse. Juhila määritteli minämuotoisen puheen toimivan usein faktuaalistamisen tehosteena. Tulkinnassani laajensin itse todettuun vetoavaan strategiaan kuuluvaksi myös me-muotoisen puheen, jota edustajat usein käyttivät puheenvuorojensa tehostamiseksi minämuotoisen puheen tilalla tai sen lisäksi. Aineistossa

itse todettuun vetoavaa strategiaa esiintyi yhteensä 39 kertaa. Lakia vastustavat turvautuivat itse todettuun vetoavaan strategiaan 26 kertaa ja lakia kannattavat 13 kertaa.

Suojelulakia kannattavat

Tasavallan suojelulakia kannattaneet hallituspuolueet turvautuivat itse todettuun vetoavaan strategiaan usein kuvaamalla tiettyssä ajassa ja paikassa tapahtuneita asiantiloja ja tapahtumia, jotka olivat itse kuulleet ja nähneet.

"Minä omalta kohdaltani olenkin aina esiintynyt poikkeuslainsäädäntöä vastaan, milloin sellainen ei ole osoittautunut välttämättömäksi ja milloin poikkeuslainsäädäntö on pyrkinyt normaalisisä oloissa tapahtuvaa kansalaistoimintaa rajoittamaan. [-] Mutta aika on muuttunut. Maailman tilanne on sen laatuinen, etteivät normaaliset suojoatomenpiteet tunnu riittävilä eivätkä lakipykälätkään riitä eräänlaista tuholaistoimintaa ehkäisemään, toimintaa, joka nykyisen tilanteen vallitessa voisi merkitä tasavallallemme mitä vakavinta uhkaa. Ja tämä saattaa meidätkin, jotka olemme suhtautuneet epäillen ja kielteisesti poikkeuslainsäädäntöön, tasavallan turvallisuuden nimessä ja nykyisen tilanteen antamien opetusten nojalla tunnustamaan, että poikkeuksellisia lakeja tarvitaan ja erikoisvaltuuksia on hallitukselle myönnettävä, koska voimassa olevat lakipykälät eivät näytä riittävän ehkäisemään toimintaa, joka on vaaraksi tasavallan turvallisuudelle." Edustaja Jussi Lonkainen (SD) 17.5.1939.

SDP:n edustaja Lonkainen tukeutuu itse todettuun vetoavaan strategiaan kertoessaan aina vastustaneensa poikkeuslainsäädäntöä sen ollessa tarpeeton, mutta nyt olosuhteiden muuttuessa ja tajutessaan tilanteen edellyttämät toimet, on hän hylännyt aikaisemman suhtautumisensa isänmaan turvallisuuden vuoksi. Vetoaminen "tasavallan turvallisuuden nimessä" tukee vaihtoehtotonta kausaalista rakennetta, jolloin seurauksesta tulee syy ja sen seurauksesta samoin. Tällöin muodostuu ketjumaisia narratiiveja, jotka etenevät kohti tiettyä päätepistettä. (Juhila 2000, 166.) Lonkaisen puheenvuorossa ketju muodostuu seuraavanlaiseksi: normaalit suojoatomenpiteet ja lait eivät ole onnistuneet turvaamaan tasavallan turvallisuutta uhkaavaa toimintaa vastaan. Tasavallan turvallisuuden ollessa uhattuna on edustaja Lonkainen, joka on aina ennen vastustanut poikkeuslakeja, pakotettu hyväksymään ja myöntämään hallitukselle tasavallan suojelulain kautta laajat valtaoikeudet, vaikka ne rajoittavatkin kansalaisten perustuslaillisia oikeuksia. Tämä on ainoa keino turvata Suomen tasavallan turvallisuus.

"IKL:n toiminta on ollut sellaista, että järkevimmät heidän omasta keskuudestaan sitä monesti häpeävät ja meille marxilaisillekin valittavat. Olen usean IKL:n kannattajan kuullut paheksuvan omiensa erinäisiä otteita ja mielelläni tahtoisin uskoa, että tällaisia aineksia olisi IKL:ssä enemmänkin. Mutta näin on tapahtunut vain yksityiskeskusteluissa." Edustaja Väinö Kivisalo (SDP) 31.5.1939.

SDP:n Kivisalo vetoaa puheessaan myös itse todettuun vetoavaan strategiaan kertoessaan useammankin IKL:n kannattajan häpeävän puolueensa toimintaa. Kivisalon vakuuttavuutta vahvistaa, että hän on itse kuullut nämä kommentit ja vielä useammalta puolueen kannattajalta. Juhila (2000, 160) toteaaakin, että ihmisiltä itseltään kuullut näkemykset ovat toisinaan keskeisessä asemassa itse todettuun vetoavassa strategiassa. Puheessa kyseenalaistetaan IKL:n toimintaa, kun Kivisalo toteaa puolueen toimintaa arvostelleiden esiintyneen vain yksityisellä puolella eikä

julkisuudessa, poliittisella areenalla, jolloin näillä eriävillä mielipiteillä olisi kenties enemmän vaikutusta IKL:n toimintaan. Puheenvuorosta piirtyy kuva, ettei IKL:ssä suvaita eriäviä mielipiteitä.

"Tällöin minä tietysti lähdän siitä edellytyksestä, että luotan hallituksen sekä hallituksen tahtoon että kykyyn käytellä näitä valtuuksia yksinomaan valtakunnan ja kansan parasta tarkoittaen." Edustaja Artturi Leinonen (ML) 17.05.1939.

"Minulla on kuitenkin hallituksen toimenpiteestä sellainen käsitys, että esitys on annettu vakaassa mielessä ja se todella tarpeen vaatimana nykyisenä rauhattomana aikana. Toivon siis viimeiseen saakka, että laki tulisi hyväksytyksi." Edustaja Jussi Annala (ML) 31.05.1939.

"Viime keväänä, kun oli pitkä keskustelu, minä kuuntelin kyllä tarkoin kaikkia lausuntoja ja minun täytyy tunnustaa, että silloin minä jonkun verran epäilin onko tällainen laki välttämätön meille. Mutta tällä kertaa minä en epäile. [--] Kun minä tällä hetkellä tilanteen näen tällaisena, niin minä tulen äänestämään tämän lakiehdotuksen puolesta samoin kuin koko maalaisliiton eduskuntaryhmä." Edustaja Kalle Lohi (ML) 03.10.1939.

Useampi maalaisliiton edustaja tukeutui itse todettuun vetoavaan strategiaan perustellessaan hallituksen kykyä soveltaa suojelulain suomia valtuuksia käytännössä. He myös näkivät suojelulain tarpeellisena ja hyväksyttynä toimenpiteenä rauhattomana aikana. Maalaisliiton kansanedustajilla oli puheenvuoroista päätellen vahva luottamus puolueensa vastuunkantoon punamultahallituksessa.

Suojelulakia vastustavat

Myös tasavallan suojelulakia vastustavat edustajat turvautuivat itse todettuun vetoavaan strategiaan kuvaamalla tapahtuneita asiantiloja ja tapahtumia, jotka olivat kuulleet tai nähneet. Heidän asiasisältönsä oli kuitenkin varsin erilainen kuin lakiesitystä kannattaneiden puheenvuorot. Suojelulain vastustajat keskittyivät puheenvuoroissaan ennen kaikkea osoittamaan hallituksen kyseenalaisten toiminnan suojelulain valmistelun yhteydessä.

"Minä pyydän herra ministerille [sisäasiainministeri Urho Kekkoselle] vain sanoa, että minä tosiaankin olin siihen aikaan vilpittömästi sellaisessa uskossa, että maan hallitukset harrastavat taikka ainakin se hallitus harrasti yksinomaan valtakunnan parasta ilman mitään sivutarkoituksia, ja minä olin tietysti valmis antamaan valtuuksia, kun sellainen hallitus pyysi. Nyt minun täytyy sanoa, että se aika on jo hyvin kaukana takanapäin - niin, valitettavasti niin on." Edustaja Hilja Riipinen (IKL) 17.5.1939.

Hilja Riipinen käyttää puheenvuorossaan hyväkseen itse todettuun vetoavaa strategiaa. Hän huomauttaa sisäasiainministeri Kekkoselle kannattaneensa aikaisemmin, vuoden 1936 yhteydessä, tasavallan suojelulakia, koska hän oli todennut sen aikaisen hallituksen toimivan laillisesti ja rehellisesti tuoden selvästi ilmi, mihin lakia tarvittiin. Sen sijaan Riipinen ei kokenut Cajanderin hallituksen toimivan yhtä rehellisesti, jolloin Riipisen oli muutettava kantaansa tasavallan suojelulakiesitystä kohtaan. Riipisen vakuuttavuutta lisää vetoaminen lähes vuosikymmen aikaisemmin istuneen hallituksen toimintaan. Tätä kautta Riipinen asettaa vastakkain silloisen hallituksen ja istuvan Cajanderin hallituksen toimet, jolloin kuulija on lähes pakotettu pohtimaan istuvan hallituksen toimia. Samalla Riipisen puheeseen kytkeytyy osittain myös kvantifioiva strategia, joka toimii tässä puheenvuorossa itse todettuun vetoavan strategian alastrategiana.

"Minulle näytettiin se luonnos, joka oli lakiehdotuksen pohjana. Huomautin heti, että sananvapauden rajoittaminen kiihotustoiminnan varjolla oli arveluttavaa ja ehdotin, että kiihotustoiminnan sijasta puhuttaisiin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden järkyttämisestä siinä laajuudessa, että se olisi vaarana valtakunnan elineduille, joita sanoja ei luonnoksessa ollut. Suuri oli sen vuoksi hämmästykseni, kun näin, että nämä asiat oli liitetty kiihotustoiminnan estämistä koskevaan oikeussääntöön ja siis huomattavasti laajennettu hallitukselle ehdotettuja valtuuksia sen sijaan, että minun huomautukseni oli tarkoittanut niiden supistamista." Edustaja T. M. Kivimäki (ED) 31.5.1939.

Edistyspuolueen T. M. Kivimäki korostaa omassa puheessaan läsnäoloaan jo lain luonnosvaiheen yhteydessä. Jo tuolloin Kivimäki koki lain sanamuodon arveluttavaksi ja ajoi sen korjausta. Kivimäen rajausehdotusta käytettiin sen sijaan lakiesityksen lisäyksenä, jonka seurauksena hallitukselle ajettavia oikeuksia laajennettiin entisestään. Kivimäen henkilökohtaista kertomusta on vaikea kyseenalaistaa, koska kertomuksensa pohjalta Kivimäki on ollut sekä aktiivinen osallistuja että läsnäolija. Kivimäen puheenvuoro kuvailee hallituksen toimia häikäilemättöminä ja valtaoikeuksien tavoittelijana hinnalla millä hyvänsä.

"Hetä kun asia tuli viime keväänä ryhmässä esille, ilmoitin pöytäkirjaan oman kantani, jossa lausuin, että olen valmis hyväksymään esitetystä laista ainoastaan sen osan, joka koskee ulkopoliittista kontrollia ja esiintymistapojen säännöstelyä sanotussa suhteessa. Mutta kaikki se, mikä koskee Suomen kansan perustuslaillisia vapauksia ja kansalaisten vapaata sisäpoliittista toimintaa, se saisi mielestäni jäädä koskematta ainakin siihen saakka, kunnes painavat tosiasiat pakottaisivat eduskunnan ryhtymään toimenpiteisiin hallitusvallan tukemiseksi määrättyssä tarkoituksessa. Olen muutenkin kuullut, että hallituksen alkuperäinen lakiluonnos sisälsi vielä paljon pitemmälle meneviä suunnitelmia kansalaisten vapauksien rajoittamiseksi, mistä ajatuksesta kuitenkin viime hetkessä on luovuttu, kai hallituksen ulkopuolelta tulleen painostuksen takia." Edustaja Reinhold Svento (SDP) 03.10.1939.

Kivimäen tavoin myös SDP:n Reinhold Svento vastusti oman puolueensa kantaa tasavallan suojelulaista ja näin ollen hän vastusti lakiesitystä. Puheenvuorossaan Svento tuo ilmi kirjanneensa ryhmänsä pöytäkirjaan eriävän kantansa ja hyväksyvänsä lakiesityksestä ainoastaan ulkopoliittisen kontrollin. Svento oli myös kuullut hallituksen alkuperäisen lakiluonnoksen sisältäneen pitemmälle meneviä suunnitelmia kansalaisvapauksien rajoittamiseksi, mutta näistä aikeista oli luovuttu. Kivimäen tavoin myös Svento on sekä aktiivinen osallistuja että läsnäolija, koska hän ottanut itse osaa keskusteluun että kuullut muiden edustajien mielteitä. Vakuuttavuutta lisää Sventon kuulleen hallituksen alkuperäisestä lakiluonnoksen sisällöstä, mitä varmasti kovin moni kansanedustaja ei ollut nähnyt.

"Hän [pääministeri] selitti, että tämän lakiesityksen ovat aiheuttaneen yksinomaan ulkopoliittiset syyt. Mutta tämän tiedon kanssa ovat ristiriidassa ne tiedot, joita hallituksen taholta on tullut eri yhteyksissä julkisuuteen. Erikoisesti ministerien Kekkosen ja Tannerin suulla on julistettu, että tässä maassa tarvitaan keinot n.s. fascistisen toiminnan lopettamiseksi, toisin sanoen: IKL:n lopettamiseksi. Lisäksi tiedetään, että tätä lakiesitystä ei ole suinkaan valmistellut ulkoasiainministeriö, vaan sisäministeriö. Vai onko niin, että sisäministeri hoitaa ulkopoliittikanikin tässä maassa? Minä en pääse siitä käsityksestä, että kysymys on nimenomaan sellaisesta poikkeuslaista, jolla tahdotaan päästä poliittiseen vastustajaan käsiksi väkivaltaisain keinoin. [--] Herra pääministeri täällä huomautti, että hallitus ei ole poikkeuksellista toimintaa harrastanut. Me tiedämme kuitenkin omasta kokemuksestamme, että asianlaita ei ole näin ollut." Edustaja Vilho Annala (IKL) 18.4.1939.

"Minulla ei ole tämän lain suhteen oikeastaan mitään pelkäämistä isänmaallisen kansanliikkeeseen nähden. Mitä enemmän tätä lakia tutkin, sitä enemmän olen vakuutettu siitä, että isänmaallisen kansanliikkeen kimppeun voidaan tämän lain nojalla päästä ainoastaan väkivaltaisen ja väärän ajattelun kautta. Jos lakia noudatetaan edes

siinä mielessä ja sen sanan mukaan, mikä sillä nyt on, niin isänmaallinen kansanliike kyllä kulkee turvattuna tältä lailta, siitä olevan aivan vakuutettu." Edustaja Kaarlo Kares (IKL) 03.10.1939.

IKL:n edustaja Kares käyttää puheessaan induktoivaa logiikkaa vakuuttaessaan, että tasavallan suojelulakia ei voi käyttää IKL:ää vastaan kuin ainoastaan soveltamalla lakia väärin. Kares nostaa IKL:n konkreettiseksi esimerkiksi lain soveltamisen rajoista. Induktoivassa logiikassa on kyse juuri konkreettisista esimerkeistä, jotka todentavat yleisiä asiantiloja ja tapahtumia. Samaa taktiikkaa käytti myös Vilho Annala kertoessaan esimerkit sekä hallituksen ministerien sanomisista että lakiesityksestä valmisteleavasta ministeriöstä. Hallitus avoimesti selitti tarvitsevansa tasavallan suojelulain tuomia valtuuksia ulkopoliittisista syistä, mutta Annalan esimerkit kyseenalaistavat tämän. Induktoivaa logiikkaa käytetään usein itse todettuun vetoamisen yhteydessä.

"Edustajaa, joka ei viime valtiopäivillä osallistunut käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen ratkaisuun, on ollut velvollinen perehtymään siihen eduskuntakeskusteluun, jonka tuloksena oli lakiehdotuksen jättäminen lepäämään yli vaalien. Olen eduskunnassa pöytäkirjoista tutustunut noihin laajoihin keskusteluihin ja havainnut, miten ristiriitaiseksi ja hajoittavaksi tasavallan suojelulakin käsittely edellisessä eduskunnassa muodostui. Arvostelut, joita viime eduskunnassa lausuttiin tasavallan suojelulain sekä sisällyksestä että muodosta, ovat osaksi aivan musertavia. Olen vakuutettu siitä, että tämä arvostelu on historiassa oleva myöskin lopullinen." Edustaja Paavo Virkkunen (KOK) 03.10.1939.

Edustaja Paavo Virkkunen perustelee mielipidettään tasavallan suojelulaista itse todettuun vetoavaan strategiaan turvautuen. Vaikka Virkkunen ei ollut keväällä 1939 kansanedustajana ja tätä kautta kuulemassa suojelulaista käytyä keskustelua, on hän tietoinen keskustelun ristiriitaisuudesta tutkittuaan henkilökohtaisesti kevään istuntopöytäkirjat. Virkkusen vakuuttavuutta lisää se, että hän on ulkopuolisen silmin pystynyt tarkastelemaan suojelulaista käytyä keskustelua tarkemmin ja objektiivisemmin kuin paikalla olleet kansanedustajat. Tätä kautta Virkkunen oikeuttaa suojelulain arvostelua oikeaksi näkökulmaksi.

5.3. Kvantifioiva strategia

Kvantifioivassa strategiassa faktuaalistaminen perustuu asiantilojen ja tapahtumien kvantifiointiin. Tiedon totuusarvoa nostetaan lukujen, määrien, osuuksien ja suhteita kuvaavien sanallisten ilmaisujen avulla. Kvantifioivaa strategiaa käytettiin aineistossa yhteensä 35 kertaa. Suojelulakia vastustavat edustajat turvautuivat strategiaan 20 kertaa kun taas lakia kannattavat turvautuivat strategiaan 15 kertaa. Kvantifioivaa strategiaa käytettiin aineiston puheenvuoroissa sekä numeerisen tiedon esittämisen avulla että sanallisesti määriä, osuuksia ja suhteita kuvaavina ilmauksina. Erityisesti keskustelussa esiintyneitä kvantifioinnin kohteita olivat puolueiden kannattajien ja puolueen koon lukumäärällinen kuvaaminen, suojelulain valmistelua ja sen pitkäaikaista käyttöä kuvastavat ilmaukset ja eri tavoin määrittävät kvantifioinnit.

Suojelulakia kannattavat

Tasavallan suojelulakia kannattavat ministerit ja hallituspuolueiden kansanedustajat turvautuivat puheenvuoroissaan kvantifioivaan strategiaan eri tavoilla. Toiset käyttivät määrällisiä ilmauksia, toiset numeerisia ilmauksia ja jotkut turvautuivat taas molempien ilmauksien käyttöön. Se, mitä näillä kvantifioivilla ilmauksilla pyrittiin faktuaalistamaan, vaihteli myös paljon. Tähän vaikutti henkilön puoluetusta, hänen ideologiansa ja henkilökohtaiset näkemyksensä. Jotkut suojelulakia kannattaneista edustajista keskittyivät esimerkiksi puhumaan fasistien nujertamisesta ja toiset taas näkivät IKL:n toiminnassa kehitystä kohti parempaa. Pääministeri Cajanderin puheenvuoro on taas esimerkki sovittelevasta puheenvuorosta, jossa keskityttiin analysoimaan kotimaan tilanteen sijaan ulkopoliittista tilannetta:

"Jos kansainliiton merkitys maailman rauhan takeena ennestäänkin oli heikko, on sen voimattomuus viime vuosina tullut yhä ilmeisemmäksi. Viimeisten viikkojen tapahtumien aikana ei monikaan liene edes muistanut kansainliiton olemassaoloa. Varsin suurta merkitystä ei enää tunnu olevan kansainvälisillä sopimuksilla."
Pääministeri A. K. Cajander (ED) 18.04.1939.

Pääministeri Cajander turvautui kvantifioivaan strategiaan esitellessään tasavallan suojelulakiesitystä eduskunnassa huhtikuun puolivälissä 1939. Cajander käyttää numeeristen esitysten sijasta määrällisiä ilmauksia, kuten "viimeisten viikkojen", "ei monikaan" ja "varsin suurta merkitystä". Puheessaan pääministeri arvioi sekä kansainliiton että kansainvälisten sopimusten merkitysten heikentyneen viime viikkojen tapahtumien myötä. Todennäköisesti Cajander viittaa puheessaan Saksan välinpitämättömyyteen kansainvälisiä sopimuksia kohtaan, sillä Hitler oli alta kuukausi takaperin liittänyt sekä Itävallan että Tšekkoslovakian osaksi kolmatta valtakuntaa. Vuonna 1938 solmitussa Münchenin sopimuksessa Saksa ja länsivallat olivat sopineet Tšekkoslovakian saksalaisenemmistöisen sudeettialueiden liittämistä Saksan valtioon. Tämän sopimuksen lisäksi Saksan toiminta rikkoi useita muitakin kansainvälisiä sopimuksia. Näin ollen myöskään Suomen ei kannattaisi tuudittautua kansainvälisten sopimusten varaan, vaan maan tulisi varmistaa itsenäisyytensä suojelulain pikaisella käyttöön otolla.

Pääministerin Cajanderin edellä kuvattu puheenvuoro on hyvä esimerkki Kirsi Juhilan lausekontekstista, jolla tarkoitettiin sitä, että sanoja ja lauseita tarkastellaan suhteessa kokonaisuuteen, jonka osiksi ne rakentuvat. Vaikka tietyillä kielellisen ilmaisun muodoilla onkin merkitystä faktuaalisen vaikutelman aikaansaamisessa, ei pelkästään yksittäisiä sanoja tai lauseita analysoimalla pääse käsiksi siihen, mitä asiantiloja ja tapahtumia strategioilla faktuaalistetaan. (Juhila 2000, 154–155.) Esimerkiksi kvantifioivassa strategiassa yksittäiset sanat ovat merkittävässä roolissa strategian tunnistamisessa, mutta niitä pitää tarkastella suhteessa koko puheenvuoroon, jotta tutkija voisi ymmärtää, mitä puhuja pyrkii puheellaan faktuaalistamaan. Pääministeri Cajanderin puheenvuorossa pelkkien määrällisten ilmauksien poimiminen ei siis yksin riitä.

"Näyttää olevan niin, että kun innostuu, niin unohtuu aika paljon m.m. ed. Kares täällä äskeisessä lausunnossaan innostui niin kovasti, että hän lausui, että tämä laki tulee yksinkertaisella enemmistöllä jälkeen vaalien voimaan ja että jos sosiaalidemokraatit saisivat vaaleissa enemmistön, niin me keskustalaiset joutuisimme silloin heidän diktatuuriinsa. Mikäli minä muistan, niin valtiopäiväjärjestys määrää, että tämä vaatii vielä jälkeen vaalienkin 2/3 äänten enemmistön tullaksensa voimaan." Edustaja Kalle Kirra (ML) 31.05.1939.

Kvantifioiva strategia ilmenee maalaisliiton kansanedustajan Kalle Kirran puheenvuorossa sekä numeerisilla että määrällisillä ilmauksilla, esimerkiksi "2/3" ja " yksinkertaisella enemmistöllä". Puheessaan Kirra viittaa IKL:n edustaja Kaarlo Kareksen puheenvuoroon, jossa Kares syytti hallituksen porvaripuolueita, erityisesti maalaisliittoa, diktatuurivaltuuksien antamisesta SDP:lle suojelulain kautta. Kirra korjaa Kareksen puheenvuoroa huomauttamalla lainsäädännön vaatimuksista koskien suojelulain voimaan tuloa. Laiksi tullakseen tasavallan suojelulakiesitys vaati tulevien vaalien jälkeen 2/3 enemmistön tullakseen voimaan eikä yksinkertaista enemmistöä niin kuin IKL:n Kares oli väittänyt. Kirra osoitti puheenvuorollaan IKL:n liioittelevan uhkakuvaa SDP:n valta-aseman kasvusta tulevien eduskuntavaalien jälkeen. Lisäksi puheesta välittyy kuva lainsäädäntömenettelyn ja parlamentarismien kunnioituksesta hallituspuolueiden osalta.

Maalaisliiton Kalle Kirran vastauspuheenvuoro IKL:n Kaarlo Karekselle korostaa Juhilan vuorovaikutuskontekstia, joka syntyy silloin kun puheenvuorojen esittäjiä on useampia. Se muodostuu kilpailutilanteista että yhteisymmärryksen tilanteista, jotka vuorottelevat keskustelun kuluessa. Lisäksi tämän kontekstin rakentumiseen vaikutti keskustelijan positio. (Juhila 2000, 156.) Kalle Kirran puheenvuoro edusti kilpailutilannetta suhteessa Kaarlo Kareksen puheenvuoroon. Tähän vaikutti henkilöiden erilainen puoluetausta, ideologia ja heidän erilaiset positionsa. Kirran edustaessa hallitusta ja kannattaessa suojelulakia oli hänen pakko hyökätä IKL:n Kareksen puheenvuoroa vastaan, koska Kares edusti oppositiopuoluetta ja vastusti suojelulakia.

"Vajaan vuosikymmenen sisällä on eduskunnalla käsiteltävänä jo kolmas hallituksen esitys tasavallan suojelulaksi. Kun hallitus näin lyhyen ajanjakson kuluessa on katsonut välttämättömäksi antaa toistamiseen esityksiä, jotka tarkoittavat tasavallan suojelemista, niin osoittaa se, että meidän yhteiskunnassamme on olemassa voimassaolevalle yhteiskuntajärjestykselle vihamielisiä voimia, joiden kurissapitämiseksi täytyy tällaisia poikkeuslakeja säätää. Näitä voimassaolevalle yhteiskuntajärjestykselle vihamielisiä voimia ovat nykyaikaisen yhteiskunnan sairausilmiöt: kommunismi ja fascismi." Edustaja Kalle Kämäräinen (ML) 05.06.1939.

Maalaisliiton edustaja Kalle Kämäräinen turvautuu kvantifioivaan strategiaan kuvatessaan "vajaan vuosikymmenen" aikana eduskunnalla olleen käsiteltävänä "jo kolmas hallituksen esitys tasavallan suojelulaksi". Kämäräinen tulkitsee puheessaan näin lyhyellä aikavälillä poikkeuslakeihin turvautumisen olevan merkki yhteiskuntajärjestyksen vihollisten olemassaolosta. Vihollisiksi Kämäräinen tulkitsee puheessaan sekä kommunistit että fasistit. Kämäräisen viholliskuvat selittyvät suurelta osin maalaisliiton kantaan, sillä puolue ei hyväksynyt vasemmisto- eikä oikeistoradikalismia.

"Vuonna 1935, jolloin viimeksi oli tätä ennen käsiteltävänä esitys tasavallan suojelulaksi, oli perustuslakivaliokunnan mietintöön silloinkin liitettyjen eri vastalauseiden alla yhteensä 12 valiokunnan jäsenen nimet. Nyt käsiteltävänä olevan perustuslakivaliokunnan samaa asiaa koskevaan mietintöön liittyvään vastalauseittein alla on jälleen 12 nimeä. Tämä uudistuva vastalauseittein ja vastalausujain suuri lukumäärä osoittaa, miten vaikean lainsäädännön alalla tässä liikutaan, ja miten vaikea on päästä asiassa yksimieliseen tulokseen." Edustaja Artturi Leinonen (ML) 17.5.1939.

Edustaja Artturi Leinonen käyttää kvantifiointia kertoen, että sekä vuosina 1935 että 1939 perustuslakivaliokuntien vastalauseiden allekirjoittaneiden määrä oli 12 valiokunnan jäsentä. Vastalauseiden "suuri lukumäärä" osoittaa hänen mukaan sitä, että suojelulain suhteen liikutaan vaikealla lainsäädännön alalla, jossa "yksimielisen tuloksen" löytäminen on vaikeaa. Alkuun luku 12 kuulostaa Leinosen puheessa pieneltä luvulta, mutta kun se suhteutetaan perustuslakivaliokunnassa istuvien kansanedustajien kokonaismäärään, on luku todellakin suuri. Perustuslakivaliokunnassa istui esimerkiksi keväällä 1939 18 kansanedustajaa, josta 12 vastalauseen allekirjoittanutta edustivat kahta kolmasosaa.

"Siitä, että IKL:n toimintaan on käyty käsiksi valtiovallan puolelta, on kuten jo huomautin ollut itselleen IKL-puolueellekin ja koko Suomen kansalle huomattavan suuri hyöty. Sen kautta on IKL:n täytyntä tarkistaa toimintatapojaan ja muuttaa toimintamuotojaan niin paljon, että se nyt puhuu ja kirjoittaa kansavallan puolesta, sen sijaan että se aikoinaan puhui ja kirjoitti ihailien ulkolaista fascistidiktatuuria, ja suunnitteli jo meikäläisiin oloihinkin samanlaista keskistysleireineen Heinäsaarille." Edustaja Matti Lahtela (ML) 05.06.1939.

Maalaisliiton Matti Lahtelan puheessa korostuu kvantifioivaan strategiaan liittyvä piirre, jota Juhila kutsuu strategian alastrategiaksi eli edistystarinaksi. Tällä tarkoitetaan näkemystä hyvän määrällisestä lisääntymisestä. Tässä yhteydessä edistystarina ilmenee Lahtelan kuvaamassa "suuresta hyödyssä", jolla hän tarkoitti suomalaisen yhteiskunnan ja IKL:n itsensäkin hyötyvän puolueen toimintatapojen muutoksesta. Valtiovallan tekojen kautta IKL:n toimintaa oli jouduttu muuttamaan lähemmäs kansavallan käytäntöjä, mikä tasapainotti suomalaista yhteiskuntajärjestystä ja tätä kautta kasvatti yhteiskunnallista hyvää.

Suojelulakia vastustavat

Suojelulakia vastustaneet puolueet ja kansanedustajat keskittyivät puheenvuoroissaan kvantifioivan strategian kautta korostamaan hallituksen todellista tarkoituksena eli IKL:n lakkauttamista suojelulain kautta. Tämä oli varsin näkyvää erityisesti IKL:n puheenvuoroissa, joka turvautui kvantifioivan strategian käyttöön useissa puheenvuoroissa. Lisäksi oppositio vastusti puheenvuoroissaan uutta tasavallan suojelulakia ja eräät kansanedustajat näkivät vuoden 1930 suojelulain antavan hallitukselle aivan riittävät keinot yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen.

"Ja sitä paitsi asetus voidaan jättää voimaan, jos sen puolella on vain tavallinen yksinkertainen enemmistö, kun sitä vastoin ne kansalaisoikeudet, jotka vielä sitten nojaavat valtiosääntöön, hallitusmuotoon, tarvitsevat tullakseen kumotuiksi eduskunnassa sentään määränemmistön." Edustaja Pekka Pennanen (KOK) 18.04.1939.

Kokoomuksen Pekka Pennanen nosti puheenvuorossaan esille tärkeän piirteen tasavallan suojelulaista ja hän lisäsi argumenttinsa vakuuttavuutta kvantifioivaan strategiaan sisältyvillä

määrällisillä ilmauksilla, esimerkiksi "vain tavallinen yksinkertainen enemmistö". Suojelulaki takaisi tasavallan presidentille oikeuden antaa perustuslaillisia oikeuksia rajoittavia asetuksia, jotka asetettaisiin ennen täytäntöönpanoa eduskunnan hyväksyttäväksi. Tähän hyväksyntään riitti lakiesityksen mukaan yksinkertainen enemmistö, joka hallituksen suuren paikkamäärän kautta tuli helposti saavutettua. Yleensä perustuslaillisten oikeuksien muuttaminen vaati eduskunnassa määräenemmistön, joka hallituksen suojelulakiesityksessä onnistuttiin kiertämään hyvin edellä kuvatun ilmauksen kautta. Oppositiolla ja esitystä vastustavilla hallituksen kansanedustajilla ei täten ollut mitään mahdollisuuksia estää suojelulain perusteella säädettyjen asetusten voimaan tuleamista.

"Rivien välistä [pääministerin puhe] tuli selvästi ilmi se tarkoituserä, joka muutenkin on yleisesti tiedossa, että hallituksen esityksellä tasavallan suojelulaksi pyritään lopettamaan isänmaallisen kansanliikkeen toiminta. Isänmaallinen kansanliike sai viime valtiollisissa vaaleissa lähes 100,000 kannattajaa, joukossa tuhansia rintamamiehiä ynnä muita, jotka 21 vuotta takaperin hankkivat maalle m.m. henkilökohtaisen vapauden, paino- ja kokoontumisvapauden, kotirauhan jne., jotka kaikki tasavallan suojelulailla nyt, jos se tulee voimaan, meiltä riistetään." Edustaja Kaarlo Salovaara (IKL) 19.4.1939.

Edellisessä puheenvuorossa IKL:n kansanedustaja Kaarlo Salovaara turvautui kvantifioivaan faktuaalistamisstrategiaan perustellessaan, miksi IKL:n toimintaa ei saisi suojelulain perusteella lakkauttaa. Salovaara vetosi puolueen 100 000 kannattajan suureen määrään ja näiden 21 vuotta tekemiin uhrauksiin sisällissodan yhteydessä, jolloin Suomessa turvattiin myös ne perustuslailliset oikeudet, joita suojelulailla oltaisiin nyt mahdollisesti rajoittamassa. Turvautumalla kirjaimellisiin lukuihin Salovaara nosti puheensa totuusarvoa sekä lisäsi argumentoinnin vakuuttavuutta. IKL:n kannattajakunta ei ollut mikään pieni ja puolueen lakkauttaminen vaikuttaisi puolueen jäsenten lisäksi myös sen kannattajiin.

"[--] ensimmäinen suojelulaki vuodelta 1930 oli voimassa viisi vuotta, jonka aikana sitä käytettiin 20 kertaa, muun muassa Mäntsälän kansannousussa [--]." Edustaja Max Sergelius (RKP) 05.06.1939.

"Sen verran minä voin kuitenkin huomauttaa, että silläkin lailla, mikä säädettiin vuonna 1930 ja joka oli voimassa viisi vuotta, voidaan kyllä estää kiihoitusta, kaikenlaista kiihoitusta, aiheutukoonpa se sitten sisä- tai ulkopoliittisista syistä." Edustaja Kaapro Moilanen (KOK) 17.5.1939.

Sekä edustaja Sergeliuksen että edustaja Moilasan puheenvuoroissa turvaudutaan kvantifioivaan strategiaan, kun he kuvaavat vuoden 1930 suojelulain olleen voimassa viisi vuotta. Edustaja Sergelius kasvattaa argumenttinsa vakuuttavuutta kertomalla, että suojelulain voimassa ollessa sitä käytettiin 20 kertaa. Molemmista puheenvuoroista hahmottuu kuva siitä, että vuoden 1930 suojelulaki tarjosi riittävät valtaoikeudet toimia tarpeen tullen ja tehokkaasti kuten Mäntsälän kapinan yhteydessä oli tapahtunut. Näin ollen hallituksen esitys tasavallan uudeksi suojelulaksi oli oppositiopuolueiden mielestä tarpeeton. Hallituksen pitäisi tyytyä vuoden 1930 lain suomiin valtaoikeuksiin.

"Aiotteko te vakavissanne asettua hallinnollista tietä vastustamaan tuomioistuimen päätöstä? Luonnollisesti en kohdista kysymystäni vasemmistolle, sehän on 100-prosenttisesti asian puolesta, mutta pienelle osalle maalaisliittoa – minulla on nimittäin yhä vieläkin usko, ettette te kaikki olisi asettuneet marxilaisten

astinlaudaksi – ja joillekin edistyspuolueen jäsenille uskaltaneen kuitenkin tällaisen kysymyksen tehdä." Edustaja Veikko Wainio (IKL) 31.05.1939.

IKL:n kansanedustaja Wainio viittaa tuomioistuimen päätöksellä Helsingin raastuvanoikeuden edellisenä syksynä tekemään päätöksen, jossa IKL:n katsottiin toimineen lain mukaisesti. Oikeuden päätös kumosi sisäasiainministeri Kekkonen tekemän IKL:n lakkauttamispäätöksen perusteettomana. Wainion puheenvuorossa korostuu opposition näkemys, jonka mukaan hallituksen ajama suojelulaki oli viimeinen keino lakkauttaa IKL tuomioistuimen tekemän kumoavan päätöksen jälkeen. Kvantifioivaa strategiaa Wainion puheessa edustavat "100-prosenttisesti", "pienelle osalle" ja "joillekin" ilmaukset. IKL katsoi koko vasemmiston, eli SDP:n, tahtovan äärioikeistopuolueen lakkauttamista, minkä lisäksi IKL tulkitse myös suurimman osan maalaisliiton ja edistyspuolueen jäsenistä kannattavan tätä. Wainio vetosi puheessaan ennen kaikkea keskustapuolueiden epävarmoihin kansanedustajiin, jotta he miettivät suojelulain seurauksia sekä IKL:lle että SDP:n valta-aseman vahvistumisen kannalta.

"[--] ettei koko tässä eduskunnassa ole yhtään sellaista kansanedustajaa, joka ei tietäisi, että tämän lakiesityksen tarkoituksena on isänmaallisen kansanliikkeen tuhoaminen ja hävittäminen, johon hallitus ei ole kyennyt tavallista oikeudellista tietä [--]." Edustaja Lauri Simojoki (IKL) 31.5.1939.

Kvantifiointi on vahvimmillaan "kaikki tai ei mitään" -perusteluissa. Esimerkiksi IKL:n Lauri Simojoen puheessa "yksikään" kansanedustaja ei ole tietämätön siitä, mikä on tasavallan suojelulain todellinen tarkoitusperä, nimittäin IKL:n tuhoaminen. Tätä vaan ei sanotaan suoraan, mutta kaikki sen tietävät. Simojoen argumentin vakuuttavuus laskisi heti, mikäli hän olisi käyttänyt "yhtään" sanan asemasta esimerkiksi sanoja "muutamat" tai "harvat".

"[--] mutta sellaisen pikkupuolueen, kuin edistyksen edustaja [T. M. Kivimäki], jonka puolue on saanut tänne vain 7 edustajaa, ivaa isänmaallista kansanliikettä siten kuin arv. edistysmielinen edustaja suvaitsevat, se on jo liikaa puolueensa yliarviointia. Me isänmaallisessa kansanliikkeessä edustamme paljon suurempia kansalaisjoukkoja, kuten meidän kaksi kertaa edistystä suurempi edustajamäärämmekin todistaa. Me emme ole keittosuolauksen tarpeessa." Edustaja Hilja Riipinen (IKL) 05.06.1939.

Hilja Riipisen puheenvuorossa kvantifioinnilla faktuaalistetaan sitä, ettei edistyspuolueella pienen kokonsa puolesta ole oikeutta arvostella isänmaallisen kansanliikkeen toimintaan, joka on kannatukseltaan ja paikkamäärältään suurempi puolue kuin hallituspuolue edistyspuolue. Riipinen käytti faktuaalistamisen lisäämiseksi sekä numeerista esittämistä että määrällisiä ilmauksia, esimerkiksi "kaksi kertaa". Faktuaalistamisen lopputulos eli IKL:n ison puolueen asema murenisi heti, mikäli IKL:n edustajamäärää verrattaisiin vaikka kokoomuksen, SDP:n tai maalaisliiton edustajamääriin.

5.4. Sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia

Sosiaalisiin normeihin tukeutuvassa strategiassa asioita ja tapahtumia faktuaalistetaan tukeutumalla yhteisesti jaettuihin arvoihin. Normeilla tarkoitetaan vakiintuneisiin käsityksiin ja tapoihin perustuvia periaatteita, joita on vaikea kumota. Usein strategiassa turvaudutaan enemmistöperiaatteeseen, jolloin enemmistön etu on tärkeämpi kuin vähemmistön etu.

Aineistossa sosiaalisiin normeihin tukeutuvaa strategiaa käytettiin 34 kertaa, joista suojelulakia vastustavat käyttivät strategiaa 21 kertaa kun taas lakia kannattavat 13 kertaa. Analyysini mukaan sosiaalisiin normeihin vedottiin usein demokratian, kansanvallan toteutumisen turvaamisen tai kansalaisoikeuksien yhteydessä. Esimerkiksi kansanvallan toteutumista pidettiin aineistossa yleisesti hyväksyttynä normina, jonka puitteissa hallituksen ja eduskunnan on toimittava. Yhteistä aineistosta esiin nousseille normeille oli, että niitä voitiin käyttää sekä tasavallan suojelulain perustelun tukena tai lain vastustamiseen.

Kirsi Juhilan mukaan hyvin olennainen osa sosiaalisiin normeihin tukeutuvaa strategiaa on puhe rahasta, koska sen puute estää joidenkin hyväksytyjen periaatteiden toteutumisen. Yleensä pelkkä taloudellisiin resursseihin vetoaminen riittää, tarkempia perusteluja ei tarvita. (Juhila 2000, 177.) Yllättävää oli, ettei aineistossa vedottu taloudellisiin seikkoihin ollenkaan suojelulaista keskusteltaessa. Toisaalta keskustelu liikkui pitkälti lain sanamuodoissa, kansalaisoikeuksien ja hallituksen todellisten tarkoituserien pohtimisessa. Lisäksi talous- ja rahapolitiikalla saattoi suojelulaista käydyn keskustelun aikana olla erilainen asema poliittisessa keskustelussa kuin tänä päivänä, jolloin kaikkien hankkeiden osalta puhutaan myös niiden taloudellisista vaikutuksista.

Suojelulakia kannattavat

Hallituspuolueiden puheenvuoroissa sosiaalisiin normeihin turvautumalla perusteltiin erityisesti enemmistöperiaatteen kautta lain tarpeellisuutta. Suomen ja kansalaisten enemmistön edun mukaista oli turvata suojelulain avulla maan turvallisuus ja itsenäisyys. Vähemmistön oikeuksista puheenvuoroissa ei puhuttu. Esille nousseita normeja suojelulakia kannattaneiden edustajien puheenvuoroissa olivat muun muassa demokratia, kansalaisvapaudet ja tasa-arvo.

"On itsestään selvää, ettei hallitus tule pyytämiään valtuuksia käyttämään, milloin siihen ei ole täysin pätevää syytä. Hallitus, jonka kansanvaltaisen mielialan pitäisi olla kaiken epäilyksen ulkopuolella, ei luonnollisestikaan tule ilman riittävän painavaa aihetta käyttämään valtuuksia kansalaisten perustuslaillisten vapauksien tilapäiseksikään kaventamiseksi. Mutta mikäli jotkut kansalaispiirit, mitkä tahansa, ryhtyvät käyttämään perustuslaillisia kansalaisoikeuksiaan sillä tavalla, että se saattaa valtakunnan ulkonaisen turvallisuuden vaaraan, täytyy hallituksella olla valtuuksia estää sellainen toiminta." Pääministeri A. K. Cajander (ED) 18.04.1939.

Pääministeri vetosi puheessaan demokratiaan ja kansalaisvapauksien normeihin sanoessaan, ettei hallitus tule käyttämään kansalaisten perustuslaillisia vapauksia kaventavia valtuuksia ilman pätevää syytä. Toisaalta pääministeri nosti esiin kansalaisvapauksiin liittyvän vaaran siitä, että jotkut kansalaisryhmät saattavat näitä oikeuksia käyttää väärin. Toisin sanoen sellaisella tavalla, joka saattaa maan vaaraan ja tämän kaltaiseen toimintaan hallituksella tulee demokratian nimissä olla oikeus puuttua. Hallitus ei siis hyväksynyt kansalaisvapauksien väärinkäyttämistä missään olosuhteissa.

"Normaalisissa oloissa kansanvalta sallii täydet valtiolliset vapaudet jokaiselle kansalaiselle, mutta silloin kun valtiossa esiintyy mielipidesuunta, joka uhkaa tuhota kansanvallan, silloin valtiolla täytyy olla oikeus tarpeen tullen turvautua vapauden rajoituksiin ja pakkokeinoihinikin kansanvallan puolustamiseksi. [--] Kukin sitoutuu ylläpitämään valtiossa kansalaisvapauksia, niin että vähemmistö enemmistöksi päästessään sallii vähemmistöksi jääneen uudelleen päästä enemmistöksi samojen edellytysten mukaan kuin se itse saavutti enemmistön, toisin sanoen, kansanvalta on mahdollinen täydessä laajuudessaan ainoastaan sillä edellytyksellä, että kaikki siinä vaikuttavat voimat haluavat säilyttää kansanvallan. Mutta jos yksikin osapuoli julistaa valtaan päästyään tekevänsä kansanvallasta lopun, silloin on kansanvaltaisella valtiolla oikeus rajoittaa tällaisen liikkeen toimintaa ja puolustaa olemassaoloaan." Sisäasiainministeri Urho Kekkonen (ML) 05.06.1939.

"Suomalaiselle henkilökohtainen vapaus on kallis. Se pitää kiinni paino- ja kokoontumisvapaudesta, mutta se osaa myöskin tuomita niiden väärinkäyttäjät, olivatpa ne mistä yhteiskuntaluokasta tai mistä puolueesta tahansa. Nämä kaikki vapaudet ovat ensiarvoisia, mutta niiden väärinkäyttö on mitä turmiollisinta valtakunnalle kaikkina aikoina, mutta varsinkin sellaisena aikana, kuin mitä me nyt elämme." Edustaja Juho Takala (ML) 05.06.1939.

Myös maalaisliiton Urho Kekkonen ja Juho Takala turvautuvat demokratian ja kansalaisvapauksien normeihin todetessaan, että normaaleissa oloissa kansanvalta sallii jokaiselle kansalaiselle täydet vapaudet ja oikeudet, mutta uhkaavissa tilanteissa on maan edun mukaista puuttua näiden oikeuksien väärinkäyttöön, mikäli ne vaarantavat Suomen olemassaolon. On siis Suomen edun mukaista turvata olemassaolonsa turvallisuus, etenkin kiristyneessä kansainvälisessä tilanteessa. Erityisesti Urho Kekkosen puheenvuorossa korostuu enemmistöperiaate, johon sosiaaliseen normiin vetoavassa strategiassa usein viitataan.

"Jos tahdotaan jokaisessa kansalaisoikeuksia rajoittavassa, välttämättömäksi osoittautuneessa lainsäädännössä nähdä vain se vaara, että sillä tahdotaan nimenomaan rajoittaa minun oikeuksiani ja sen poliittisen ryhmän oikeuksia, johon minä kuulun, niin silloin käy kaikenlainen lainsäädäntö mahdottomaksi, silloin ei voida muuta kuin jokaisen lakiesityksen kohdalla huomauttaa, että tämä lakiesitys on tarkoitettu sellaiseksi, että ketunraudat loksahtavat juuri minun kinttuihini, ja minun täytyy tehdä voitavani lain vastustamiseksi." Edustaja Artturi Leinonen (ML) 17.05.1939.

"Tämän lain eräistä kohdista ollaan täällä eri mieltä ja se on luonnollistakin. Mutta näinähän on laita melkein kaikkien lakien ja tuskin täällä saataisiin montakaan lakia päätökseen, jos vaadittaisiin, että jokaisen lain kohdassa jokainen ryhmä olisi yhtä mieltä." Edustaja Väinö Kivisalo (SDP) 03.10.1939.

Myös maalaisliiton edustaja Leinonen ja SDP:n edustaja Kivisalo turvautuvat enemmistöperiaatteen käyttöön omissa puheenvuoroissa, kun he puhuivat lakien säätämiseen liittyvästä erimielisyydestä. Puheenvuoroissa tuodaan esille eduskunnassa vallitseva erimielisyys tasavallan suojelulain tarpeellisuudesta ja sen sisällöstä. Molemmat puhujat korostavat mahdottomuutta säätää sellaisia lakeja, jotka kaikki eduskuntapuolueet hyväksyisivät mukisematta. Täydellistä yksimielisyyttä ei demokratiassa tarvita, enemmistön tuki hankkeen eteenpäin viemiseksi riittää. Enemmistön tahto

ajaa jälleen vähemmistön tahdon edelle. Molemmat puhujat edustavat suojelulakia kannattavia hallituspuolueita, joten heidän puheensa saivat heti erilaisen merkityksen, jos he vastustaisivat suojelulakiesitystä.

"Ensinnäkin on sanottava, ettei oikeiston miehillä ole oikeutta paheksua tätä herra sisäministerin [Urho Kekkosen] otetta. Heidän vaatimuksillaan, kuten tässäkin keskustelussa on aikaisemmin ilmaantunut, ja heidän siunauksellaan täällä on kohdistettu kommunisteihin lain kannalta monin verroin arveluttavampia otteita, kuin tämä. Olkoon laki kaikille sama, yhtä hyvin sinimustille kuin punaisillekin. Herra sisäministerin otteessa meneteltiin kuitenkin paljon hienotunteisemmin kuin on aikaisemmin menetelty kommunisteihin nähden." Edustaja Väinö Kivisalo (SDP) 31.5.1939.

Aineistossa vedottiin myös muihin sosiaalisiin normeihin. SDP:n Väinö Kivisalo turvautui puheenvuorossaan tasa-arvoon todetessaan, että oikeiston toimesta kommunistien toimintaa oli rajoitettu useammilla, jopa arveluttavilla otteilla. Kivisalo katsoi nykyisellä hallituksella olevan yhtäläinen oikeus rajoittaa myös muitakin puolueita tai aateliikkeitä, jotka toimivat lain vastaisesti, kuten esimerkiksi IKL:n sinimustat. Kivisalo antaa puheessaan myös tunnustusta sisäministeri Kekkosen toiminnalle, Kivisalon mielestä ministeri on hoitanut toimintansa IKL:ää vastaan paremmin kuin oikeistopuolueet kommunisteja kukistaessaan.

Suojelulakia vastustavat

Suojelulakia vastustaneet oppositiopuolueet ja muutamat hallituspuolueiden kansanedustajat turvautuivat suojelulakia kannattaneiden edustajien tavoin esimerkiksi demokratian ja kansalaisvapauksien normeihin, mutta näitä normeja käytettiin lain vastustamiseen. Lisäksi suojelulakia vastustaneet kansanedustajat vetosivat muun muassa sananvapauden loukkaamattomuuden normiin, jota lain kannattajat eivät käyttäneet omissa puheenvuoroissaan.

"Kun kansanvallan perustajana ja vartijana toimiva hallitus antaa lakiesityksen, jonka mukaan hallitus voisi kumota melkein kaikki ja ainakin tärkeimmät kansalaisoikeudet, tehdä mahdolliseksi kansalaisten vangitsemiset, kotitarkastukset, karkoitukset määrättyihin paikkoihin, järjestää ennakkosensuurin ja kieltää kokoukset, kun hallitus tahtoo saada valtuudet ryhtyä kaikkien näiden kansalaisoikeuksista tärkeimpien kieltämisen tai rajoittamiseen, niin silloin odottaisi maassa vallitsevan tai sen suhteessa ulkovaltoihin olevan aivan erikoisen sekavan ja uhkaavan tilanteen." Edustaja Arvi Oksala (KOK) 19.04.1939.

Kokoomuksen kansanedustaja Arvi Oksala turvautui sosiaalisiin normeihin tukeutuvan strategian käyttöön ottaessaan kantaan hallituksen suunnitelmiin rajoittaa suojelulain kautta kansalaisoikeuksia. Oksala korosti kansalaisoikeuksien rajoittamisen tai kieltämisen edellyttävän maassa vallitsevaa uhkaavaa tilannetta, jota hallituksen mukaan ei tällä hetkellä ollut. Lisäksi Oksalan puheenvuorosta on tulkittavissa, ettei hän uskonut Suomen suhteiden muihin ulkovaltoihin olevan vielä niin kriittiset ja epävarmat, että suojelulaki tällä perusteella olisi perusteltua. Kansalaisoikeudet nähtiin niin tärkeänä sosiaalisena normina, että niiden muuttaminen edellytti yleensä hyvin perusteltua tarvetta, jota Suomen nykyinen tilanne ei opposition ja suojelulakia vastustavien kansanedustajien mukaan täyttänyt.

"Vaikkapa sitten enemmistö tekisi vähemmistön lainsuojattomaksi, kun se vain tapahtuu laillisesti, ilmeisesti sitäkin saatetaan maalaisliiton taholla pitää kansanvaltaisena menettelynä ja niin sanotun parlamentaarisen ja kansanvaltaisena pelinä. Kansalaiselämän eri alat, pienemmät ja suuremmat, osoittavat, että missä esim. maalaisliitolla vain siihen on voimaa, se kohtelee vähemmistön oikeuksia kuin ilmaa." Edustaja Reino Ala-Kulju (IKL) 19.04.1939.

IKL:n edustaja Reino Ala-Kulju syytti maalaisliittoa vähemmistön oikeuksien polkemisesta "laillisesti" parlamentarismien ja kansanvallan nimissä. Ala-Kuljun syytös maalaisliittoa kohtaan johtui todennäköisesti puolueen sisäministeri Urho Kekkosen IKL:ää vastaan kohdistamista lakkauttamisyriytyksistä. Ala-Kulju nojautui puheenvuorossaan myös enemmistöperiaatteeseen, mutta vähemmistön näkökulmasta. Toisin sanoen kuinka pitkälle enemmistön oikeus voi mennä vähemmistön kustannuksella? Missä kohtaa ylitetään oikeudenmukaisuus? Juhilan mukaan sosiaaliset normit voivat olla keskenään ristiriidassa tai polkea toisiaan. Olennaista on, että toinen normi on toista sementoituneempi, mikä oikeuttaa tietyt toimenpiteet. (Juhila 2000, 174.) Tässä tapauksessa Ala-Kuljun mukaan maalaisliitto näki enemmistön oikeudet vanhempana normina kuin vähemmistön oikeudet. Nämä normit ovat keskenään ristiriidassa ja enemmistön etu polkee vähemmistön etua. IKL taas näki vähemmistön edun vanhempana normina, koska tätä kautta puolue pystyi vastustamaan suojelulakia puhuttavilla argumenteilla ja IKL kuului itse tähän vähemmistöön, jonka etuja ja oikeuksia suojelulla pystyttäisiin rajoittamaan.

"Montesquieusta lähtien on yhtenä kansanvallan ja kansalaisvapauksien kulmakivenä pidetty sitä, että tuomioistuimet eikä hallitus saavat päättää, onko sananvapautta käytetty väärin. Sananvapaus on kansanvaltaisissa valtioissa taattu etupäässä juuri sen vuoksi, että hallituksen toimia voitaisiin ilman esteitä arvostella, ja on siitä syystä sananvapauden säilymisen ehdoton edellytys, ettei hallitus saa harkita, milloin sananvapautta on väärin käytetty." Edustaja T. M. Kivimäki (ED) 31.5.1939.

"Vangitsemisen lailliseksi perustukseksi riittäisi yksin hallituksen tahto. Näin vangitulla henkilöllä ei oli minkäänlaista mahdollisuutta puolustautua hallituksen mielivaltaa vastaan. Hänellä ei olisi valtaa vedota tuomioistuimeen. Hän ei voisi vaatia asiansa tutkimista. Hänellä ei olisi oikeutta tietää edes vangitsemisensä ja vapauden riistämisen syytä." Edustaja Bruno Salmiala (IKL) 17.5.1939.

Edustaja Kivimäki vetoaa puheessaan demokratian ja kansalaisvapauksien normien lisäksi myös sananvapauden loukkaamattomuuteen. Kivimäen keskeinen argumentti on se, että sananvapauden kautta ihmisillä on vapaus arvostella hallituksen toimia ilman esteitä. Tätä oikeutta, joka on ollut laajasti hyväksytty jo Montesquieun päivistä lähtien, on hallitus nyt rajoittamassa suojelulla. Kivimäki vetoaa puheessaan myös yleisesti hyväksytyyn käytäntöön, jonka mukaan parlamentilla on lainsäädäntövalta ja tuomioistuimilla tuomiovalta. Kivimäen mielestä suojelulain rajoituksilla hallitus siirtää itselleen tuomioistuimille kuuluvaa tuomiovaltaa, jonka mukaan tuomioistuimet määrittelevät, mikä on lainmukaista ja mikä ei. Tähän vetoaa myös IKL:n Bruno Salmiala kritisoidessaan hallituksen jättävän vangitut kansalaiset ilman laillisia oikeuksiaan ja tuomioistuimen suomaan oikeusturvaa.

"Ruotsalainen kansanpuolue, joka on aina vartioinut kansalaisten perustuslaillisia oikeuksia, jotka ovat yhteiskuntajärjestyksessämme kantavia periaatteita, kuten lainalaisuus ja kansalaisvapaudet, ei voi tässä tapauksessa olla mukana käsiteltävässä tasavallan suojelulaisissa." Edustaja Ernst von Born (RKP) 19.4.1939.

Myös ruotsalainen kansanpuolue vetosi lainalaisuuden ja kansalaisvapauksien normeihin vastustaessaan tasavallan suojelulakiesitystä. Oikeistolaiset oppositiopuolueet siis vastustivat suojelulakiesitystä ja faktuaalistivat puheitaan vetoamalla demokratian, kansalaisvapauksien ja lainalaisuuden puolustamiseen hallituksen väärinpyrkimyksiä vastaan. Esimerkit ilmentävät sitä, että sosiaalisiin normeihin liittyy usein ristiriitaisuuksia ja monitulkintaisuutta, jotka helposti sivuutetaan, koska niistä on vaikea saada aikaan yksimielistä poliittista päätöstä

5.5. Asiantuntijuusstrategia

Kirsi Juhilan mukaan asiantuntemukseen tukeutuvassa faktuaalistamisessa on kyse johonkin erityistietämykseen perustuvasta vakuuttamisesta. Toisin sanoen puhujan oman toiminnan ulkopuolisista asiantuntijoista, kuten hallinnon asiantuntijasta. Tämän lisäksi Juhila sisällytti omassa analyysissään asiantuntijuusstrategiaan kuuluviksi myös sellaiset puheenvuorot, joissa strategia lähenee itse todettuun vetoavaa strategiaa. Tämänkaltaisissa puheenvuoroissa faktuaalistavaa asiantuntemusta edustaa puhujien itsensä asiantuntemus. (Juhila 2000, 178.) Omassa analyysissäni päätin keskittyä ainoastaan puhujan oman toiminnan ulkopuolisiin asiantuntijoihin kohdistuviin viittauksiin, koska halusin vahvemmin erottaa toisistaan itse todettuun vetoavan strategian ja asiantuntijuusstrategian.

Aineistossa asiantuntijoina esiintyivät yksilöt ja eduskunnan asiantuntijaryhmät, esimerkiksi perustuslakivaliokunta. Lisäksi aineistossa vedottiin myös eduskunnan ulkopuolisiin asiantuntijoihin kuten tuomioistuimiin. Analyysissä tulkitsin eduskunnan valiokuntiin viittaamisen myös asiantuntijuuteen viittaamiseksi, koska valiokunnat käsittelevät lakiesityksiä aina tietystä näkökulmasta, esimerkiksi perustuslakivaliokunta käsittelee tasavallan suojelulakiesityksen toteuttamista suhteessa perustuslakiin. Lisäksi aineistossa viitattiin yllättävän vähän eduskunnan ulkopuolisiin asiantuntijoihin. Tätä voi osaltaan selittää se, että kenties tuohon aikaan ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö eduskunnassa ei ollut vielä niin suurta kuin se tänä päivänä on. Ihmiset olivat tuohon aikaan vähemmän koulutettuja kuin nykyään, minkä lisäksi suurin osa ihmisistä sai toimeentulonsa maanviljelystä.

Asiantuntijuusstrategiaa esiintyi aineistossa yhteensä 29 kertaa, joista suojelulakia vastustavat edustajat käyttivät strategiaa 21 kertaa ja lakia kannattavat turvautuivat strategiaan taas vain 8 kertaa. Kiinnostavaa puheenvuoroissa oli se, miten eri asiantuntijoihin vetoamista käytettiin ja keitä asiantuntijoiksi luokiteltiin. Puheenvuoroissa ei lähdetty sen tarkemmin perustelemaan, miksi juuri kyseiseen asiantuntijaan vedottiin; riitti että hänet mainittiin ja kerrottiin asiantuntijan mielipide asiasta.

Suojelulakia kannattavat

Hallituspuolueet turvautuivat yllättävän vähän eduskunnan ulkopuolisiin asiantuntijoihin. Sen sijaan he nostivat asiantuntijoiksi strategiaan turvautuessaan hallituksen ministerit, suuren valiokunnan ja perustuslakivaliokunnan.

"Perustuslakivaliokunnan jäsenet ovat kahta, herroja Salmiala ja Estlander, lukuunottamatta katsoneet tasavallan suojelulain muodossa tai toisessa tarpeelliseksi. Kaikki muut ovat olleet yksimielisiä myöskin siitä, mitä kansalaisyhteisöä kriittisissä tilanteissa olisi rajoitettava, samaten kuin siitäkin, että näistä rajoittavista toimenpiteistä tasavallan presidentin on säädettävä asetuksella, mutta että jokainen asetus on heti saatettava eduskunnan puhemiehen tietoon, jotta eduskunta, jotta niin asiallisesti harkitsee, yksinkertaisella ääntenemmistöllä voi päättää, että asetus on kumottava. [-] Kaiken tämän on myöskin suuri valiokunta hyväksynyt." Pääministeri A. K. Cajander (ED) 31.5.1939.

"Mutta kun otetaan huomioon, että ensiksikin hallituksen esityksen perustelut pohjautuvat kokonaan ulkopoliittisen tilanteen aiheuttamiin vaaroihin ja että vain niissä on lakia sovellettava ja toiseksi, että molemmat asiantuntijat perustuslakivaliokunnassa nimenomaan ovat korostaneet myös näitä puolia, niin silloin tällä lausumalla on vissi oikeutensa. Perustuslakivaliokunnassa olivat asiantuntijoina esityksen allekirjoittanut herra oikeusministeri sekä herra ulkoasiainministeri, ja he nimenomaan lausunnoissaan korostivat sitä, että lakia tarvitaan ja tullaan käyttämään vain sikäli, kun ulkopoliittinen tilanne tekee tällaisen käytön välttämättömäksi." Edustaja Artturi Leinonen (ML) 17.5.1939.

Pääministeri Cajander nostaa puheessaan asiantuntijoiksi sekä perustuslakivaliokunnan että suuren valiokunnan, jotka molemmat ovat hyväksyneet ja nähneet tarpeellisena kansalaisyhteisöiden rajoittamisen kriisitilanteissa. Tätä kautta pääministeri oikeuttaa ja samalla perustelee hallituksen ajamaa lakiesitystä tasavallan suojelulaiksi. Maalaisliiton edustaja Artturi Leinonen korostaa puheessaan ennen kaikkea hallituksen perusteluja lakiesitykselle ja nämä perustelut ovat perustuslakivaliokunnassa vahvistaneet asiantuntijoina kuullut ulkoasiainministeri ja oikeusministeri, jolloin niiden todenmukaisuus on vahvistettu. Lakia tarvitaan ulkopoliittisen tilanteen vuoksi ja tullaan käyttämään vain mikäli näin katsotaan tarpeelliseksi.

Mielenkiintoista Leinosen puheenvuorossa on se, että perustuslakivaliokunta kuuli hallituksen asiantuntijoina ulkoasiainministeriä ja oikeusministeriä, mutta eduskunnassa käydyssä keskustelussa tasavallan suojelulaista, nämä ministerit osallistuivat keskusteluun vain kerran. Mielestäni tämä osoittaa sen, että tasavallan suojelulain todellisina asiantuntijoina ja lakiesitystä ajavina henkilöinä toimivat ennen kaikkea pääministeri Cajander, valtiovarainministeri Tanner ja sisäasiainministeri Kekkonen, jotka osallistuivat eniten suojelulaista käytyyn keskusteluun ministereistä eniten.

"Poikkeuslait yleensäkin uhkaavat ensi sijassa julkista toimintaa, mutta fascististen liikkeiden voimavarat eivät ole pääasiassa julkisen elämän alalla. Suomessa ne ovat ennenkaikkea puolustuslaitoksessa, suojeluskunnissa ja osaksi upseeristossa. Napoleon, joka oli kaikkien aikojen suurempia sotapäälliköitä, antoi erään strategian säännön, jonka myöhempien aikojen kaikki suuret strateegit ovat myöntäneet oikeaksi, nimittäin: niin pian kuin taistelun kuluessa on havaittu, mikä kohta taistelussa on ratkaiseva, niin siihen on iskettävä koko voimalla. Jos meidän keskustaporvareillamme olisi enemmän strateegista vaistoa ja jos he uskaltaisivat tunnustaa asian niinkuin se on, niin he tunnustaisivat, että tärkein tehtävä fascistien vastustamisessa Suomessa on puolustuslaitoksen puhdistaminen fascistisista aineksista." Edustaja K. H. Wiik (SDP) 05.06.1939.

SDP:n kansanedustaja Wiik suhtautui epäillen suojelulakiin, mutta äänesti myöhemmin lain puolesta. Hän turvautui asiantuntijuusstrategian käyttöön kesäkuun istunnossa, kun hän nosti asiantuntijaksi hallituksen toimintastrategian suhteen sotapäällikkö Napoleonin. Wiikin mielestä hallituksen tulisi ottaa mallia Napoleonin strategiasta ja iskeä IKL:n sijasta maan puolustuslaitokseen, suojeluskuntiin ja upseeristoon. Sieltä hallituksen tulisi kytkeä pois fasistiset ainekset, toisin sanoen IKL:n kannattajat. Tätä kautta IKL:n vaatimusten uhka hälvenisi, kun hallituksella olisi takanaan sille uskollinen puolustuslaitosjärjestelmä. Wiikin puheenvuorossa ilmenee päähallituspuolueiden, SDP:n ja Maalaisliiton, ideologinen erimielisyys koskien maanpuolustusta ja suojeluskuntia. Rauli Mickelssonin mukaan Maalaisliitto kuului Leiri-Suomi-asetelmassa porvarilliseen Suomeen, sillä puolue arvosti suojeluskuntia. SDP taas vastusti suojeluskuntia, joita se piti 'porvariston asekaarteina' ja vaati niiden lakkauttamista. Toisaalta molemmat puolueet halusivat lyhentää asevelvollisuusaikaa ja armeijan menoja. (Mickelsson 2007, 112–114.)

"Herra pääministeri on perustuslakivaliokunnassa sittemmin myöskin ilmoittanut hallituksen pitävän puheenaolevia valtuuksia välttämättöminä, eikä meillä edustajilla ymmärtääkseni ole syytä epäillä hallitusmiesten ilmoituksia eikä myöskään ole syytä näitä valtuuksia kieltää." Edustaja Väinö Kivisalo (SDP) 03.10.1939.

Väinö Kivisalo kääntää tilanteen päinvastaiseen suuntaan korostaessaan pääministeriä asiantuntijana ja kansanedustajien velvollisuutta tukea hallituksen pyrkimyksiä. Kivisalon puheessa korostuu ajatus siitä, että valtion päämiehillä on asiantuntemusta hoitaa valtakunnan asioita parhaimmalla tavalla. Toisin sanoen ministereillä on enemmän tietoa asioiden todellisesta tilanteesta kuin rivikansanedustajilla.

Suojelulakia vastustavat

Suojelulakia kannattaneiden edustajien tavoin myös lakia vastustavat edustajat nojautuivat asiantuntijoina hallituksen ministereihin ja valiokuntiin. Tämä osoittaa sen, että samojen asiantuntijoiden lausuntoja pystyttiin käyttämään erilaisen totuuden perustelemiseen. Lakia vastustaneet edustajat turvautuivat asiantuntijoina myös eduskunnan ulkopuolisiin asiantuntijoihin, kuten lainsäädäntöön ja korkeimpaan oikeuteen.

"Sisäpoliittisessa suhteessa eivät ainakaan tällä kertaa ole poikkeukselliset toimenpiteet tarpeen vaatimia. Onhan myös herra valtiovarainministeri äsken sanonut, että kansanvaltainen järjestelmä on ollut turvattuna eikä mitään häiriöitä ole sattunut. Ja herra pääministeri totesi äskeisessä radiopuheessaan, että maassamme vallitsee yhä jatkuvasti täydellinen rauha." Edustaja Pekka Pennanen (KOK) 18.04.1939.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Pekka Pennanen korosti puheessaan asiantuntijoina pääministeri Cajanderia ja valtiovarainministeri Tanneria, joiden mukaan maassa vallitsi rauha ja kansanvaltainen järjestelmä oli turvassa. Pennanen osoitti, ettei suojelulakia tarvita sisäpoliittisista

syistä ja tätä kautta suojelulakiesityksen sisältöä olisi tarkennettava koskemaan yksinomaan ulkopoliittisia seikkoja.

"Mutta kun tätä esitystä on aivan erikoisesti perusteltu ulkopoliittisilla syillä, niin olisi luonnollisesti ollut mielenkiintoista kuulla, mitä nimenomaan herra ulkoministerillä olisi ollut tästä ja näistä perusteluista sanottavana. Hän ei kuitenkaan ole tässä salissa sisällä. Sentähden sallittaneen minun hiukan siteerata sitä, mitä hän lausui maaliskuun 27 päivänä 1936, kun silloin yritettiin tasavallan suojelulakiesitystä eduskunnalla hyväksyttävä. [--] Huomautan, että tämä on nykyisen ulkoministerin lausunto ja että hän nimenomaan silloin 3 vuotta takaperin, arvioinut juuri tällä tavoin asiaa. Ei voida todellakaan ulkopoliittisella syillä tätä tasavallan suojelulakiesitystä perustella." Reino Ala-Kulju (IKL) 19.04.1939.

"Me olisimme mielellämme nähneet, että herra ulkoministeri olisi esiintynyt tämän asian yhteydessä, koska meillä on sellaisia tietoja, että hän olisi yksityisesti lausunut, että mitkään ulkopoliittiset syyt eivät ole aiheuttaneet tätä hallituksen lakiesityksen jättämistä." Edustaja Lauri Simojoki (IK) 31.05.1939.

Useat IKL:n kansanedustajat olisivat toivoneet kuulevansa asiantuntijana tasavallan suojelulain tarpeellisuudesta ulkoministeriä. Hän ei kuitenkaan yleensä ollut edes paikalla, kun hallituksen esitystä suojelulaista käsiteltiin eduskunnassa, kuten yläpuolella olevista puheenvuoroista käy ilmi. IKL:n edustaja Ala-Kulju katsoi ulkoministerin vanhojen kommenttien perusteella, ettei ulkopoliittisilla syillä voinut perustella hallituksen ajamaa suojelulakia. IKL:n edustaja Lauri Simojoki vuorostaan kertoi ulkoministerin yksityisesti kertoneen, etteivät ulkopoliittiset syyt aiheuttaneet hallituksen lakiesitystä. Ilmeisesti Simojoki olisi halunnut udella tästä julkisesti ulkoministeriltä. Joka tapauksessa IKL:n puheenvuorot kyseenalaistivat hallituksen todelliset tarkoitukset suojelulain suhteen.

"Niinkuin aluksi mainitsin, hallitukselta ei ole kiellettävä valtuuksia hädän varalta. Ne hallitus saa perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaan. Minusta hallitus voisi tyytyä siihen ja saisi valtuudet todennäköisesti vielä tämän istuntokauden aikana, minkä luulisin hallituksen kannalta tietävän etua. Siinä muodossa, joka lakiehdotuksella on suuren valiokunnan mietinnössä, ei kukaan, joka vielä pitää kiinni demokraattisista vapauksista, voi sitä hyväksyä, ei nyt eikä vaalien jälkeen eikä koskaan." Edustaja T. M. Kivimäki (ED) 31.5.1939.

Edustaja Kivimäki asettaa puheessaan vastakkain kaksi asiantuntijaa, perustuslakivaliokunnan ja suuren valiokunnan. Hän ei näe suuren valiokunnan mietintöä demokraattisia vapauksia täyttävänä ja yhtä perusteltuna mietintönä kuin on perustuslakivaliokunnan mietintö. Kivimäen puheenvuoro osoittaa, että suojelulain vastustajia löytyi myös hallituksen kansanedustajien joukosta. Esimerkit osoittavat, että samoja asiantuntijoiden lausuntoja voidaan käyttää erilaisten totuuksien perustelemiseen. Kivimäen tapauksessa perustuslakivaliokunnan mietintö palveli hänen käsityksiään suojelulaista ja hän turvautui siihen asiantuntijana suuren valiokunnan sijaan.

"Mutta vieläkin pidemmälle tämän lain mukaan voidaan mennä. Hallitusmuodon 6 §:n 1 momentissa taataan kansalaisille henkilökohtainen vapaus. Vapaudenturvan poistaminen merkitsee sitä, että ihmisiä voidaan vangita ilman että on lainkaan niitä edellytyksiä, joita laki vangitsemiselle asettaa. Kansalaisia voidaan siis vangita ilman että heitä edes epäillään rikoksista." Edustaja Vilho Annala (IKL) 18.4.1939.

"Herra sisäministeri vertasi tavalliseen tapansa isänmaallista kansanliikettä kommunisteihin. [--] Korkein oikeus on todennut kommunismin valtio- ja maanpetolliseksi poliittiseksi suunnaksi. Kommunismista toiminta lakkautettiin tästä maasta tämän rikollisen toiminnan perusteella. Kaikissa kommunisteihin kohdistuneissa tuomioissa sanotaan nimenomaan, että ne ovat tehneet itsensä syytäksi ainakin valtiopetokseen, jollei aina

lisäksi maanpetokseen. Isänmaallisen kansanliikkeen toimintaa ei ole koskaan voitu rikolliseksi leimata."
Edustaja Bruno Salmiala (IKL) 05.06.1939.

Edustaja Vilho Annala turvautuu puheenvuorossaan lainsäädäntöön ja asettaa sen asiantuntijaksi, joka hallituksen tulisi ottaa toiminnassaan huomioon. Edustaja Salmiala taas nosti asiantuntijaksi korkeimman oikeuden, joka on tuominnut kommunistisen toiminnan maanpetolliseksi toiminnaksi, mutta isänmaallista kansanliikettä ei ole tällaisesta toiminnasta tuomittu tuomioistuin tasolla, ainoastaan hallituksen taholta. Molemmat puhujat vetoavat oman toimintansa ulkopuolisiin asiantuntijoihin, joihin heillä itsellään ei ole suoraa vaikutusvaltaa. Oppositioasemassa oleva IKL käyttää asiantuntijuusstrategiaa faktuaalistamaan sitä, että hallituksen toimintatavoissa oli huomautettavaa.

6. Johtopäätökset

1930-luvun Suomi oli vielä nuori demokraattinen yhteiskunta, jota jakoivat sisäiset, poliittiset ja ideologiset ristiriidat puolueiden kesken. Nämä ideologiset ristiriitaisuudet juonsivat juurensa vuoden 1918 sisällissodasta. Ideologinen vastakkainasettelu oli voimakkainta vasemmistopuolue SDP:n ja oikeistopuolueiden kokoomuksen ja IKL:n välillä. Kun keskustapuolueet, maalaisliitto ja edistyspuolue muodostivat yhdessä SDP:n kanssa vuonna 1937 Suomen ensimmäisen punamultahallituksen, koitti maassa uusi poliittinen aikakausi. Cajanderin punamultahallitus oli suurin enemmistöhallitus sitten itsenäistymisen, mikä vahvisti luottamusta parlamentaarista järjestelmää kohtaan. Kuitenkaan kaikki puolueet eivät jakaneet uskoa parlamentaariseen järjestelmään saati punamultahallitukseen. Hallituksen kovimmaksi vastustajaksi muodostui oikeistoradikalistinen IKL, jonka saksalaismieliset ja demokratiavastaiset lausunnot vaikeuttivat hallituksen sisä- ja ulkopoliittikkaa. Hallituksen halu lakkauttaa IKL oli yksi syy siihen, miksi hallitus esitteli huhtikuussa -39 esityksensä tasavallan suojelulaista. Demokratian itsepuolustuksen nimissä hallitus ryhtyi torjumaan sen mielestä demokratiaa uhannutta tahoja epädemokraattisin keinoin.

Tasavallan suojelulaki oli poikkeuslaki, jolla puututtiin perustuslailla turvattuihin kansalaisoikeuksiin ja -vapauksiin. Lailla haluttiin muun muassa puolustautua maata uhkaavia vaaroja, yleisen järjestyksen järkyttämiseen tähtäävää kiihotustoimintaa, maan ulkonaista turvallisuutta tai valtakunnan muita elinetsuja vaarantavaa toimintaa vastaan. Suojelulain tarpeellisuuteen vedottiin ennen kaikkea ulkopoliittisen tilanteen takia, mutta lain ensimmäisen pykälän väljät sanamuodot antoivat mahdollisuuden soveltaa lakia tarpeen vaatiessa myös sisäpoliittisiin ongelmiin. Tästä syystä eduskunnassa vuonna -39 käydyistä keskustelusta tasavallan suojelulaista muodostuikin pääasiassa hallitus-oppositio jakauman välinen keskustelu. Hallituspuolueet edistyspuolue, maalaisliitto ja SDP kannattivat lakiesitystä ja oppositiopuolueet kokoomus, RPK, IKL ja PMP vastustivat sitä. Lisäksi lakiesitystä vastustavia tai sitä epäileviä kansanedustajia oli myös hallituspuolueissa, vaikka he olivatkin selkeä vähemmistö.

Diskurssianalyysin avulla löysin käyttämästäni aineistosta kaksi diskurssia sekä suojelulakia kannattaneiden että lakia vastustaneiden edustajien puheenvuoroista. Suojelulakia kannattaneet ministerit ja hallituspuolueiden kansanedustajat turvautuivat *vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen puolustamisen* ja *suurimpien oppositiopuolueiden vastustuksen* diskurssien käyttöön. Suojelulakia vastustaneiden oppositiopuolueiden ja muutamien hallituspuolueiden kansanedustajien

puheenvuoroista muodostuivat *diktatoriset pyrkimykset ja hallituksen kyseenalainen toiminta* diskurssit.

Hallituspuolueiden käyttämässä *vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen* diskurssin avulla suojelulain kannattajat esittivät syitä siihen, miksi hallituksen ajama tasavallan suojelulaki oli tarpeellinen ja miten valtio pystyisi ylläpitämään demokraattisen järjestelmän Suomessa. Diskurssissa esiin nousseita teemoja olivat ennalta arvaamattomuus, yhteisön etu ja kansalaisoikeudet. Suojelulaki oli keino varautua etukäteen maata uhkaavia vaaroja vastaan, jotta pystyttäisiin turvaamaan Suomen itsenäisyys, kansanvalta ja kansalaisvapaudet. Suojelulailta varautuminen oli myös hallituksen velvollisuus kansaa kohtaan. Hallitus katsoi, ettei Suomella ollut enää varaa uskoa maan pysyvän jatkossakin kansainvälisten tilanteiden ulkopuolella, vaan paras keino oli turvata riittävät keinot uhkilta puolustautumiseen, ja siihen suojelulaki tarjosi hallituksen mielestä riittävän nopeat ja tehokkaat keinot. Puheenvuoroissa siis vedottiin vahvasti kansainväliseen tilanteeseen ja Suomen ulkopoliittikkaan.

Hallitus korosti, etteivät kansalaisoikeudet demokratiassa tarkoittaneet pelkästään kansalaisen vapautta ja vastuuttomuutta, vaan oikeuksiin sisältyi myös velvollisuuksia. Kansalaisen oli toimittava maan etujen mukaisesti. Hallituksen jäsenten puheenvuoroissa eli pelko siitä, etteivät kaikki kansalaiset olleet omaksuneet nuoren demokratian ajatuksia tarpeeksi vahvasti. Maassa nähtiin olevan kansalaisia, jotka eivät ymmärtäneet Suomen kriittistä tilannetta tarpeeksi vakavasti, vaan asettivat omat tarpeensa yhteisen edun edelle käyttämällä väärin kansalaisoikeuksiaan. Näiden kansalaisten toimintaan hallitus halusi suojelulailta puuttua. Kansalaisvapauksien rajoittaminen koettiin yhteisen edun nimissä oikeutetuksi toimenpiteeksi, jolla turvattaisiin demokraattinen yhteiskuntajärjestelmän tulevaisuus.

Lain kannattajat turvautuivat myös *suurimpien oppositiopuolueiden vastustus* diskurssiin, joka muodostui arvostelusta opposition suurimpia puolueita kokoomusta ja IKL:ää vastaan. Diskurssin teemat olivat KOK:n muuttunut suhtautuminen suojelulakiin ja IKL:n tekopyhyys suojelulakikeskustelussa. Yhteistä teemoille oli oikeistolaisuus, hallituksen vastustaminen ja kielteinen suhtautuminen tasavallan suojelulakiin. Kokoomus oli aikaisemmin 30-luvulla kannattanut suojelulakia, mutta nyt sen kanta oli muuttunut. Hallituksen mielestä tämä osoitti, ettei kokoomus ollut valmis myöntämään suojelulain tuomia valtuuksia puolueelle vastenmieliselle hallitukselle. Lain kannattajien toiminnassa oli kyse kokoomuksen heikentämisestä ja hallituksen ajaman suojelulain tarpeellisuuden korostamisesta. IKL:n edustajia lain kannattajat arvostelivat vuorostaan diktatuurin tavoittelusta, kaksinaamaisuudesta ja vastuun välttelystä, koska puolue vetosi suojelulakikeskustelussa demokraattisiin arvoihin ja kansalaisvapauksiin, joita IKL

todellisuudessa halveksi. Hallituksen mielestä IKL:n toiminta oli harkittua ja puolue yritti estää suojelulain toteutumisen. Hallituspuolueiden puheenvuoroissa oli kyse IKL:n puheenvuorojen vaikutuksen minimoimisesta, sillä kansalaisoikeuksien rajoittaminen oli kiistanalaista. Molempien teemojen puheenvuorot kuvastavat hallituspuolueiden ja oikeistopuolueiden ideologisia ristiriitaisuuksia, jotka näkyvät suhtautumisessa tasavallan suojelulakiin.

Suojelulakia vastustaneet turvautuivat *diktatoriset pyrkimykset* diskurssiin, jolla viitataan niihin puheenvuoroihin, joissa syytettiin joko hallitusta tai SDP:tä diktatuurivaltuuksien tavoittelemisesta suojelulain kautta. Diskurssin teemoiksi muodostuivat diktatuurilaki hallitukselle ja diktatuurilaki SDP:n valtaannousuun. Teemoille yhteistä oli hallituspuolueiden syyttäminen ja diktatuuripyrkimysten korostaminen. Hallitusta syytettiin valtapyrkimystensä naamiomisesta ja oman valta-asemansa turvaamisesta epädemokraattisin keinoin. Lain vastustajien keskuudessa vallitsi syvä epäluottamus hallitusta kohtaan, koska suojelulain ei katsottu vastaavan maan todellisia etuja. Opposition mielestä suojelulaki edusti paremmin diktaattorisen kuin parlamentaarisen järjestelmän lakia. IKL epäili SDP:n ajavan suojelulailla omia etujaan demokratian nimissä. Se katsoi SDP:n todellisena tarkoituksena olevan IKL:n lakkauttaminen suojelulain kautta. SDP:n epäiltiin olevan sama marxilainen luokkapuolue, joka oli osallistunut vuoden 1918 sisällissotaan. IKL:n edustajien mukaan keskustapuolueiden harkintakyky oli pettänyt pahimman kerran puolueen suostuttua hallitusyhteistyöhön kapinaan syyllistyneen puolueen kanssa. IKL:n pyrkimyksenä SDP:n mustamaalaamisessa oli heikentää SDP:n luotettavuutta hallituskumppanina ja toisaalta IKL:n omaa pelkoa tasavallan suojelulakia kohtaan.

Toinen suojelulakia vastustaneiden edustajien käyttämistä diskursseista oli *hallituksen kyseenalainen toiminta* diskurssi. Tämä diskurssi koostuu puheenvuoroista, joissa lain vastustajat epäilivät hallituksen toiminnan oikeellisuutta, syyttivät hallitusta poliittisten ristiriitojen lietsomisesta ja salamyhkäisyydestä. Diskurssin teemoiksi muodostuivat kansan yhtenäisyyden rikkominen, lain todellinen tarkoitus ja poliittisen vastustajan hiljentäminen. Yhteistä teemoille oli hallituksen toiminnan ja suojelulain vaikutusten pohdinta. Opposition mielestä hallituksen tulisi kansan yhtenäisyyden rikkomisen sijaan keskittää toimintansa yhtenäisyyden vahvistamiseen. Epävakaana aikana kansalaisvapauksia rajoittavien toimien uskottiin entisestään kasvattavan epävarmuutta ja katkeruutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Erityisesti IKL vetosi isänmaan ja kansan yhtenäisyyden vuoksi hallitusta lopettamaan poliittisen vihanpidon, minkä IKL katsoi tarkoittavan IKL:n lakkauttamispyrkimysten ja suojelulaista luopumista.

Oppositiopuolueet pohtivat paljon hallituksen todellisia tarkoituksia ja tavoitteita suojelulain osalta. Lain vastustajat kyseenalaistivat hallituksen perustelut lakiesitykselle ja syyttivät hallitusta

todellisten tarkoitusperiensä salailusta ja pidemmälle tähtäävistä sisäpoliittisista tavoitteista. Useiden lain vastustajien mielestä suojelulain todellinen tarkoitus sisäpoliittisten ongelmien ratkaisuun oli salattu ulkopoliittisiin syihin vetoamalla. Oppositio syytti hallitusta myös toisinajattelevien kansalaisten ja puolueiden sananvapauden ja arvostelu-oikeuden estämisestä, koska lain todellisena tarkoituksena nähtiin poliittisen vastustajan hiljentäminen. Suojelulaki merkitsi täydellistä mielivaltaa, vihaa ja henkilökohtaista koston kohdistamista hallituksen poliittisiin vastustajiin. Suojelulaki tarjosi hallitukselle keinon estää sitä vastaan kohdistunut arvostelu, mikä taas oli demokratian periaatteiden vastaista. Opposition mielestä hallitus oli valmis hylkäämään kansanvallan ja vapauden periaatteet kukistaakseen poliittiset vastustajansa.

Teoreettisena viitekehyksenäni käytin Kirsi Juhilan viittä faktuaalisstamisstrategiaa, jotka olivat itse todettuun vetoava strategia, vaihtoehdottomuusstrategia, kvantifioiva strategia, sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia ja asiantuntijuusstrategia. Teorian pohjalta hypoteeseikseni muodostuivat oletukseni siitä, että 1) poliitikot turvautuvat faktuaalistamisstrategioiden käyttöön keskustellessaan tasavallan suojelulaista ja 2) strategioita esiintyy sekä suojelulakia kannattaneiden että lakia vastustaneiden poliitikkojen puheissa. Molemmat hypoteesini toteutuivat, sillä aineistossa esiintyivät kaikki viisi Juhilan faktuaalistamisstrategiaa ja niihin turvauduttiin niin lakia kannattaneiden edustajien kuin myös lakia vastustaneiden edustajien puheenvuoroissa. Kirsi Juhilan faktuaalistamisstrategiat siis soveltuivat 75 vuotta vanhan eduskuntakeskustelun analysoimiseen, lukuun ottamatta faktuaalistavien tekstikohtien poimimista aineistosta kertalukemisella. Tämä ei aineistoni laajuuden vuoksi onnistunut, mutta ehkä pienemmän aineiston osalta kertalukeminen olisi mahdollinen.

Tutkittuani faktuaalistamisstrategioita sekä lakia kannattaneiden että vastustaneiden edustajien osalta voin todeta analyysini tuloksen olevan suurin piirtein samankaltainen kuin Juhilalla, sillä neljä käytetyintä strategiaa olivat vaihtoehdottomuusstrategia, itse todettuun vetoava strategia, kvantifioiva strategia ja sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia, asiantuntijuusstrategian jäädessä vähäisimmäksi. Kokonaisuudessaan suojelulakia vastustaneet edustajat turvautuivat enemmän faktuaalisstamisstrategioiden käyttöön kuin lakia kannattaneet edustajat. Suojelulain vastustajat turvautuivat faktuaalistamisstrategioiden käyttöön lähes puolet enemmän kuin lakia kannattaneet edustajat. Tämä selittyy osittain sillä, että lakia vastustaneet edustajat käyttivät enemmän puheenvuoroja ja ne olivat myös pidempiä, jolloin erilaisten strategioiden käyttö argumentin tehostamiseksi oli mahdollista. Lakiesitystä vastustavilla edustajilla oli myös kovempi tarve saada argumenttinsa vakuuttavammiksi kuin esitystä kannattaneilla edustajilla, joilla oli hallussaan eduskunnan selvä enemmistö.

Suojelulakia kannattaneet turvautuivat vaihtoehtomuusstrategian käyttöön lukumäärällisesti eniten. Itse todettuun vetoava strategia, kvantifioiva strategia ja sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia olivat hyvin lähellä toisiaan. Vähiten suojelulain kannattajat turvautuvat asiantuntijuusstrategian käyttöön. Strategioiden kautta lain kannattajat pyrkivät faktuaalistamaan eli vakuuttamaan tasavallan suojelulain välttämättömyyden. He näkivät suojelulain olevan paras keino turvata Suomen turvallisuus ulko- ja sisäpoliittisilta vaaroilta. Lain tarvetta korostettiin ennen kaikkea ulkopoliittisilla syillä, mutta hallituspuolueet myönsivät avoimesti maassa olevan turvallisuutta vaarantavia poliittisia ryhmiä. Useat hallituksen edustajat mainitsivat puheenvuoroissaan fasistit, joilla viitattiin IKL:ään uhkatekijänä maan turvallisuudelle. Sisäiset epäjärjestykset nähtiin ongelmana, koska ne saattoivat sotkea maan ulkopoliittisia suhteita. Hallituksen perustelut laille sisälsivät siis tiettyä ristiriitaisuutta. Tästä syystä hallitus perusteli lain väljien sanamuotojen takaavan sen, että lakia pystyttäisiin soveltamaan lukuisissa erilaisissa tilanteissa, koska tulevien vaarojen luonnetta oli vaikea etukäteen määritellä. Kansalaisvapauksien väärinkäyttöä ei hyväksytty missään olosuhteissa ja hallitus uskoikin suojelulain turvaavan yhtenäisen kansalaismielialan, koska eriävät ja maan turvallisuutta vahingoittavat mielipiteet pystyttäisiin vaientamaan. Kansalaisvapauksien ja -oikeuksien rajoittaminen katsottiin poikkeuksellisessa tilanteessa välttämättömäksi toimenpiteeksi, joka oikeutettiin enemmistön edun mukaisesti. Vähemmistön oikeudet hallituksen puheenvuoroissa siivutettiin tyystin.

Tasavallan suojelulakia vastustaneet oppositiopuolueet ja hallituspuolueiden muutamat edustajat käyttivät tasaisesti kaikkia faktuaalistamisstrategioita. Lain vastustajat turvautuivat lukumäärällisesti eniten itse todettuun vetoavaan strategiaan hyvin pienellä erolla vaihtoehtomuusstrategiaan. Muut strategiat eli sosiaalisiin normeihin tukeutuva strategia, asiantuntijuusstrategia ja kvantifioiva strategia olivat myös paljon käytetyt. Lain vastustajat turvautuivat huomattavasti enemmän esimerkiksi asiantuntijuusstrategian käyttöön kuin lain kannattajat. Lain vastustajat turvautuivat strategioiden käyttöön faktuaalistaessaan hallituksen kyseenalaista toimintaa suojelulain suhteen. Suojelulain nähtiin johtavan diktatuurivaltuuksien myöntämiseen hallitukselle, kansalaisoikeuksien polkemiseen ja kommunistien valtaannousuun SDP:n avustuksella. IKL:n mielestä ainoa keino estää tämänkaltainen lopputulos oli luopuminen suojelulaista. Oppositiossa oli myös mielipide-eroja, sillä kokoomus vaati lain sanamuotojen tarkentamista ja RKP taas lain soveltamista puhtaasti ulkopoliittisilla syillä. Jotkut edustajat pitivät uutta suojelulakiehdotusta tarpeettomana, samat valtuudet hallitus saisi vuoden 1930 suojelulain uusimisella. Ennen kaikkea lain vastustajat katsoivat hallituksen toiminnan kyseenalaiseksi, koska lain todellisista tavoitteista ei päästy selvyyteen ja suojelulaille hallitus saisi oikeuden määrittää, mikä oli lainmukaista toimintaa ja mikä ei. Hallitus nähtiin häikäilemättömänä valtaoikeuksien

tavoittelijana, joka polki vähemmistön oikeuksia demokratian ja enemmistön edun nimissä. Kansalaisoikeuksien rajoittaminen edellytti uhkaavaa tilannetta ja perusteltavaa tarvetta, mikä ei opposition mielestä vastannut maan nykyistä tilannetta. Lain vastustajien puheenvuorot kuvastavat oppositiopuolueiden tarvetta heikentää istuvan hallituksen asemaa ja esitettyä suojelulakia. Lisäksi puheenvuoroista nousee esiin halveksunta SDP:tä ja punamultahallitusta kohtaan, erityisesti IKL:n toimesta.

Hallitus lähti ajamaan tasavallan suojelulakia osittain vastauksena kiristyneeseen kansainväliseen tilanteeseen, mutta lain taustalla vaikutti myös hallituksen halu lopettaa oikeistoradikalistisen IKL:n toiminta. Demokratian puolustuksen katsottiin oikeuttavan myös epädemokraattisten keinojen käyttö, joihin myös tasavallan suojelulaki sisältyi. Aineistosta löytämistäni diskursseista ja faktuaalistamisstrategioiden käytöstä havaitsin myös selviä yhtäläisyyksiä. Sekä suojelulain kannattajat että lain vastustajat käyttivät omien näkökantojensa perusteluissa demokratian, kansalaisvapauksien ja yhteisen edun käsitteitä, mutta niitä käytettiin eri tarkoituksiin. Tasapainoilu kansalaisvapauksien ja valtion turvallisuuden välillä ideologisesti vahvasti jakautuneessa yhteiskunnassa oli haastavaa, koska käsitykset suomalaisen yhteiskunnan suunnasta erosivat niin voimakkaasti toisistaan.

Lähdeluettelo

Primääriaineisto

Instituutioaineistot

Valtiopäivät 1938: Pöytäkirjat III, istunnot 93–122, maaliskuun 22. päivästä 1939 valtiopäivien loppuun. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino.

Valtiopäivät 1938: Asiakirjat III. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino.

Valtiopäivät 1939: Pöytäkirjat. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino.

Valtiopäivät 1939: Asiakirjat I osa. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino. Syksyn -39 eduskuntakeskustelu tasavallan suojelulaista.

Sanomalehdet

"Räsäsen raju ehdotus: Suomen kansalaisuus pois islamistitaistelijoilta. Uutinen. MTV Uutiset 2.9.2014. Saatavissa ><http://m.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/rasasen-raju-ehdotus-suomen-kansalaisuus-pois-islamistitaistelijoilta/4300028><, tulostettu 28.10.2014.

"Sukellusveneitä on erittäin vaikea havaita". Uutinen. Helsingin Sanomat 21.10.2014.

"Suojelupoliisi: On tärkeää saada Suomen terrorismlaki kuntoon". Uutinen. YLE 03.09.2014. Saatavissa >http://yle.fi/uutiset/suojelupoliisi_on_tarkeaa_saada_Suomen_terrorismlaki_kuntoon/7450223<, tulostettu 28.10.2014.

"Suomi ja Ruotsi valmistelevat kriisinajan puolustusyhteistyötä." Uutinen. Helsingin Sanomat 18.02.2015. Saatavissa ><http://www.hs.fi/kotimaa/a1424152349547><, tulostettu 25.02.2015.

"Suomi varautuu jihadistien paluuseen". Uutinen. Helsingin Sanomat 23.11.2014. Saatavissa ><http://www.hs.fi/ulkomaat/a1416628640650><, tulostettu 18.03.2015.

"Ukrainalle tulee apua Britanniasta." Uutinen. Helsingin Sanomat 25.02.2015. Saatavissa ><http://www.hs.fi/ulkomaat/a1424758200403><, tulostettu 25.02.2015.

Lait ja asetukset

Tasavallan suojelulaki 18.11.1930/336.

Tasavallan suojelulaki 06.10.1939/307.

Sekundaariaineisto

Alasuutari, Pertti (2011): *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2005): *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino. 2. painos.

Hentilä, Seppo (1995): Itsenäistymisestä jatkosodan päättymiseen 1917–1944. Teoksessa Jussila, Osmo & Seppo Hentilä & Jukka Nevakivi (toim.): *Suomen poliittinen historia 1809–1995*. Helsinki: WSOY, 101–211.

Jacobson, Max (1999): *Väkivallan vuodet. 20. vuosisadan tilinpäätös I*. Helsinki: Otava.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2000a): *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2000b): Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen: *Diskurssianalyysin aakkoset*. 2. painos. Tampere: Vastapaino, 17–47.

Jokinen, Arja (1999): Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 37–53.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1999): Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 54–97.

Jokinen, Arja & Suoninen, Eero (1999): Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 233–252.

- Juhila, Kirsi (2000): Miten tarinasta tulee tosi: Faktuaalitamisstrategiat viranomaispuheessa. Teoksessa Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysin aakkoset*. 2.painos. Tampere: Vastapaino, 151–188.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (2003): Kysymys-vastaus-menetelmä analyysin apuna. Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus, 34–59.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Halonen, Ippo (2003): Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot. Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus, 60–113.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Heinlahti, Kaisa (2006): *Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Majander, Mikko (2006): Pitkä parlamentti 1939–1945. Teoksessa Vares, Vesa & Uola Mikko & Mikko Majander (toim.): *Suomen eduskunta 100 vuotta. Kansanvalta koetuksella*. Helsinki: Edita, 266–335.
- Meinander, Henrik (1999): *Tasavallan tiellä. Suomi kansalaissodasta 2000-luvulle*. Espoo: Schildt.
- Metsämuuronen, Jari (2006): Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.): *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus, 81–144.
- Mickelsson, Rauli (2007): *Suomen puolueet. Historia, muutos ja nykypäivä*. Tampere: Vastapaino.
- Näre, Sari (2010): Turvasäilöön ja keskistysleirille - poliittisten vankien kohtelu sodan aikana. Teoksessa Näre, Sari & Jenni Kirves (toim.): *Ruma Sota. Talvi- ja jatkosodan vaiettu historia*. Helsinki: Johnny Kniga, 249–308.
- Remes, Liisa (2006): Diskurssianalyysin perusteet. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.) *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus, 288–372.
- Soikkanen Hannu (1980): Eduskunnan toiminta sota-aikana (valtiopäivät 1939–1944). Teoksessa Soikkanen, Hannu & Mauno Jääskeläinen (toim.): *Suomen kansanedustuslaitoksen historia. Kahdeksas osa*. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 9–130.
- Suoninen, Eero (1999): Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino, 17–36.

Uola, Mikko (2006): Parlamentaarisen demokratian haastajat 1920- ja 1930-luvuilla. Teoksessa Vares, Vesa & Mikko Uola & Mikko Majander (toim.) *Suomen eduskunta 100 vuotta. Kansanvalta koetuksella*. Helsinki: Edita, s. 150–264.

Wiberg, Matti (2006): *Politiikka Suomessa*. Helsinki: WSOY.

Sähköiset lähteet

Suomen virallinen tilasto (SVT), 29 Vaalitulasto: Eduskuntavaalit 1939 ja 1945, A20. Saatavissa ><http://www.doria.fi/handle/10024/67216><, tulostettu 02.01.2015.

Tietoja Cajanderin III hallituksesta. Valtioneuvoston internet-sivut. Saatavissa >http://valtioneuvosto.fi/tietoa-valtioneuvostosta/hallitukset/vuodesta-1917/tulokset/fi.jsp?report_id=M1&multivalue.selectedCriterion.hallitus_id=22#statsAnchor<, tulostettu 6.11.2014.